

**شناخت جامعه، حکومت و بازار
کشور سوریه و جذابیت‌های سرمایه
گذاری در این کشور**

مجتبی اسماعیلی / مجتبی تل سرخی / عبدالحسین حویزه

این کتاب در نه فصل تنظیم شده است. در فصل اول، تاریخچه سوریه تشریح داده شده است. در فصل دوم، جغرافیای سوریه بیان شده است. فصل سوم به مبحث محیط سیاسی و قانونی این کشور تخصیص داده شده است. محیط فرهنگی و اجتماعی سوریه در فصل چهارم مورد بحث واقع شده است. در فصل پنجم، محیط اقتصادی در کشور سوریه مورد بررسی قرار داده شده است. فصل ششم به زیرساخت‌های سوریه اختصاص دارد. تجارت خارجی این کشور، در فصل هفتم مورد مطالعه قرار گرفته است. در فصل هشتم وضعیت مبادلات ایران با سوریه تبیین شده است. و در فصل نهم، اهمیت استراتژیک سوریه برای ایران مطرح گشته است.

بلاغ الرحمن

سوریه

شناخت حکومت، جامعه، بازار و جذابیت‌های سرمایه‌گذاری

مولفان:

مجتبی اسماعیلی / مجتبی تل سرخی / عبدالحسین حویزه

۱۳۹۸

سرشناسه	: اسماعیلی، مجتبی، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: سوریه، شناخت حکومت، جامعه، بازار و جذابیت‌های سرمایه‌گذاری / مجتبی اسماعیلی، مجتبی تل سرخی، عبدالحسین حویزه
مشخصات نشر	: تهران: نغیبه‌سازان، ۱۳۴۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۷۲ ص.
شابک	: 978-964-5938-64-0
وضعیت فهرست‌نویسی	: لیبیا
موضوع	: سوریه
موضوع	: Syria
شناسه افزوده	: تل-سرخی، مجتبی، ۱۳۴۸ -
شناسه افزوده	: حویزه، عبدالحسین، ۱۳۵۴ -
رده‌بندی کنگره	: DS ۹۳
رده‌بندی دیوینی	: ۹۵۶/۹۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۰۶۴۶۷

اسناد و کتابخانه ملی

شناخت حکومت، جامعه، بازار و جذابیت‌های سرمایه‌گذاری
مجتبی اسماعیلی / مجتبی تل سرخی / عبدالحسین حویزه

چاپ اول

تابستان ۱۳۹۸

۴۴۰۰۰ تومان

لینتوگرافی نقش سبز

چاپ ترانه

صحافی تیرگان

۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۹۳۸-۶۴-۰

نشانی انتشارات: خیابان جمهوری - خیابان دانشگاه شمالی - کوچه بهار - پلاک ۳ - واحد ۵
تلفن: ۶۶۹۶۲۸۰۲ فکس: ۶۶۴۹۳۱۸۵

تقديم به ساحت مقدس امام مهدي (عج الله تعالى فرجه الشريف)

سلامتی و تعجیل در فرج حضرت ولیعصر ارواحنا له الفداء **صلوات**

مقدمه مولف

کشور سوریه در منطقه مدیترانه از موقعیت خاصی برخوردار است. می‌توان گفت این کشور پل ارتباطی سه قاره اروپا، آسیا و آفریقا می‌باشد. سوریه با ۱۸۶ کیلومتر ساحل در دریای مدیترانه با کشورهای حاشیه این منطقه ارتباط دارد. بخصوص که سوریه از طریق خط لوله نفت در بندر بانیا، بخشی از نیازهای نفتی کشورهای حاشیه را تامین می‌کند و از این راه در معادلات منطقه نقش دارد. بعد از جنگ حکومت سوریه در برابر تروریست‌ها، بخش اعظم زیرساخت‌ها و بخش‌های تولیدی این کشور ویران شده‌است به طوری که حجم بازسازی این کشور به عدد بسیار بالای ۴۰۰ میلیارد دلار تخمین زده شده‌است که حجم وسیعی از پروژه‌های زیر ساختی و صنعتی را شامل می‌شود. این مهم دو دروازه حضور در قسمت بازسازی سوریه و صادرات می‌تواند این کشور را به روی کشور ایران می‌گشاید.

قطعا در عصر امروز، حضور در بازار کشورهای هدف در امر صادرات با وجود حضور رقبای قدرتمند از سایر کشورها، نیازمند شناخت دقیق و علمی جامعه هدف و آگاهی نسبت به ملزومات ورود به آن عرصه می‌باشد که با توجه به این شناخت بتوان به مدل‌ها و طرح‌های اقتصادی متناسب با جامعه هدف رسید. در این کتاب سعی شده است تمام وجوه کشور سوریه از نگاه فرهنگی، حکومتی، اجتماعی و اقتصادی مورد تحقیق و بررسی واقع شود تا ان شاء الله بتواند کمک‌کننده و راه‌گشای تمام سازمان‌ها و افرادی باشد که تصمیم به تجارت و توسعه روابط اقتصادی با کشور سوریه دارند.

در این کتاب در فصل‌های اول تا پنجم، محیط فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، جغرافیایی، حکومتی و اقتصادی تشریح داده شده است. زیرساخت‌های سوریه در فصل ششم مورد بحث واقع شده است. در فصل هفتم و هشتم، تجارت‌های خارجی عراق و روابط اقتصادی ایران و سوریه، مورد بررسی قرار داده شده است. فصل نهم به اهمیت استراتژیک سوریه برای ایران اختصاص دارد. فرصت‌ها و تهدیدهای حضور در بازار سوریه نیز در فصل دهم مورد مطالعه قرار گرفته است. تعرفه‌های صادرات به سوریه ۲۰۱۸ نیز در فصل یازدهم مورد بررسی واقع شده است.

"وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ"

مجتبی اسماعیلی

بهار ۱۳۹۸

فهرست

فصل اول (کشور سوریه، معرفی کلی و تاریخچه آن).....	صفحه ۱
فصل دوم (جغرافیای سوریه).....	صفحه ۱۳
فصل سوم (محیط سیاسی و قانونی).....	صفحه ۴۱
فصل چهارم (محیط فرهنگی و اجتماعی).....	صفحه ۷۳
فصل پنجم (محیط اقتصادی).....	صفحه ۹۹
فصل ششم (زیرساخت‌ها).....	صفحه ۱۱۵
فصل هفتم (تجارت خارجی).....	صفحه ۱۳۱
فصل هشتم (وضعیت مبادلات اقتصادی سوریه با ایران).....	صفحه ۱۸۵
فصل نهم (اهمیت استراتژیک سوریه برای ایران).....	صفحه ۲۳۱
فصل دهم (مدل تجزیه و تحلیل SWOT).....	صفحه ۲۴۵
فصل یازدهم (تعرفه‌های صادرات به سوریه ۲۰۱۸).....	صفحه ۲۵۵
منابع.....	صفحه ۲۶۱

تقدیم به امام حسین (علیه السلام):

قرن‌هاست از عاشورای سال ۶۱ هجری می‌گذرد و خون حسین همچنان در بستر زمان می‌جوشد و شور می‌افکند. شب عاشورا بود، حسین همان شب را مهلت خواسته بود تا ناگفته‌ها را با خدایش به نجوا بنشیند تا سر بر خاک بساید و غبار غم از دل بشوید که فردا، روز وصل است و باید آماده بود. نمی‌دانم آن شب چه بر زینب گذشته است؟ نمی‌دانم زینب چند بار با هر بهانه، سری به خیمه حسین زده است؟ فردا کودکان، سرگردان و پریشان بر خاک گرم و سوخته کربلا می‌دوند. فردا، سراغ پاهای برهنه را از خارهای صحرا باید گرفت. شب عاشورا همان شب است که تاریخ، چشم به راه آن بوده، همان شبی که تمام قبیله انسان رو در روی تمام قبیله شیطان صف کشیده اند؛ همان شبی که فرشتگان، بزرگ‌ترین آزمون فرزندان آدم را به محک تجربه نشسته‌اند؛ همان شبی که فرشتگان، بزرگ‌ترین آزمون فرزندان آدم را به محک تجربه نشسته‌اند؛ همان شبی که جبهه حق در کشاکش نبردی سرخ در برابر جبهه باطل قد علم کرده است. فردا این دشت، شاهد به خاک و خون غلتیدن بهترین فرزندان آدم خواهد بود. فردا درکنار شریعه فرات، دست‌هایی به خاک می‌افتند که بوسه گاه آفتاب بوده‌اند؛ دست‌هایی که دل‌های بسیاری در پای آن دخیل بسته‌اند؛ فردا آفتاب از شرم، سرخ تر از هر زمان به غروب می‌نشیند. فردا هفتاد و دو ستاره در آسمان کربلا به خاک می‌افتند و زمین را رشک آسمان می‌سازند و کهکشانی از حماسه می‌آفرینند. فردا خواهری بر تلی از اندوه، شاهد ذبح عظیم تاریخ خواهد بود؛ شاهد بزرگ‌ترین حماسه‌ای که چشمی آن را ندیده و گوش‌ی نشنیده است.

(منبع: <http://ilam.irib.ir>)

فصل اول

کشور سوریه، معرفی کلی و تاریخچه آن

۱- معرفی کلی سوریه

سوریه با نام رسمی جمهوری عربی سوریه کشوری در جنوب غرب آسیا و در کنار سواحل شرقی دریای مدیترانه است. حزب حاکم این کشور، حزب سوسیالیست بعث می‌باشد. این کشور از سمت شمال با ترکیه، از شرق با عراق، از غرب با لبنان و از جنوب غربی به فلسطین و از غرب با دریای مدیترانه و از جنوب با اردن و فلسطین همسایه است. دمشق پایتخت سوریه و حلب بزرگترین شهر آن است.

این کشور در گذشته شام نامیده می‌شد. نام کنونی سوریه را فرانسویان پس از فروپاشی عثمانی و مستعمره نمودن این کشور از روی تاریخ کهن این بخش از جهان و آشوریان باستانی بر این سرزمین نهادند. موقعیت سوریه در غرب آسیا و ساحل شرقی مدیترانه در طول تاریخ جایگاهی استراتژیک به این کشور بخشیده‌است. کشور سوریه با ۱۸۵۱۸۰ کیلومتر مربع وسعت، هشتاد و هفتمین کشور جهان است و در مقایسه با ایران، کمی بیشتر از ۱۰ درصد مساحت ایران، وسعت دارد.

براساس آخرین آمار و اطلاعات موجود در سال ۲۰۱۸ جمعیت این کشور ۱۸/۲۸ میلیون نفر می‌باشد. جمعیت این کشور جوان بوده و ۶۴ درصد آن در گروه سنی جوان سال قرار دارند. پایتخت کشور سوریه دمشق نام دارد و شهرهای حلب، حمص و حما از جمله شهرهای مهم این کشور می‌باشند. واحد پول این کشور پوند سوریه (لییر)، می‌باشد و براساس گزارش منتشر شده در تاریخ ۲۴ مارس ۲۰۱۹ توسط بانک تجاری این کشور یک نرخ تبدیل آن به دلار آمریکا و نیز یورو به این شرح بوده است: (دلار آمریکا: خرید ۵۱۵/۰۲، فروش ۵۱۶/۴۳ پوند سوریه)، (یورو: ۵۸۲/۹۶ خرید، فروش ۵۸۳/۵۶ پوند سوریه)

ساعت کشور سوریه $+02=00$ ساعت GMT می‌باشد و تفاوت زمانی کشور سوریه با ایران $1/30-$ است.

شکل (۱-۱): سوریه

۱-۲- تاریخچه سوریه

سوریه کنونی که در گذشته همراه با کشورهای اردن، لبنان، فلسطین، بخشی از سرزمین شام محسوب می‌شد، سابقه‌ای بس دراز در تاریخ دارد که مورخان، این قدمت را به حدود پنج هزار سال پیش می‌رسانند. از آنجا که این سرزمین در طول مدت یاد شده، از فرهنگ و تمدن درخشانی برخوردار بوده، آثار و نشانه‌هایی از این تمدن بر جای گذاشته‌است. قبل از تسلط مسلمانان بر این کشور، اقوام مختلفی از جمله: اقوام سامی، اموری، آرامی، مصری، آشوری، بابلی، یونانی، رومی و ایرانی که هر از چند گاهی این کشور را سکونت گاه خویش نموده یا آنرا در معرض تاخت و

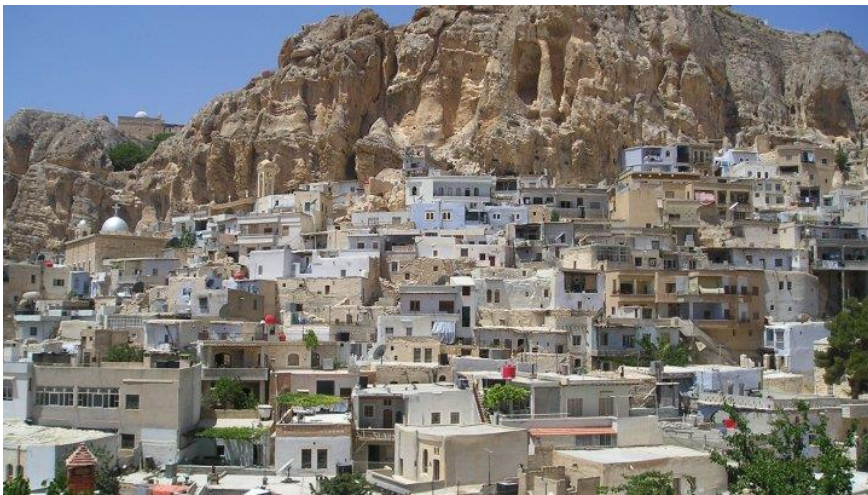
تا ز قرار داده‌اند، نشانه‌هایی از تمدن خاص خویش را برای روزگاران بعدی به یادگار گذاشته‌اند.

در هزاره سوم پیش از میلاد قوم سامی آموری در این سرزمین ساکن و حکومتی در آن تشکیل دادند که تا سال قبل از میلاد دوام آورد. در اواخر قرن یازدهم قبل از میلاد، قوم دیگری به نام آرامی در این کشور مستقر شدند. پس از تجزیه دولت روم شرقی و غربی، این کشور جزو قلمرو و شاهنشاهی روم شرقی (بیزانس) گردید. به تدریج استیلای بیزانس بر سوریه ضعیف شد تا اینکه در قرن اول هجری (هفتم میلادی)، در زمان خلافت ابوبکر، خالد بن ولید، مأمور تصرف آن گردید. با تصرف شام در سال سیزده یا شانزده هجری به وسیله سپاه اسلام، فرهنگ این دین جدید بر تمدن‌های چندین سده اقوام مذکور غلبه یافت.

در سده‌های پنجم و ششم هجری که با جنگ‌های صلیبی همراه بود، حکام بسیار مقتدر و دینداری در این کشور بر تخت سلطنت نشسته و پرچم نبرد اسلامی علیه صلیبی‌ها و رومیان را برافراشتند. کسانی چون نورالدین محمود زنگی شهید، سلطان صلاح‌الدین ایوبی کرد سوریه، ملک عادل ایوبی، ملک ظاهر بیبرس البندقاری، سیف الدوله حمدانی و... که نه تنها امور جنگی و نظامی را در راس اقدامات خود قرار داده و به ایجاد پایگاه‌های نظامی، ساخت قلعه‌ها، حفر خندق‌ها و... پرداختند که امروزه وجود صدها اثر تاریخی از آن دوران بیانگر این مدعاست. در سده‌های بعدی، ممالیک و سرانجام ترکان عثمانی پس از استیلا بر این سرزمین، سیاست پیشگامان خود را تداوم بخشیده و ضمن حفاظت و بازسازی آن آثار اسلامی، به احداث بناهای دیگری نیز پرداختند.

۱-۲-۱- دوران معاصر

سوریه در سال ۱۷۹۹ میلادی با فتح مصر توسط ناپلئون بناپارت به اشغال فرانسه درآمد. با استقلال نسبی مصر، سوریه نیز دوباره به عثمانی واگذار گردید. آزار مسیحیان و سرکوبی شورش‌های آنان در این شهر، راه مداخله بیش از پیش دولت‌های اروپایی را به این کشور باز کرد. سرانجام در سال ۱۸۶۰ میلادی، فرانسه به‌عنوان کمک به سلطان عثمانی در اداره سوریه، نیروهای نظامی خود را در بیروت (که آن زمان جزو سوریه بود) پیاده کرد. با ورود دولت عثمانی به جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۴ م، ملی‌گرایان عرب، زمینه را برای اجرای اهداف استقلال‌طلبانه خود مساعد دیده و شروع به فعالیت کردند. در همین زمان‌ها نیز، زمینه برای ایجاد یک حکومت یهودی در سرزمین‌های اشغالی فلسطین کنونی آغاز شده بود.

شکل (۱-۲): سوریه

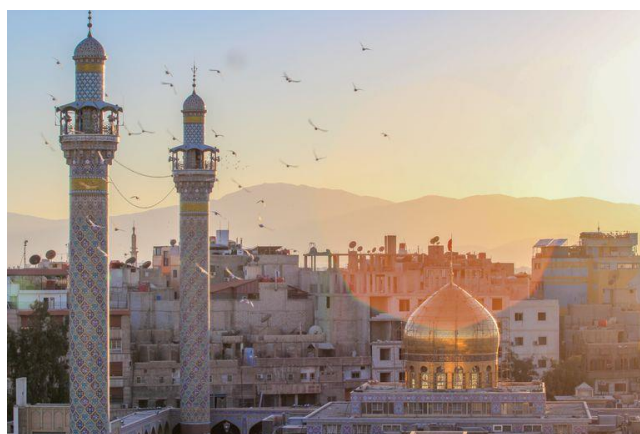
در پایان جنگ جهانی اول و شکست عثمانی، امیر فیصل بن حسین (که بعدها پادشاه عراق شد) از سوی کنگره مردم سوریه که نخستین مجلس سوریه کنونی بود فیصل در ۱۹۲۰ پادشاهی عربی سوری با پادشاهی فسیل اول اعلام شد. اما متفقین این پادشاهی را به رسمیت نشناختند و در سال ۱۹۲۰، نیروهای فرانسه پس از نبرد میسلون، این کشور را به تصرف خود درآوردند و سوریه و لبنان با رأی جامعه ملل، تحت قیمومیت فرانسه قرار گرفتند. در سال ۱۹۲۶ لبنان از سوریه تجزیه و کشوری جداگانه شد. پس از مذاکرات طولانی در سال‌های ۱۹۳۰ و ۱۹۳۲ توافق‌هایی برای تأسیس سوریه خودمختار به عمل آمد. با سقوط فرانسه به دست آلمان در جنگ جهانی دوم سوریه تحت قیمومیت دولت فرانسه آزاد یا ویشی درآمد. در سال ۱۹۴۱ م نیروهای انگلیس و فرانسه آزاد، سوریه را اشغال کردند. در همین سال سوریه استقلال خود را اعلام کرد و ژنرال کاترو، فرمانده نیروهای فرانسه آزاد استقلال و سپس تأسیس جمهوری سوریه را در شانزدهم سپتامبر ۱۹۴۱ م اعلام کرد و تاج‌الدین الحسینی رئیس‌جمهور شد. با این وجود استقلال سوریه تا سال ۱۹۴۴ عملاً محقق نشد.

در سال ۱۹۶۷ پس از جنگ با رژیم اشغالگر قدس، قسمتی از خاک سوریه از جمله ارتفاعات جولان و بخشی از قنیطره- به تصرف این رژیم درآمد. سرانجام در سال ۱۹۷۰ ارتشبد حافظ اسد با حرکتی قدرت را به دست گرفت و به ریاست جمهوری انتخاب شد. در سال ۱۹۷۳ م سوریه دوباره در جنگ اعراب و اسرائیل شرکت کرد و خسارات زیادی بر رژیم صهیونیستی وارد آورد. در سال ۱۹۸۲ سوریه به‌دنبال هجوم صهیونیست‌ها به جنوب آن تا حدی درگیر نبرد لبنان بود. در حال حاضر ریاست جمهوری بر عهده بشار اسد فرزند حافظ اسد است.

۱-۲-۲- پایتخت

دمشق پایتخت سوریه است و این شهر را دروازه تاریخ می‌نامند و معروف است که این شهر که از کهن‌ترین شهرهای جهان می‌باشد، از ۸ تا ۱۰ هزار سال قبل از میلاد پیوسته محل سکونت انسان بوده‌است و به این دلیل آن را اولین پایتخت دنیا می‌نامند. دمشق شاهد پیدایش و گسترش کهن‌ترین تمدن‌های بشری است که در مشرق زمین به پا خاسته‌اند. این شهر در دوره‌های مختلفی پایتخت و مرکز حکومت سلسله‌ها و امپراطوری‌های مختلف بوده و پس از آنکه در سال ۶۳۶ میلادی پایتخت جهان اسلام شد، به مهم‌ترین شهر جهان اسلام مبدل شد و در مدت کوتاهی، پس از آن که مرکز خلافت امویان شد به اوج شکوفایی خود رسید. امویان که امپراطوریشان در حد فاصل سال‌های ۶۶۱ تا ۷۵۰ میلادی، از کوه‌های پیرنه در اروپا تا آسیای میانه و مرزهای چین گسترش یافت بزرگترین دولت تاریخ اسلام را ساختند.

شکل (۱-۳): دمشق، حرم حضرت زینب (سلام الله علیها)

دمشق در تمام دوران‌ها جایگاهی ویژه داشته‌است زیرا در طول هزاران سال پایتخت و مرکز حکومت پادشاهان و امپراطوری‌های بزرگی بوده و در آن فرهنگ، هنر، ادبیات و دست‌آوردهای ملت‌های زیادی، شکل گرفت و مردان و زنان پرآوازه‌ای از تاریخ نگاران، دانشمندان، اندیشمندان، شاعران، ستاره‌شناسان، بزرگان دینی و پیامبران بسیاری از این خطه برخاستند و در مسیر گسترش و پیشرفت فرهنگ، دانش و دانایی و تبلیغ ادیان مختلف تلاش‌های فراوانی کردند و به این دلیل بود که دمشق به عنوان پایتخت فرهنگی جهان عرب در سال ۲۰۰۸ انتخاب گردید.

۱-۲-۳- تمدن‌های کهن سوریه

۱-۲-۳-۱- ابلا

ابلا (عُبیل) شهری تاریخی و کهن در سوریه‌است که گفته می‌شود مربوط به ۳۰۰۰ سال پیش از میلاد می‌باشد. ظهور و پیشرفت این شهر در شمال غرب سوریه از طریق تجارت با سومریان و اکدی‌ها میسر شد و سپس گستره آن از شمال به آنتالیا و از جنوب به صحرای سینا و شرق به جلگه فرات و از غرب به ساحل میانی (مدیترانه) رسید. این شهر توسط گروهی باستان‌شناس ایتالیایی به سرپرستی پائولو ماتتیه، هنگامی که در حال حفاری تپه مردوخ بودند، کشف شد. تپه مردوخ در نزدیکی شهر سراقب از استان ادلب سوریه و در مسافتی نزدیک به ۵۵ کیلومتری شهر حلب واقع شده‌است. تمدن ابلا توسط سارکون (یا سارگن) پادشاه اکد در سال ۲۲۶۰ قبل از میلاد از به پایان رسید اما اموری‌ها بعد از قرن‌ها

این شهر را بازسازی کردند و این شهر در هزاره دوم قبل از میلاد بار دیگر نام خود را بر سر زبان‌ها انداخت و تا زمان هیتی‌ها پابرجا باقی‌ماند. در کشور ابلا اولین شاخه زیتون در ۲۲۰۰ سال قبل از میلاد کشف شد و به این دلیل سوریه را اولین وطن زیتون می‌نامند.

۱-۲-۳-۲- ماری

ماری از تمدن‌های کهن سوریه است که در هزاره سوم قبل از میلاد شکوفا شد و تاریخ نگاران از آن به عنوان تمدنی که با قوانین پیشرفته و مرفعی خود در سال‌های ۲۹۰۰ قبل از میلاد باعث شکوفایی سوریه آن زمان شد، نام می‌برند. سیستم حکومتی آن بر پایه مشارکت مردم بر اساس سیاست گذاری‌های پادشاه بنا نهاده شده بود و حکومت ماری حضوری پررنگ در مناطق ساحلی رود فرات در سوریه داشت. شهر ماری که پایتخت تمدن ماری بود در فعالیت‌های تجاری آن زمان در امتداد رود فرات، از اهمیت فراوانی برخوردار بود.

گفته می‌شود نقشه جغرافیایی متغیر آن زمان، تأثیر فراوانی در تشکیل شهرهای کوچک و بزرگ در امتداد ساحل مدیترانه به سمت داخل سوریه و سرزمین‌های مجاور میانرودان داشته‌است. شهر ماری بندری بر روی رودخانه فرات بود که به امکانات کشتیرانی در رودخانه‌ها و اسکله‌های مخصوص پهلوگیری کشتی‌های تجاری مجهز بود. ماری به دلیل واقع شدن در میانه این دو منطقه به خوبی نقش واسطه را ایفا نموده که این خود منجر به شکوفایی پایتخت تمدن ماری (شهر ماری) گردید و باعث توجه همسایگان به آن جا شد.

شکل (۱-۴): سوریه

۱-۲-۳-۳- اوگاریت

اوگاریت تمدنی کهن است که تپه‌های بازمانده از آن، در منطقه رأس شمرا در ۱۲ کیلومتری شمال شهر لاذقیه سوریه در ساحل دریای متوسط واقع شده‌اند. در این تپه‌ها آثار کهن‌ترین الفبای تاریخ به دست آمده‌است حفاری‌های باستان‌شناسی در منطقه رأس شمرا که تمدن اوگاریت در آن کشف شده نشان می‌دهد بقایای بیش از ۲۰ دوره تمدنی دیگر در آن منطقه قابل ردگیری است. قدمت منطقه رأس شمرا به بیش از ۷۵۰۰ سال قبل از میلاد می‌رسد که در هزاره دوم قبل از میلاد با گسترش شهرنشینی، تمدن اوگاریت در آن منطقه به وجود آمد. پیش از آن که اوگاریت به صورت اتفاقی در سال ۱۹۲۸ میلادی کشف شود نام این تمدن در نوشته‌های تمدن ماری ذکر شده بود و به سفر یکی از پادشاهان ماری به نام زمیری لیم در سال ۱۷۶۵ قبل از میلادو دیدار او از اوگاریت اشاره شده‌است.

از دیگر اسنادی که در آن از اوگاریت نام برده شده می‌توان به طوماری که در اسناد تمدن ماری یافت شده و در آن پادشاه اوگاریت نامه‌ای خطاب به پادشاه سلسله یمحاض که به پایتخت این سلسله، حلب ارسال شده، اشاره کرد که در آن خواستار اجازه دیدار پادشاه اوگاریت از کاخ شاه ماری، که آوازه آن در همه جا پیچیده بود، شده‌است. این موضوع نشان می‌دهد پادشاه اوگاریت خواستار ایجاد رابطه دوستانه و مستحکم با کشور ماری تحت نظارت پادشاه یمحاض بوده‌است. همچنین نام اوگاریت در برخی نوشته‌های مربوط به هیتی‌ها که در آناتولی ترکیه و سوریه و نامه‌های تپه‌های العمارنة مصر به دست آمده‌است ذکر شده‌است. حفاری‌ها نشان از آن دارد که پایتخت اوگاریت، شهری به همین نام و به مساحت ۵۴۲۵ کیلومترمربع، در دو قرن پانزدهم و شانزدهم قبل از میلاد بوده‌است.

۱-۳- سوریه در گذر تاریخ

جدول (۱-۱): سوریه در گذر تاریخ

ردیف	حکومت	سال
۱	شیه و جزیره	۵۵۰۰ ق.م - ۳۰۰۰ ق.م
۲	بابلی‌ها (شرق سوریه)	۳۵۰۰ ق.م - ۲۶۵۰ ق.م
۳	اکدی‌ها (شرق و شمال)	۲۶۵۰-۲۲۰۰ ق.م

۲۲۰۰-۱۸۸۰ ق. م	اموریها	۴
۱۸۸۰-۱۲۵۰ ق. م	سومریان (سرتاسر سوریه)	۵
۱۲۵۰-۷۹۵ ق. م	آرامیها	۶
۱۰۵۰-۶۰۰ ق. م	آشوری‌ها (مناطق از شرق سوریه)	۷
۵۵۰-۳۳۲ ق. م	ایرانی‌ها	۸
۳۳۲-۶۳ ق. م	یونانی‌ها	۹
۶۳ ق. م - ۶۰۲ م	رومیان	۱۰
۶۰۲-۶۲۹ م	شاهنشاهی ساسانی (عهد خسرو پرویز)	۱۱
۶۳۶-۶۶۱ م	خلفای راشدین	۱۲
۶۶۱-۷۵۰ م	امویان	۱۳
۷۵۰-۱۲۵۸ م	عباسیان	۱۴
۱۲۵۸-۱۵۱۷ م	ممالیک	۱۵
۱۵۱۷-۱۹۱۸ م	امپراتوری عثمانی	۱۶
۱۹۱۸-۱۹۲۰ م	انگلیس و فرانسه	۱۷
۱۹۲۰-۱۹۲۱ م	ملک فیصل	۱۸
۱۹۲۱-۱۹۴۶ م	استعمار فرانسه	۱۹
۱۹۴۶	استقلال سوریه (جمهوری عربی سوریه) حافظ اسد	۲۰

فصل دوم

جغرافیای سوریه

۲-۱- مقدمه

در این فصل مروری بر محیط جغرافیایی این کشور شامل رودخانه‌ها، دریاچه، فلات‌ها و کوه‌ها صورت پذیرفته و به تقسیمات کشوری آن پرداخت خواهد شد.

۲-۲- شمای کلی جغرافیایی سوریه

سوریه با ۱۸۵،۱۸۰ کیلومتر مربع وسعت در جنوب غربی قاره آسیا، کنار دریای مدیترانه و در همسایگی کشورهای ترکیه در شمال، عراق در شرق و جنوب شرقی، اردن در جنوب، سرزمین‌های اشغالی فلسطین در جنوب غربی و لبنان در غرب واقع شده‌است. آب و هوای آن در کناره‌ها و نواحی جنوب غربی معتدل و مرطوب (مدیترانه‌ای) و در سایر نقاط گرم و خشک است. مرتفع‌ترین نقطه آن قله جبل شیخ با ۲۸۱۴ متر ارتفاع است. بندرهای مهم سوریه عبارت‌اند از لاذقیه، طرطوس و بانیا که در کنار دریای مدیترانه واقع شده‌اند.

جدول (۲-۱): مرزهای مشترک سوریه با کشورهای هم‌جوار

نام کشور	هم مرزی به کیلومتر	درصد هم مرزی با سوریه
ترکیه	۸۴۵	۳۵
عراق	۵۹۶	۲۴/۷
لبنان	۳۵۹	۱۴/۸
اردن	۳۵۶	۱۴/۸
رژیم اشغالگر قدس	۷۴	۳/۱
ساحل دریای مدیترانه	۱۸۳	۷

شکل (۲-۱): سوریه

۲-۳- جغرافیای سوریه

۲-۳-۱- رودخانه‌ها

سوریه در مقایسه با سایر کشورهای عربی، تعداد قابل توجهی رودخانه دارد که می‌توان دلیل آن را در فراوانی و تنوع زمین نسبت داد. رود فرات مهم‌ترین رود سوریه به‌شمار می‌رود که از ترکیه وارد منطقه شمالی این کشور شده و در مسیر شرق از منطقه الجزیره السوریه (الجزیره الفراتیه) می‌گذرد و قبل از ترک سوریه استان‌های الرقه و دیرالزور را سیراب می‌کند. از نظر دولت رود فرات نقش اساسی در تأمین نیروی برق مورد نیاز کشور و آبیاری زمین‌های کشاورزی منطقه فرات را برعهده دارد به همین دلیل سدهای فراوانی در مسیر این رود بنا شده‌اند که

مهم‌ترین آن‌ها سد فرات نام دارد. دریاچه تشکیل شده پشت این سد را دریاچه اسد می‌نامند.

مهمترین رودخانه‌های سوریه عبارتند از: فرات به طول ۶۷۵ کیلومتر، العاصی (بردی، رودخانه الیرموک) به طول ۴۷ کیلومتر، الخابور به طول ۴۶۰ کیلومتر، جغجغ به طول ۱۰۰ کیلومتر، البلیخ به طول ۱۰۵ کیلومتر، رود بزرگ شمالی به طول ۵۶ کیلومتر، الاعوج به طول ۶۶ کیلومتر، رود بزرگ جنوبی به طول ۵۰ کیلومتر، عفرین به طول ۸۵ کیلومتر، ساجور به طول ۴۸ کیلومتر، السیرانی به طول ۱۵ کیلومتر، بانیا س به طول ۱ کیلومتر، دجله به طول نزدیک به ۵۰ کیلومتر و همچنین رودخانه‌های قویق و العروس و غیره. ذکر این نکته ضروری می‌نماید که طول‌های ذکر شده برای رودخانه‌ها، طول آن‌ها در خاک کشور سوریه است و قبل و بعد از آن محاسبه نشده است.

۲-۳-۲- دریاچه‌ها

سوریه دارای تعداد فراوانی دریاچه است و بحیره الاسد که بزرگترین و مهم‌ترین دریاچه سوریه است و بر روی رودخانه فرات و در پشت سد فرات در استان الرقة ایجاد شده است. سایر دریاچه‌های سوریه عبارتند از دریاچه قطنیه بر روی رودخانه العاصی، دریاچه المزیریب و البعث و ۱۷ نیسان بر روی رودخانه عفرین، دریاچه ۶ تشرین بر روی رود بزرگ شمالی، دریاچه الطیبیه شهر درعا، دریاچه الخاتونیه و مسعده و بلوران و دریاچه هفت‌گانه در لاذقیه و دریاچه زرزور و الرستن و غیره.

شکل (۲-۲): سوریه

۲-۳-۳- کوهها

به دلیل طبیعت کوهستانی سوریه، کوهها و رشته کوههای زیادی در این کشور وجود دارند. از این رشته کوهها می‌توان به کوههای ساحلی سوریه (به عربی: جبال الساحل السوري) که به نام جبل العلون هم مشهورند، اشاره نمود همچنین جبل القلمون، جبل عبدالعزيز، جبل سیس، رشته کوههای تدمر (به عربی: سلسلة الجبال التدمرية)، جبل الحرمون (جبل الشیخ) که ارتفاع آن به ۲۸۱۴ متر از سطح دریا می‌رسد، جبل الدروز، جبل العرب، که ارتفاع بلندترین قله آن به ۱۸۰۳ متر از سطح دریا می‌رسد، جبل سمعان، جبل الحلو، جبل شماره و جبل قاسیون از آن جمله‌اند.

۲-۳-۴- فلاتها

تنوع و فراوانی زمین‌چهره‌ها در امتداد کوه‌ها و دره‌ها و جلگه‌ها تعدادی فلات مکمل رشته کوه‌ها، در شمال و شرق و جنوب سوریه به وجود آورده‌است به وجود آورده‌است (بلندی‌های جولان)، فلات ساحل و فلات حلب که پهنه وسیعی از شمال سوریه را دربر می‌گیرد، اشاره کرد.

۲-۳-۵- عوارض طبیعی

این کشور را می‌توان به دو منطقه جغرافیایی تقسیم نمود. کناره دریای مدیترانه که آب و هوایی مدیترانه‌ای دارد و قسمت شرقی که شامل دشت‌ها و مناطق بیابانی و خشک است که در نواحی مرزی اردن و عراق قرار دارد. درجه حرارت در بعضی از نقاط شرقی سوریه در تابستان تا ۵۰ درجه نیز می‌رسد، اما در دمشق درجه حرارت بندرت از ۴۰ درجه عبور می‌کند. در زمستان نیز حرارت کمتر به صفر درجه می‌رسد.

۲-۳-۶- سدها

سوریه دارای چند سد معروف می‌باشد: سد فرات بزرگترین سد سوریه است که توسط شوروی سابق ساخته شده است در چند سال اخیر سدهای کوچکتری نیز در

سوریه بنا شده است و سوریه در نظر دارد از تجربه کشورمان در سد سازی استفاده نماید.

شکل (۲-۳): سوریه

۲-۴- تقسیمات کشوری

کشور سوریه دارای چهارده استان است. پایتخت سوریه یعنی شهر دمشق نیز به عنوان یک استان در نظر گرفته شده است، به این معنی که شهر دمشق یکی از این چهارده استان است. نقشه زیر موقعیت هر یک از چهارده استان سوریه را نشان می‌دهد. در جدول قابل مشاهده در کنار این نقشه، جمعیت هر استان و جمعیت مرکز هر استان ذکر شده است.

جدول (۲-۲): تقسیمات کشوری سوریه

ردیف	نام استان	جمعیت استان	نام مرکز استان	جمعیت مرکز استان
۱	حلب	۴۳۹۳۰۰۰	حلب	۲۷۰۰۰۰۰
۲	دمشق	۱,۷۱۱,۰۰۰	دمشق	۱,۷۱۱,۰۰۰
۳	ریف دمشق	۲,۸۳۶,۰۰۰		
۴	حمص	۱,۸۰۳,۰۰۰	حمص	۷۵۰,۵۰۱
۵	لاذقیه	۱,۰۰۰,۰۰۰	لاذقیه	۴۲۴,۰۰۰
۶	حماة	۲,۰۵۲,۰۰۰	حما	۷۲۵,۰۰۰
۷	طرطوس	۸۰۰,۰۰۰	طرطوس	۱۶۲,۹۸۰
۸	رقه	۹۲۱,۰۰۰	رقه	۱۸۸,۰۰۰
۹	دیرالزور	۱,۲۳۹,۰۰۰	دیرالزور	۲۳۹,۱۹۶
۱۰	سویدا	۷۷۰,۰۰۰	سویدا	۲۱۲,۴۶۳
۱۱	حسکه	۱,۵۱۲,۰۰۰	حسکه	۲۵۱,۵۷۰
۱۲	درعا	۱,۰۲۷,۰۰۰	درعا	۱۴۶,۴۸۱
۱۳	ادلب	۱,۵۰۰,۰۰۰	ادلب	۱۶۵,۰۰۰
۱۴	قنیطره	۹۰,۰۰۰	قنیطره	۴,۳۱۸

۲-۴-۱- استان دمشق و حومه دمشق

دمشق که آن را شام نیز می‌گویند پایتخت سوریه است شهر دمشق را کهن‌ترین شهری که از قدیم به طور مداوم آباد بوده است دانسته‌اند. باستان‌شناسان تاریخ این شهر را به ۹ هزار سال قبل از میلاد نسبت می‌دهند. عده‌ای از تاریخ‌شناسان دمشق را قدیمی‌ترین پایتخت جهان و بعضی دیگر قدیمی‌ترین شهر جهان می‌شناسند. این شهر ابتدا محل سکونت آرامی‌ها بوده است و به طور متناوب تحت حاکمیت آشوری‌ها، کلدانی‌ها و ایرانی‌ها قرار گرفته است و در سال ۳۳۳ قبل از میلاد به دست اسکندر مقدونی سقوط کرده است. در سال ۶۴ قبل از میلاد امپراتور روم آن را تصرف و این شهر در قرن اول میلادی مسیحی و یکی از مراکز مهم مسیحیان به حساب می‌آمده است نیروهای اسلام در سال ۱۴ هجری (قرن ۷ میلادی) این شهر را به تصرف خود در آوردند. بدین ترتیب که در زمان خلافت ابوبکر، ارتش اسلام به فرمان وی به سوی منطقه شام حرکت کرد، پس از درگیری‌هایی بین نیروهای اسلام و سپاهیان (هرقل) امپراتور روم شرقی، در اردن و فلسطین نیروهای روم شکست خورده به دمشق عقب‌نشینی کردند و شهر دمشق توسط مسلمانان محاصره گردید.

در این هنگام ابوبکر در گذشت (بیست و دو جمادی الاخری سال سیزدهم هجری) و عمر به خلافت رسید. در رجب سال ۱۴ هجری نیروهای مسلمان تحت فرماندهی خالد بن ولید پس از پیمان صلح از دروازه شرقی و سربازان ابو عبیده جراح با درگیری نظامی از دروازه‌های بنام (باب الجابیه) وارد شهر شدند و ابو عبیده نیز پیمان صلح خالد بن ولید را امضاء نمود. دکتر سید جعفر شهیدی در کتاب "تاریخ

تحلیلی اسلام" دلیل این پیروزی را چنین بیان می‌دارد: «البته در این پیروزی مسلمانان، آمادگی مردم این منطقه جهت پذیرش اسلام بی تاثیر نبود و عواملی مانند نزدیکی مردم آن منطقه از نظر آداب و رسوم با عرب، رفتار ساده سپاهیان فاتح اسلام با مردم، مالیات‌های سنگینی که حکومت‌های قبلی از آنان می‌گرفت خستگی مردم از بحث‌ها و جدال‌های کلامی و مکتب‌های فکری گوناگون که در مسیحیت آن منطقه پدید آمده بود، مردم آن سامان را از مسیحیت و حکومت رومیان رویگردان ساخته بود». در هر حال از آن تاریخ، منطقه شام به قلمرو اسلام پیوست و از سال ۴۰ هجری که معاویه پس از شهادت حضرت علی (ع) زمام امور مسلمانان را در دست گرفت تا سال ۱۳۲ هجری قمری "دمشق" پایتخت بنی امیه بود. در این تاریخ با به قدرت رسیدن عباسیان شام اعتبار خود را از دست داد و بغداد به عنوان پایتخت و دار الخلافه انتخاب گردید.

از آثار تاریخی، دیدنی و زیارتی دمشق و حومه آن می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود: ۱. کوه قاسیون ۲. مسجد اموی ۳. بازار حمیدیه ۴. باب توما ۵. باب شرقی ۶. باب الصغیر ۷. بازار حمیدیه ۸. کلیسای حضرت مریم ۹. قلعه دمشق ۱۰. مقبره باب الصغیر ۱۱. حرم حضرت زینب (ع) ۱۲. حرم حضرت رقیه (ع) ۱۳. مقبره ابن عربی در دامنه کوه قاسیون ۱۴. روستای معلولا ۱۵. روستای صیدنایا

۲-۴-۱-۱- کوه قاسیون

در شمال شرقی این شهر کوه قاسیون که گفته می‌شود محل فرو نشستن کشتی نوح است قرار و در این کوه منطقه ای به نام اصحاب کهف وجود دارد. در

دامنه این کوه قبر پیامبران زیادی واقع است. مرقد عارف و مفسر بزرگ قرآن شیخ محی الدین عربی صاحب کتاب‌های مهم "فتوحات مکیه" "فصوص الحکم" که علامه طباطبایی در خصوص آن فرموده است «فصوص مشت مشت می‌دهد و فتوحات دامن دامن» در دامنه این کوه در منطقه صالحیه قرار دارد. حاج میرزا علی آقای قاضی استاد مرحوم علامه طباطبایی رضوان الله تعالی علیه‌ما در خصوص ابن عربی می‌فرمایند «بعد از مقام عصمت و امامت، در میان رعیت احدی در معارف عرفانی و حقایق نفسانی، در حد محی الدین عربی نیست و کسی به او نمی‌رسد» و نیز فرموده‌اند «ملاصدرا هر چه دارد از محی الدین عربی است و در کنار سفره او نشسته است».

۲-۴-۱-۲- مسجد اموی

محل این مسجد شش هزار سال قبل از میلاد مسیح ساخته شده است و در آن زمان بتخانه بوده است. بعداً در زمان گسترش مسیحیت به کلیسا تبدیل شده است. پس از فتح شام توسط مسلمانان قسمتی از آن کلیسا به مسجد تبدیل شد و قسمتی به حالت کلیسا باقی ماند و در سال ۸۶ هجری قمری در زمان حکومت ولید بن عبد الملک تمامی آن به صورت مسجد درآمد. ولید در سال ۸۸ هجری بنای مسجد را آغاز کرد او هنگام بنای آن نصاری شام را جمع نمود و به آنها گفت هر کلیسایی را هر جا بخواهید به عوض آن به شما می‌دهیم و اگر بخواهید قیمت آن را مضاعف می‌پردازیم. آنان نپذیرفتند و عهد نامه خالد بن ولید مبنی بر محفوظ ماندن کلیسا را به نظر او رساندند و گفتند ما در کتاب‌های خود خوانده‌ایم که هر کس این کلیسا را منهدم سازد خفه خواهد شد.

شکل (۲-۴): مسجد امری

ولید گفت: من اول کسی باشم که آن را خراب کنم. سپس در حالی که قبای زردی به تن داشت به تخریب آن پرداخت و مردم نیز او را متابعت کردند، پس از آن به مقداری که می خواست بر مسجد افزود و آنچه توانایی داشت در بنای آن کوشید و در صرف اموال کوتاهی نکرد و بر آن چهار در قرار داد. می گویند ساختمان مسجد نه سال به طول کشید و هر روز ده هزار کارگر در آن رخام بشکستند و ششصد سلسله طلا در آن به کار رفت. مسجد جامع دمشق این زیبایی و عظمت را تا سال ۴۶۱ داشت و در این تاریخ حریق در آن روی روی داد و آن را از عظمت و زیبایی سابق انداخت. با حمله مغو لها به دمشق ۸۵ درصد مسجد سوخت که البته تعمیر گردید. شبستان کنونی مسجد ۱۵۱۳۲ مترمربع وسعت دارد و دارای ۴۴ ستون و دو طبقه می باشد. این شبستان از سه قسمت تشکیل شده است که قسمت وسط دارای گنبد بزرگی به نام عقاب است. در این مسجد چهار محراب به نام چهار فرقه تسنن یعنی فرقه: مالکی، حنبلی، شافعی و حنفی وجود دارد.

در این مسجد مقامات و مرقد‌های ذیل وجود دارد: مرقد حضرت هود مقام حضرت خضر (ع) - محل هبوط حضرت عیسی (ع) - محل دفن سر مبارک حضرت یحیی نبی(ع) - محل غسل تعمید مسیحیان مقام راس الحسین(ع) - محراب امام زین العابدین(ع) - مشاهد صحابه (رض).

۲-۴-۱-۳- معلولا

معلولا، روستایی است باستانی در منطقه قلمون در ۵۰ کیلومتری دمشق. این شهر ۱۵۰۰ متر از سطح دریا ارتفاع دارد و حداقل تاریخ آن به هزار سال قبل تولد حضرت مسیح بر میگردد زبان ساکنین این منطقه آرامی (زبانی آه حضرت عیسی (ع) با آن صحبت می نمود می‌باشد) کلیساهای این روستا دارای قدمت چند صد ساله هستند به خصوص کلیسای سرکیس و مارتقلا که تاریخ آن به دو هزار سال قبل باز می گردد. اسقف‌ها و آشیش‌ها در کلیساهای این منطقه دعا‌های خود را به زبان آرامی می خوانند.

۲-۴-۱-۴- صیدنایا

شهر صیدنایا یکی از مناطق دیدنی سوریه است که به فاصله ۳۵ کیلومتری دمشق واقع است. ارتفاع این شهر از سطح دریا ۱۴۴۰ متر است و در دامنه سلسله جبال قلمون قرار دارد اکثر جمعیت این شهر را مسیحیان تشکیل می دهند که در

کنار مسلمانان زندگی مسالمت آمیزی دارند. شهرت این شهر به واسطه کلیساهای زیبایی است که در آن بنا شده است. آثار تاریخی زیادی از دوران حجر، آرامی، یونانی رومی و عربی در این شهر به چشم می خورد که نشان از قدمت آن دارد مشهورترین کلیسا از ۳۰ کلیسای موجود در این منطقه کلیسای سیده صیدنایا است صیدنایا کلمه ای سریانی است که به معنای بانوی ما می باشد و بعضی می گویند از صید گرفته شده است قدمت این آلیسا به سال ۵۴۷ میلادی می رسد در آن کتاب خطی نگهداری می شود که به آن آه گفته می شود به دست لوقا البشیر به نگارش در آمده است و مسیحیان از آن به عنوان معجزه ای نام می برند. این آلیسا برای مسیحیان بسیار مقدس و مورد احترام است و شفاعتگاهی برای دردمندان و نیازمندان مسیحی است.

به ادعای مسیحیان حضرت نوح اولین درخت انگور را در این شهر کاشت و به همین علت انگور این شهر بهترین انگور جهان می باشد این شهر مقدس ترین شهر پس از بیت المقدس برای مسیحیان است.

۲-۴-۲- استان حلب

یکی از شهرهای قدیمی جهان به حساب می آید و تاریخی مانند روم قدیم، نینوی و بابل برای آن قائل هستند. استان حلب ۱۰ درصد مساحت سوریه را شامل می شود و در حال حاضر از دمشق نیز بزرگتر است.

از القاب این شهر (الشهباء) است. حلب پایتخت اقتصادی و صنعتی سوریه شناخته می‌شود و صنعت نساجی در این استان رونق دارد. صابون معروف به غار، صنایع دستی، روغن زیتون و پسته این شهر از شهرت جهانی برخوردار است. در این شهر آثار تاریخی فراوانی وجود دارد که معروفترین آن قلعه حلب است که گفته می‌شود تاریخ بنای آن به پنج هزار سال قبل می‌رسد. این بنا که در چهل متری سطح شهر بر روی تپه ای بنا شده است شهرت جهانی دارد. در این شهر مسجد بزرگ اموی که در آن ضریح حضرت زکریا علیه السلام قرار دارد، نیز واقع می‌باشد. از دیگر امکن مهم این شهر، مشهد النقطه امام حسین علیه السلام و مرقد مطهر محسن (ع) فرزند کوچک امام حسین و آلیسای سمعان را می‌توان نام برد در این شهر ۱۵۰ اثر تاریخی وجود دارد و یونسکو این شهر را یکی از شهرهای مهم تاریخی جهان می‌شناسد این شهر در سال ۲۰۰۶ میلادی به همراه اصفهان به عنوان پایتخت فرهنگی جهان اسلام معرفی گردید.

گفته می‌شود نام "حلب" ریشه آرامی دارد و به معنی سفیدی است زیرا خاک و سنگ این شهر سفید می‌باشد. اکثریت ساکنین این شهر را عرب‌ها تشکیل می‌دهند اما اقلیت آرد، چراسی و ارمنی نیز در این شهر حضور دارند. اغلب ساکنین استان حلب از مسلمانان اهل سنت می‌باشند و اقلیت قابل توجهی مسیحی که اکثرا روم کاتولیک هستند نیز در این استان زندگی می‌نمایند. دو شهرک شیعه نشین "نبیل" و "الزهره" در نزدیکی این شهر قرار دارد.

از نظر جغرافیایی این استان در شمال سوریه واقع و رودخانه‌های فرات و عفرین از این استان می‌گذرد. چنانکه گفته شد حلب پایتخت اقتصادی و صنعتی سوریه

به حساب می‌آید و اهل این شهر از قدیم به تجارت معروف بوده‌اند. کشاورزی در این استان از رونق فراوانی بر خوردار بوده است و دلیل آن نیز خاک حاصل خیز و آب فراوان آن می‌باشد.

شکل (۲-۵): سوریه

فاصله این شهر با دمشق ۳۵۵ کیلومتر و با مرز ترکیه در منطقه باب الهوی ۴۵ کیلومتر است این شهر در فاصله ۴۵۶ کیلومتری درعا در جنوبی ترین نقطه سوریه و ۱۴۶ کیلومتری حماه قرار دارد. فواصل شهرهای مهم دیگر با این شهر حمص (۱۹۳) لاذقیه (۱۸۶) طرطوس (۲۷۶) رقه در شرق (۱۹۲) دیر الزور (۳۱۷) حسکه (۳۷۵) کیلومتر می باشد. از اماکن زیارتی این شهر می توان به مشهد نقطه امام حسین که در زمان حاکمیت سیف الدوله حمدانی بنا شده و همچنین مشهد محسن بن امام حسین (ع) اشاره نمود.

۲-۴-۳- استان الرقه

استان رقه در شمال شرق سوریه قرار دارد و مرکز آن شهر رقه در کنار رود فرات واقع است. این منطقه داری زمین و آب مناسب می‌باشد لذا کشاورزی در آن رونق دارد. سد بزرگ الثوره در این استان واقع است. جنگ صفین بین لشکر امام علی(ع) و معاویه در نزدیکی این شهر به وقوع پیوسته است. لذا مرقد جناب عمار یاسر از صحابه گرانقدر پیامبر اسلام در این شهر واقع و سالانه هزاران نفر از مسلمانان برای زیارت مرقد ایشان و اویس قرنی که در کنار ایشان مدفون است به این شهر می‌آیند در زمان خلفای بنی عباس از رقه به عنوان پایتخت تابستانی استفاده می‌نمودند. در این استان کشاورزی رونق فراوانی دارد.

۲-۴-۴- استان درعا

مرکز این استان شهر درعا در ۱۰۰ کیلومتری دمشق قرار دارد این استان با اردن هم مرز است. این استان از مناطق تاریخی سوریه به حساب می‌آید و به دلیل نزدیکی به بیت المقدس پیامبران زیادی در این منطقه می‌زیسته‌اند. آرامگاه حضرت ایوب نبی(ع) در این استان قرار دارد. یکی از مناطق مهم این استان شهر بصری است که دارای آثار تاریخی فراوانی است از جمله دیر بحیراء همان راهبی که افتخار زیارت حضرت محمد (ص) در نوجوانی را یافت و این راهب بود آه بعد از زیارت آن حضرت خبر از نبوت ایشان را به عبدالمطلب جد بزرگوارش داد.

شهر بصری یک شهر تاریخی است که در خود یادگار ادیان و فرهنگ‌های مختلف را دارد از ویژگی‌های منحصر به فرد شهر بصری، حضور و زندگی مردم امروزی در بافت قدیمی شهر است به گونه ای که آنان در همان منطقه قدیمی رومی و بیزانسی زندگی می‌نمایند و گویی در آن دوران تردد می‌نمایند. این امر باعث پیوند و و درعین حال حضور همیشگی در این محوطه تاریخی شده است. که البته فواید و مضرات خود را نیز دارد.

شکل (۲-۶): سوریه

از آثار این شهر می‌توان به آمفی تئاتر بصری با قابلیت پذیرش ۱۵۰۰۰ نفر تماشگر اشاره نمود که دومین آمفی تئاتر بزرگ جهان پس از آمفی تئاتر روم است که از دوران رومیان بر جای مانده است. طی چند سال گذشته دولت سوریه توجه زیادی به این منطقه داشته و سمینارها و کنفرانس‌های بزرگی در خصوص جهانگردی در آنجا بر گزار شده است.

از دیگر اماکن دیدنی بصری می‌توان به مسجد عمری، مسجد مبارک، تخت دختر پادشاه و دروازه‌های تاریخی این شهر اشاره نمود.

۲-۴-۵- لاذقیه

این استان ساحلی که بندر اصلی سوریه نیز در آن واقع است در ۳۴۸ کیلومتری شمال غربی دمشق واقع شده و در ساحل شرقی مدیترانه قرار دارد. در شانزده کیلومتری مرکز این استان یعنی شهر لاذقیه خرابه‌های شهر باستانی اوگاریت وجود دارد. جمعیت این شهر بالغ بر ۷۰۰ هزار نفر می‌شود که دارای ادیان مختلف می‌باشند در این شهر مسلمانان (علوی و سنی) و مسیحان (روم ارتدوآس، روم کاتولیک مارونی‌ها و پروتستان) دوستانه در کنار هم زندگی می‌نمایند و این شهر از قدیم اینگونه بوده است.

شکل (۲-۷): لاذقیه

ابو العلاء معری قصیده ای در توصیف لاذقیه دارد که به زندگی مسالمت‌آمیز مردم این شهر علی‌رغم وجود ادیان مختلف اشاره می‌نماید. دانشگاه تشرین در این شهر واقع گردیده است. آثار تاریخی و دیدنی این استان: ۱. مسجد جامع ۲. قلعه صلاح‌الدین ۳. قلعه کهف ۴. مقبره آمال ادهم در شهر جبله ۵. مسجد و جمعیت خیریه امام صادق (ع).

۲-۴-۶- جبله

این شهر بندری در کناره دریای مدیترانه و در غرب سوریه، در ۳۰ کیلومتری جنوب لاذقیه قرار دارد و از توابع استان لاذقیه به حساب می‌آید. دو رود برغل و صنوبر در نزدیکی این شهر جاری و اراضی کشاورزی این منطقه را آبیاری می‌نماید. این شهر از نظر اقلیمی معتدل و آب و هوایی مدیترانه‌ای دارد میانگین درجه حرارت ۱۹ درجه سانتیگراد (۱۲ درجه زمستان و ۲۶ درجه در تابستان) است. ساکنین این شهر علوی، اهل سنت و مسیحی می‌باشند. مزار عارف بزرگ ابراهیم ادهم در این شهر و در کنار مسجدی به این نام قرار دارد. در این شهر چندین جمعیت خیریه جعفری از جمله جمعیت خیریه امام رضا (ع) وجود دارد.

۲-۴-۷- استان حمص

این استان در وسط سوریه واقع و مرکز آن شهر حمص است. رودخانه معروف عاصی که از لبنان سرچشمه و به ترکیه می‌رود از این استان عبور می‌نماید. این

استان با ۴۱ هزار کیلومتر وسعت بزرگترین استان سوریه از نظر مساحت می‌باشد و سومین استان سوریه از نظر جمعیت به حساب می‌آید. این استان از غرب با لبنان و از شرق با عراق و اردن همسایه است مقبره و مسجد خالد بن ولید در این شهر قرار دارد. هر چند اکثریت مردم این استان را اهل سنت تشکیل می‌دهند اما تعداد قابل توجهی از پیروان مذاهب دیگر از جمله شیعیان، ارمنی‌ها و مسیحیان ارتدوکس نیز در این استان و در آنار یکدیگر با صلح و دوستی زندگی می‌نمایند.

شکل (۲-۸): سوریه

۲-۴-۸- تدمر

شهر تاریخی تدمر در استان حمص قرار دارد. صحرا نشینان عرب از قدیم این شهر را "عروس البادیه" نام نهاده‌اند و دلیل آن نیز نخلستان‌های انبوه، نهرها و

چشمه‌های پر آب و بقایای ۳۰۰۰ هزار ساله‌ای است که به این شهر ویژگی خاصی بخشیده است.

شکل (۲-۹): سوریه

تدمر نام باستانی و عربی شهر پالمیرا است. این شهر در صحرای سوریه در حدود ۱۴۵ کیلومتری شرق حمص و ۲۴۰ کیلومتری غرب فرات قرار دارد (در ۳۴ درجه عرض شمالی و ۳۸ درجه طول شرقی و در ارتفاع ۴۰۷ متری) تدمر از زمان‌های قدیم منزلگاهی بوده برای کاروان‌هایی که از بین النهرین به کناره دریای مدیترانه می‌رفته‌اند. زیرا جاده‌هایی که تدمر در آن واقع است از معبری در رشته تپه‌هایی که از جنوب غربی به شمال شرقی امتداد داشته می‌گذشته است این شهر آنقدر اهمیت داشته است که کتاب دوم تواریخ ایام در عهد عتیق بنای آن را به حضرت سلیمان (ع) نسبت داده‌اند. در دوران رومیان این محل اهمیت جهانی داشته زیرا مشرف بر سرزمینهای دشمنان رومیان یعنی ایرانیان پارتی و ساسانی بوده‌است.

در سده پر آشوب سوم میلادی، دولت شهر پالیمرا قادر بود سیاستی فراگیر در پیش گیرد و در عهد سپتیمیوس اودانوس دوم شاهزاده نیرومند آنجا، به قدرت نظامی مهمی تبدیل شود. وی شاپور اول پادشاه ایرانی را تا پایتختش تیسفون عقب راند و امپراتور روم «فرمانروای کل شرق» لقب گرفت پس از قتل اودانتوس در ۲۶۷ یا ۲۶۸ م، بیهو او زنوبیا (زینب) سیاست او را دنبال کرد. زنوبیا به زیبایی و خرد شهره بود و به همین دلیل در فرهنگ عرب جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است و مکان‌های بسیاری به اسم زنوبیا نامیده می‌شود. عکس ایشان در روی اسکناس‌های رایج کشور سوریه چاپ شده است. دوران رونق پالیمرا با تسلط اعراب بر شام به پایان رسید. ابتدا این شهر توسط خالد بن ولید با صلح فتح شد، سپس مردم شورش کردند و بار دیگر با زور فتح شد. تدمر بعدها در اثر زمین لرزه‌های بسیار بویژه زمین لرزه سال ۵۵۲ م، آسیب دید. پالیمرا در توسعه فرهنگ عربی قدیم اهمیت داشته است. در میان دو هزار کتیبه ای که در پالیمرا کشف شده است کتیبه‌های بسیاری دیده می‌شود که در آنها به وفور نام‌های عربی یافت می‌شود. کاوشگران غربی در سال ۱۶۸۷ م، ویرانه‌های گسترده پالیمرای باستانی را باز یافتند. امروزه این شهر بار دیگر در حال رونق گرفتن از گردشگری است. ساکنین این شهر به بیش از ۳۰ هزار نفر می‌رسد.

منطقه تاریخی پالمیرا و یا تدمر دارای چهار قسمت است: ۱. دشت مقابر ۲. مجموعه معابد (۳۰ معبد) ۳. شهر قدیمی ۴. موزه. بنای این شهر به هزاره اول قبل از میلاد بر می‌گردد و اوج عظمت آن همزمان با میلاد حضرت مسیح بوده است. حکومت رومیان در این محل به فرماندهی اورلیان بوده که با حکومت شاپور اول ساسانی همزمان بوده است. جنگ‌های متعددی بین این دو حاکم در آن منطقه در

گرفته است و به گواه نقش برجسته‌های نقش رستم و تنگ چوگان استان فارس که این حاکم یعنی اورلیان را اسیر و در بند به شاپور نشان می‌دهد نشان از پیروزی‌های ایرانیان بوده است.

شکل (۲-۱۰): سوریه

رد پای ساسانیان در منطقه تدمر به خوبی مشهود است شاپور ساسانی بارها به این منطقه لشکرکشی نموده و با خود غنایم زیادی را به ایران بازگردانده است. البسه‌های چین دار مخصوص شاهان ساسانی بر تن شاهدگان تدمری آن دوران و تزینات زنان ساسانی بر نقوش برجسته زنان تدمری هنوز جلوه نمایی می‌نماید که نشان از نفوذ فرهنگ ایرانی در آن منطقه دارد. تشابه این منطقه به حدی است که هر کس به این منطقه تاریخی می‌رود یاد از پاسارگاد و تخت جمشید نیز می‌نماید. البته وجود هر دو کشور بر سر راه جاده ابریشم باعث به وجود آمدن تعاملات و تاثیر

و تاثرات فرهنگی بیشتر در دوران‌های پیشین شده است که امروزه می‌تواند پایه و مایه اصلی ایجاد مراودات فرهنگی بیشتری قرار گیرد.

۲-۴-۸-۱- معبد بل

معبد بل یا خدای خدایان که بعدها در زبان فارسی به بعل به معنی خدا تغییر نام می‌دهد، از عظمت قابل توجهی بر خوردار است. نقوش بر جسته خدایان متعدد از جمله خورشید، ماه، خدای پیروزی، خدای انتقال روح (که تا چهل خدا نام برده اند) دال بر اعتقادات چندخدایی در آن دوران و قابل بررسی تطبیقی با ایران دوران ساسانی است. همچنین در فاصله کمی از این شهر قلعه دفاعی متعلق به ایوبیان وجود دارد.

۲-۴-۹- استان طرطوس

این استان در جنوب استان لاذقیه و در کنار دریای مدیترانه قرار دارد و شهرهای سیاحتی صافیتا، درکیش در ۳۵ کیلومتری شرق طرطوس واقع است این دو شهر دارای مناطق زیبا و دلربایی می‌باشند این دو شهر و اطراف آن پوشیده از درختان زیتون و بوت‌های گل است از دیگر مناطق دیدنی این استان جزیره زیبای "آرواد" می‌باشد که تنها جزیره مسکونی سوریه به حساب می‌آید. تاریخ این جزیره به دوران کنعانیان می‌رسد که کشوری مستقل بوده است به نام "اردواس". در این جزیره قلعه ای است که تاریخ آن به قرن پنجم قبل از میلاد باز می‌گردد. مردم این جزیره بیشتر به ساخت لنج، صیادی و دریا نوردی مشغول می‌باشند.

شکل (۲-۱۱): سوریه

۲-۴-۱۰- استان حسکه

استان حسکه در شمال شرقی سوریه واقع است و مرکز این استان نیز شهر حسکه می‌باشد وجود رودهای متعدد دجله، فرات و خابور به این استان اهمیت ویژه‌ای داده است و البته وجود مناطق نفت خیز رمیلان، هول و الحبیبه نیز در این استان واقع و شهر آردنشین قامشلی در این استان واقع است. قومیت‌های مختلف آرد، عرب و یزیدیها و چچن‌ها در این استان در کنار هم زندگی می‌نمایند.

شکل (۲-۱۲): سوریه

۲-۴-۱۱- استان حماه

این استان حاصلخیز در بین دو استان حلب و حمص واقع است. دارای زمین‌های آشاورزی پر رونقی است و دامداری این استان معروف است. از آثار تاریخی می‌توان به دو نوعیر آبی اشاره نمود که همچنان در حال فعالیت است. شهر مهم این استان سلمیه است که اکثر آنها از شیعیان اسماعیلی هستند. در کنار جاده دمشق به حلب در نزدیکی مرکز این استان کوهی به نام جبل امام زین العابدین قرار دارد که گفته می‌شود در انتقال اسرای کربلا از کوفه به شام امام زین العابدین (ع) در آنجا به عبادت پرداخته‌اند و از آن به بعد مورد عنایت مردم واقع شده است در حال حاضر شیعیان علوی برای آن اهمیت خاصی قائل می‌باشند و مقامی نیز در آنجا به نام امام چهارم درست کرده‌اند که پذیرای زوار زیادی است.

۲-۴-۱۲- استان دیر الزور

این استان که به زبان عامیانه دیر نیز گفته می‌شود در شرق سوریه قرار دارد و رود فرات از وسط شهر دیر الزور که مرکز این استان است می‌گذرد. در این استان نیز کشاورزی رونق دارد و گندم و پنبه آن از مرغوبیت برخوردار است. پل معلق فرانسوی بر روی فرات که از مرکز این شهر می‌گذرد به این شهر زیبایی خاصی داده است. عشایر این استان با عشایر عراق و عربستان قرابت دارند.

فصل سوم

محیط سیاسی و قانونی

۳-۱- مقدمه

در این فصل مروری بر محیط سیاسی و قانونی کشور سوریه، عوامل مؤثر بر این محیط و برخی قوانین حاکم بر این کشور خواهیم داشت.

سوریه از لحاظ تاریخی تا قبل از قرون جدید شامل کشورهای سوریه کنونی، لبنان کنونی و قسمت‌هایی از اردن و فلسطین بود. این کشور یکی از قدیمی‌ترین مناطق مسکونی آسیا محسوب می‌گردد و در هزاره سوم قبل از میلاد، قوم سامی آموری در سوریه ساکن شده و تشکیل حکومت دادند که تا سال ۱۷۰۰ قبل از میلاد این حکومت ادامه یافت. در قرون پیش از میلاد این کشور بارها به تصرف مصری‌ها، آشوری‌ها، بابلی‌ها و ایرانیان درآمد و هر یک از این حاکمان بر آن در فواصل مدید و یا کوتاهی حکومت کردند. منطقه ای که هم اکنون سوریه خوانده می‌شود در واقع سوریه کبیر یا بلاد شام است که مشتمل بر فلسطین، لبنان و اردن بوده است. سوری‌ها در واقع در ابتدا دولت خود را بخش کوچکی از منطقه وسیع تری که صرفاً نام آن را با خود داشت تصور می‌کردند و زمامداران اولیه سوری از شناسایی نهاد دولت احتراز می‌نمودند و هیچ گونه تمایلی در تحکیم عوامل وحدت در داخل مرزها نداشتند.

در میان مناطق پرتنش کره زمین، منطقه مدیترانه که به سمت خاورمیانه کشیده می‌شود، منطقه بسیار پراهمیتی به شمار می‌آید و در حقیقت حادثترین مسائل ژئوپلتیکی در منطقه خاورمیانه قرار دارد. به نظر می‌رسد مهم‌ترین دلیل وجود تنش بالقوه در منطقه حضور اسرائیل می‌باشد که با غصب سرزمین فلسطین و توسعه طلبی روزافزون خود همواره موجب تقویت عامل تنش در منطقه می‌باشد. کشور سوریه در منطقه مدیترانه از موقعیت ویژه ای برخوردار است و می‌توان گفت که این کشور پل ارتباط سه قاره اروپا، آسیا و آفریقا می‌باشد.

همچنین این کشور با دارا بودن ۱۸۶ کیلومتر ساحل در دریای مدیترانه با کشورهای این منطقه ارتباطی دارد به ویژه اینکه از طریق خطوط لوله نفت در بندر بانیاس بخشی از نیازهای نفتی کشورهای همسایه را تأمین می‌نماید و از این طریق در معادلات منطقه ای نقش دارد.

شکل (۳-۱): سوریه

۳-۲- نوع حکومت و ارکان اصلی کشور

حکومت سوریه مطابق آنچه که در قانون اساسی این کشور آمده، جمهوری است. ارکان اصلی حکومت این کشور را پارلمان، رئیس جمهور و قوه قضائیه تشکیل می‌دهد. در ادامه به معرفی هر یک از این نهادها می‌پردازیم.

۳-۲-۱- رئیس جمهور

رئیس جمهور به عنوان بالاترین مقام رسمی برای یک دوره هفت ساله از سوی مردم انتخاب می‌گردد. طبق قانون اساسی این کشور، نخست وزیر سومین مقام رسمی کشور پس از رئیس جمهور و معاون اول او می‌باشد. رئیس جمهور سوریه در حال حاضر آقای بشار اسد می‌باشد.

به‌طور کلی رئیس جمهور کنترل و نظارت کامل بر وزراء، معاون خود، نخست وزیر و معاون نخست وزیر دارد و انتخاب و یا عزل آنان نیز به عهده او می‌باشد. علاوه بر این مجلس سوریه و دیگر مؤسسات نظامی و غیرنظامی سوریه مستقیماً زیر نظر رئیس جمهور اداره می‌شود.

همچنین رئیس جمهور می‌بایست عرب، سوری و بهره‌مند از حقوق مدنی و سیاسی باشد. اهم وظایف رئیس جمهور در سوریه به شرح زیر است:

- ✓ صدور فرمان‌ها و تصویب نامه‌ها بر طبق قوانین
- ✓ اعلان جنگ، صلح، بسیج عمومی پس از موافقت شورای خلق و اعلام حالت فوق العاده
- ✓ انتخاب رؤسای نمایندگی‌های سیاسی و پذیرش استوارنامه رؤسای هیأت‌های نمایندگی خارجی
- ✓ فرماندهی کل ارتش و نیروهای مسلح
- ✓ امضا و الغای عهدنامه‌های بین‌المللی
- ✓ عفو و اعاده حیثیت از اشخاص

✓ مسئولیت قوه مقننه به هنگام انحلال شورای خلق (مجلس) تا تشکیل مجدد آن

۳-۲-۲- هیأت دولت

طبق ماده ۱۱۵ قانون اساسی این کشور، هیأت دولت یکی از شوراهاى عالی اجرائی و ادارى حکومت است که از نخست وزیر، معاونین و وزرا تشکیل می‌گردد. نخست وزیر فعلى سوریه ناجى عطرى می‌باشد. نخست وزیر بر فعالیتهای وزرا نظارت می‌کند و طبق ماده ۱۱۶ قانون اساسی نخست وزیر، معاونین و وزرا و معاونین ایشان نزد رئیس جمهور سوگند یاد می‌کنند و طبق ماده دیگری نخست وزیر و وزرا در مقابل رئیس جمهور مسئول می‌باشند و می‌بایست هیأت دولت جدید برنامه‌های کلی خود را به مجلس تقدیم نماید و هر سال نیز براساس بند ۲ ماده ۱۱۸ موظف می‌باشد گزارشی از فعالیتهای انجام شده طبق برنامه‌های توسعه تقدیم مجلس نماید.

طبق ماده ۱۲۷ قانون اساسی وظایف هیأت دولت در سوریه به شرح ذیل می‌باشد:

- ✓ آماده نمودن سیاست‌های کلی نظام و اجرای آن با مشارکت رئیس جمهور
- ✓ هماهنگی بین وزارتخانه‌ها، ادارات و ارگان‌های دولتی
- ✓ تهیه لایحه بودجه
- ✓ تهیه لوایح دولت

- ✓ تهیه برنامه‌های توسعه و سرمایه گذاری
- ✓ اعطای وام
- ✓ امضای موافقت نامه‌ها و یادداشت‌های تفاهم
- ✓ صدور تصویب نامه‌ها و آیین نامه‌های اجرایی قوانین

۳-۲-۳- قوه مقننه

سابقه مجلس در این کشور به سال ۱۹۱۹ یعنی قبل از استعمار فرانسه باز می‌گردد و سوریه اولین کشور عربی است که در آن مجلس تأسیس گردیده است. نام اولین مجلسین کشور (کنفرانس سوریه بزرگ) بود که اعضای از دیگر کشورها مانند لبنان، اردن و فلسطین نیز در آن حضور داشتند. در دوران استعمار فرانسه در سال ۱۹۲۳ دومین مجلس سوریه تشکیل شد که دارای ۳۰ عضو بود. پس از پایان دوره استعمار بار دیگر مجلس با ساختاری جدید شکل گرفت و از سال ۱۹۴۳ تا ۱۴۷ مجلس با ۱۲۴ عضو تشکیل گردید و پس از جنبش اصلاحی حافظ اسد، قانون جدید مجلس نوشته شد. طبق قانون اساسی سوریه انتخابات مجلس می‌بایست در خلال ۹۰ روز پس از پایان کار دوره قبل تشکیل گردد. رئیس جمهوری دستور برگزاری انتخابات را صادر می‌نماید و رأی‌گیری باید با آزادی کامل انجام گیرد و کاندیداها می‌توانند نمایندگان را جهت نظارت بر حسن برگزاری انتخابات در حوزه‌های انتخابی داشته باشند.

مجلس جدید پس از اعلام نتایج انتخابات طی ۱۵ روز بنا به دستور رئیس جمهور تشکیل می‌گردد. طبق ماده ۶۱ قانون اساسی این کشور مجلس در طول

سال سه اجلاسیه خواهد داشت. مجلس خلق در طول سال برای تاریخ شش ماه متناوب تشکیل می‌گردد. اجلاسیه اول و دوم ۴۵ روز و اجلاسیه سوم سه ماه خواهد بود که البته رئیس جمهور، رئیس مجلس و یا یک سوم نمایندگان می‌توانند اجلاسیه‌های فوق العاده درخواست کنند. نمایندگان مجلس خلق سوریه طبق ماده ۶۶ قانون اساسی دارای مصونیت می‌باشند. دوره مجلس در سوریه هر چهار سال یک بار می‌باشد و اعضای آن طی انتخابات عمومی برگزیده می‌شوند. طبق قانون اساسی این کشور مجلس این کشور دارای وظایف ذیل است:

- ✓ معرفی کاندیدای ریاست جمهوری
- ✓ تصویب قوانین
- ✓ بررسی سیاست کلی وزارتخانه‌ها و تصویب آن
- ✓ تصویب برنامه‌های کلان ۵ ساله
- ✓ تصویب برنامه‌های بودجه سالانه
- ✓ تصویب موافقت نامه‌ها و قراردادهای بین‌المللی
- ✓ تصویب عفو عمومی
- ✓ ارائه طرح به مجلس
- ✓ استیضاح هیأت وزیران و یا وزیر
- ✓ قبول و یا رد استعفای هر یک از نمایندگان مجلس
- ✓ رأی عدم اعتماد به هیأت دولت یا یکی از وزرا با درخواست حداقل پنج نفر از نمایندگان
- ✓ تشکیل کمیسیونهای مجلس
- ✓ برگزاری فراندوم ریاست جمهوری بنا به درخواست رئیس مجلس

- ✓ قبول استعفای رئیس جمهور
- ✓ موافقت با اعلام صلح
- ✓ درخواست بازنگری در قانون اساسی با رأی یک سوم نمایندگان

تعداد نمایندگان مجلس ۲۵۰ نفر می‌باشد که از این تعداد ۱۲۷ کرسی به کارگران، کارمندان دولت و کشاورزان اختصاص دارد و ۱۲۳ کرسی به باقی اقشار جامعه مانند صاحبان صنایع، تجار، پزشکان و وکلا اختصاص دارد. از ۲۵۰ کرسی مجلس ۱۶۸ کرسی متعلق به جبهه ترقی خواه ملی، ۵ کرسی متعلق به جبهه آزادی و تغییر خلق و ۷۷ کرسی به کنشگر سیاسی مستقل متعلق می‌باشد.

کاندیداهایی که در لیست جبهه ملی ترقی خواه می‌باشند نیاز به هزینه تبلیغاتی ندارند اما کاندیداهای مستقل به هزینه بسیاری نیاز دارند. طبق ماده ۱۰۷ قانون اساسی سوریه، رئیس جمهور می‌تواند مجلس را منحل کند. زنان در این کشور برخلاف دیگر کشورهای عربی نقش نسبتاً فعالی در مجلس خلق این کشور ایفا کرده‌اند. برای اولین بار زنان در سال ۱۹۴۹ حق شرکت در انتخابات و رأی دادن را در کشور به دست آوردند و در سال ۱۹۶۱ به ایشان اجازه داده شد به عنوان داوطلب نمایندگی حضور پیدا کنند.

۳-۲-۴- قوه قضائیه

رئیس جمهور، رئیس شورای عالی قضایی نیز می‌باشد و وزیر دادگستری در حکم دادستان کل کشور است. پس از به قدرت رسیدن بشار اسد کمیته‌های

تخصصی برای ارائه پیشنهادهایی در زمینه تغییر قوانین و انجام اصلاحاتی در دستگاه‌های حساس دولت به ویژه بخش قضایی تشکیل گردید. مهم‌ترین اقدامات برای اصلاح بخش قضایی در سوریه استقلال آن، بهبود وضعیت معیشتی قضات، بازنگری دادگاه‌های ویژه، قانون جدید دادگاه‌ها، تلاش برای راه اندازی مرکز دادگاه منطقه ای و کاهش محدوده فعالیت‌های دادگاه‌های سیاسی عنوان شده است.

دادگاه‌ها در این کشور عمدتاً به دو بخش تقسیم می‌گردند: دادگاه قضایی، و دادگاه اداری که هر یک زیرمجموعه‌های خود را دارا می‌باشند. از سال ۱۹۷۳ دادگاه عالی قانون اساسی به عنوان بدنه اصلی و ثابت ساختار سیستم قضایی کشور شناخته شد و در واقع این دادگاه عالی ترین دادگاه می‌باشد. این دادگاه مرکب از رئیس قوه قضاییه و چهار قاضی است که به وسیله حکم ریاست جمهوری برای یک دوره چهار ساله که قابل تمدید نیز هست انتخاب و تعیین می‌گردند. از صلاحیتهای این دادگاه می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- ✓ بررسی حقوقی تبعیت قوانین از قانون اساسی و احکام قانونی
- ✓ رسیدگی راجع به صحت انتخابات نمایندگان مجلس مردمی سوریه
- ✓ محاکمه (احتمالی) رئیس جمهور به دلیل اعمال غیرقانونی
- ✓ رسیدگی به تضاد قوانین، دادگاه‌ها و تشخیص دادگاه صلاحیت دار در هنگام اختلاف بین سیستم قضایی دادگاه‌ها و دیگر دستگاه‌هایی که صلاحیت قضایی دارند. از دیگر دادگاه‌های سوریه می‌توان دادگاه عمومی قضایی، دادگاه اداری، دادگاه نظامی و نیز دادگاه‌های شرع را نام برد

۳-۲-۵- افراد و گروه‌های بانفوذ

به طور کلی هرگونه حضور و تحرک در اقتصاد این کشور (از پایین به بالا) منوط به رعایت ملاحظات و منافع صاحبان نفوذ و سرمایه و قدرت است. واسطه‌های فراوانی در اقتصاد سوریه وجود دارند که تعامل با آن‌ها باید با شناخت کامل از توانمندی‌ها و وابستگی واسطه باشد و در غیر این صورت منجر به افزایش هزینه‌ها و سردرگمی شرکت‌ها می‌گردد.

۳-۲-۶- وضعیت ریسک سیاسی

براساس گزارش اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۸ بالاترین میزان ریسک در این کشور مربوط به عدم ثبات سیاسی این کشور در منطقه می‌باشد که منجر به بروز اثرات منفی در سیاست و اقتصاد و روابط خارجی آن می‌گردد. از سوی دیگر این موضوع می‌تواند موجب تغییر اولویت‌ها و برنامه‌های دولت سوریه و تحت الشعاع قرار دادن برنامه‌های اصلاحی و نیز بروز تأثیراتی در اقتصاد کلان این کشور گردد.

به طور کلی می‌توان گفت نوع و عمق ارتباطات سیاسی حاضر می‌تواند بر اندازه و دامنه برنامه‌های مورد نظر این کشور تأثیر بسزایی داشته باشد و هرگونه خللی در این ارتباطات می‌تواند منجر به کاهش همکاری‌های دو و یا چندجانبه گردد. همچنین طبق ارزیابی‌های انجام شده توسط صندوق ضمانت صادرات ایران، این کشور در طبقه بندی ریسک رتبه ۵ را دارا است و سقف اعتبارات کوتاه مدت برای

این کشور معادل ۵۰ میلیون دلار و برای اعتبارات میان مدت و بلندمدت معادل ۱۰۰ میلیون دلار است.

۳-۳- محیط قانونی

بعد از بررسی وضعیت سیاسی کشور سوریه نوبت آن است که با زیرساخت‌های قانونی این کشور آشنا شویم. در این قسمت آن دسته از قوانینی را که برای برقراری ارتباطات و مناسبات تجاری و بازرگانی ضروری هستند، به طور خلاصه معرفی می‌کنیم. اطلاعات ارائه شده در این قسمت، نشانگر پتانسیل‌های کمی موجود در قوانین سوریه برای برقراری روابط تجاری می‌باشند و بدیهی است که در مرحله عمل، بایستی به طور مستقیم به متن این قوانین مراجعه و با جزئی‌نگری بیشتری سنجیده شود.

شکل (۳-۲): سوریه

۳-۳-۱- قانون سرمایه‌گذاری خارجی

سوریه در سال ۱۹۹۱ به منظور افزایش درآمد ملی و فرصت‌های شغلی و در راستای اهداف برنامه توسعه کشور را به تصویب رساند. این قانون در «قانون سرمایه‌گذاری خارجی» سالهای ۲۰۰۰ و ۲۰۰۲ مورد تجدیدنظر قرار گرفت و به موجب آن شرایط سرمایه‌گذاری آسان‌تر و جذاب‌تر گردید. کاهش سقف مالیات‌ها، رفع ممنوعیت واردات، بین ۵ تا ۱۰ سال معافیت مالیاتی، تسهیل تسعیر ارزهای خارجی و امکان افتتاح حساب ارزی در بانک‌های داخلی، قابلیت انتقال کل سرمایه در صورت انصراف از ادامه کار، امکان اجاره و یا خرید ملک توسط سرمایه‌گذار، ۷ سال معافیت مالیاتی در صورتی که طرح در مناطق روستایی اجرا گردد و یا اشتغال قابل ملاحظه‌ای ایجاد نماید، تسریع در صدور مجوز برای سرمایه‌گذاری و نهایتاً استفاده از وام لیری از اموری بود که به منظور تشویق سرمایه‌گذاران به تصویب دولت سوریه رسید. در این رابطه در سال ۲۰۰۳ تعداد زیادی پروژه پیشنهادی به شورای عالی سرمایه‌گذاری سوریه به تصویب رسید. در این کشور شورایی تحت عنوان شورای عالی سرمایه‌گذاری به ریاست نخست وزیر و عضویت وزرای اقتصادی از جمله وزیر اقتصاد و بازرگانی، دارایی، کشاورزی و اصلاح نباتات، حمل و نقل و صنایع عهده‌دار امور سرمایه‌گذاری بوده و در خصوص طرح‌های ارائه شده اظهار نظر می‌نمایند.

شورای سرمایه‌گذاری حداکثر ۱۵ روز فرصت دارد تا نسبت به پروژه‌های ارائه شده اعلام نظر نماید. طرح‌هایی که از شورای سرمایه‌گذاری مجوز اقدام دریافت می‌کنند، امکان وارد کردن ماشین‌آلات و خودرو موردنیاز و مصالح و اقلام لازم برای راه‌اندازی طرح بدون پرداخت مالیات و عوارض گمرکی را نیز به دست می‌آورند.

شایان ذکر است که از بدو تصویب قانون سرمایه گذاری خارجی در سوریه تا قبل از وقوع جنگ این کشور با تروریست‌های داعش جمعاً حدود ۱۸ میلیارد لیر سرمایه خارجی جذب بخش‌های صنعتی و کشاورزی سوریه گردید و باعث بهبود شرایط اقتصادی کشور، افزایش بهای نفت، رشد محصولات کشاورزی به ویژه زیتون و مرکبات طی سال‌های اخیر، افزایش میزان توریست‌های کشورهای حوزه خلیج فارس در کنار اصلاح سیستم بانکی، اجرایی شدن موافقت نامه تجارت آزاد عربی متشکل از ۱۵ کشور و همچنین نهایی شدن مذاکرات اقتصادی شراکت سوریه با اتحادیه اروپایی و احتمال امضای نهایی آن در آینده نزدیک عواملی است که جاذبه سرمایه‌گذاری در سوریه را بیشتر کرده است.

۳-۳-۲- قانون سرمایه‌گذاری

این قانون در خصوص سرمایه‌گذاری‌های شهروندان سوری مقیم و غیرمقیم و اتباع کشورهای عربی و خارجی در چارچوب طرح‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی و سیاسی کشور قابل اجرا می‌باشد. احکام این قانون در خصوص طرح‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی مورد تأیید شورای عالی سرمایه‌گذاری در زمینه‌های ذیل قابل اجرا می‌باشد:

- ✓ طرح‌های کشاورزی (گیاهی یا دامی) از جمله طرح‌های ساخت تولیدات کشاورزی
- ✓ طرح‌های صنعتی بخش‌های خصوصی و مشترک (اشتراک بخش خصوصی و دولتی)

✓ طرح‌های حمل و نقل

✓ طرح‌هایی که با تصمیم شورا مشمول این قانون می‌گردد

جهت اعلام موافقت با طرح‌های فوق‌الذکر موارد ذیل می‌بایست لحاظ گردد.

✓ طرح می‌بایست در راستای اهداف برنامه توسعه کشور باشد

✓ طرح حتی‌الامکان از منابع داخلی قابل دسترس در اقتصاد ملی استفاده کند

✓ در افزایش درآمد ملی و فرصت‌های شغلی سهیم باشد

✓ موجب افزایش صادرات و سامان بخشیدن به واردات گردد

✓ از ماشین‌آلات و فناوری نوین و تناسب با نیازهای اقتصاد ملی استفاده کند

✓ ارزش ارقام ثابتی که قرار است در طرح مورد استفاده قرار گیرد (از قبیل

ماشین‌آلات و ابزار تجهیزات و دستگاه‌ها و خودروهای ویژه طرح و سایر

وسایل تولیدی که منحصراً برای طرح از خارج خریداری شده است) نباید

از ۱۰ میلیون لیر سوری کمتر باشد. این رقم توسط شورای وزیران قابل

اصلاح است.

شورای عالی سرمایه‌گذاری متشکل از افراد ذیل است:

✓ رئیس شورای وزیران (رئیس شورا)

✓ معاون رئیس شورای وزیران در امور اقتصادی (نایب رئیس)

✓ معاون رئیس شورای وزیران در امور خدمات (عضو شورا)

✓ وزیر کشاورزی و اصلاح نباتات (عضو شورا)

✓ وزیر حمل و نقل (عضو شورا)

- ✓ وزیر خواروبار و بازرگانی داخلی (عضو شورا)
- ✓ وزیر اقتصاد و بازرگانی خارجی (عضو شورا)
- ✓ وزیر صنایع (عضو شور)
- ✓ وزیر مشاور در امور برنامه (عضو شورا)
- ✓ وزیر دارایی (عضو شورا)
- ✓ مدیر دفتر سرمایه‌گذاری (منشی)

رئیس شورا می‌تواند طبق صلاحدید خود از کارشناسان و صاحب‌نظران در مسائل مورد بحث شورا دعوت به عمل آورد تا در جلسات شورا بدون داشتن حق رأی حضور به هم رسانند. شورا با فراخوانی رئیس آن، حداقل ماهی دو بار و نیز هر بار که ضرورت ایجاد کند تشکیل جلسه می‌دهد. به دستور رئیس شورای وزیران یک دفتر سرمایه‌گذاری وابسته به معاونت اقتصادی رئیس شورای وزیران ایجاد می‌گردد. مأموریت دفتر مذکور تهیه و ارائه طرح‌های ارگان‌های دست‌اندرکار به شورا و پیگیری اجرای مصوبات شورا و دریافت شکایت سرمایه‌گذاران و رسیدگی به آنها و انجام سایر مأموریت‌های محوله شورا می‌باشد.

طبق اصل ۹ این قانون گزارش‌ها و اطلاعات ویژه ای که سرمایه‌گذاران در خصوص طرح‌های خود ارائه می‌دهند نباید منتشر شود و یا در دسترس قرار گیرد. و طبق اصل ۱۰ قانون سرمایه‌گذاری طرح‌های مصوب، طبق مفاد این قانون مشمول معافیت‌ها و مزایا و تسهیلات و تضمین‌ها خواهند شد. همچنین طبق اصل ۱۱ این قانون طرح‌هایی که مجوز احداث دریافت می‌نمایند طبق مفاد این قانون حق وارد کردن اقلام ذیل را خواهند داشت:

الف) تمام نیازهای طرح به ماشین آلات و دستگاه‌ها و تجهیزات و خودروهای موردنیاز و اتوبوس و مینی‌بوس و سایر ارقام لازم برای اجرا یا توسعه یا مدرنیزه کردن طرح

ب) خودروهای سروی سدهی سیاحتی

ج) مصالح و ارقام لازم برای راه اندازی طرح

شکل (۳-۳): سوریه

تشخیص تعداد و نوع وسایل نقلیه مذکور در بندهای (الف) و (ب) این اصل طبق اصول مصوب شورا بر عهده ارگان دست‌اندرکار خواهد بود. واردات ارقام مذکور در بندهای فوق بدون در نظر گرفتن ضوابط توقیف، ممنوعیت و محدودیت واردات و بدون توجه به نظام واردات مستقیم از کشور سازنده و مقررات ارزی قابل انجام است. همچنین واردات مذکور در بند (الف) اصل فوق با این شرط که منحصراً برای

اهداف مورد نظر طرح استفاده گردد از تمامی مالیات‌ها و عوارض شهرداری، گمرکی و غیره معاف خواهد بود.

شرکت‌های مشترکی که مطابق ضوابط این قانون مجاز شناخته شوند به همراه سهام و دارایی‌ها و سود سهام آنها از هرگونه مالیات بر درآمد و مالیات املاک و زمینهای مورد بهره برداری شرکت به مدت هفت سال از تاریخ شروع عملی تولید یا سرمایه‌گذاری بر حسب نوع طرح معاف خواهند شد. طرح‌های متعلق به اشخاص و یا شرکت‌های غیرمشترکی که مطابق ضوابط این قانون مجاز شناخته شوند به همراه سود و سود سهام آنها از هرگونه مالیات بر درآمد و مالیات املاک و زمینهای مورد بهره برداری شرکت به مدت پنج سال از تاریخ شروع عملی تولید یا سرمایه‌گذاری بر حسب نوع طرح معاف خواهند بود. علاوه بر تسهیلات تصریح شده در مقررات و ضوابط ارزی معمول، سرمایه‌گذار می‌تواند برای طرح خود یک حساب ارزی در بانک تجارت سوریه افتتاح نماید.

همچنین سرمایه‌گذار می‌تواند برای طرح خود، مطابق مقررات معمول در بانک‌های کشور از پول رایج محلی (با ضمانت سپرده‌های خصوصی خود) از بانک استقراض کند. سرمایه‌گذاران سوری مقیم خارج و سرمایه‌گذاران تبعه کشورهای عربی و خارجی مجازند پنج سال پس از پایان یافتن مدت سرمایه‌گذاری در طرح، ارزش خالص سهم خود را به صورت ارز و براساس ارزش فعلی طرح در تاریخ انصراف و مطابق دستورالعمل‌های اجرایی شورا در این خصوص به خارج عودت دهند. چنانچه طرف سرمایه‌گذار در فعالیت خود با مانع یا با شرایطی مواجه شود که از نظر شورا خارج از اراده اش باشد می‌تواند سرمایه خود را شش ماه پس از تاریخ ورود

و با همان ترتیبی که وارد کشور شد مجدداً به خارج عودت دهد. در موارد خاص شورا می‌تواند مجوز بازگرداندن سرمایه خارجی به خارج را بدون توجه به محدودیت زمانی مذکور صادر نماید.

سود و بهره ای که عاید سرمایه خارجی سرمایه گذار می‌گردد همه ساله طبق احکام این قانون قابل ارسال به خارج است. اجازه ارسال سرمایه خارجی سرمایه گذار همراه با سود و عایدات آن به خارج مطابق احکام اصل ۲۳ این قانون (با همان نوع ارز وارد شده یا با هر نوع ارز دیگر قابل معامله) بر عهده بانک مرکزی سوریه است.

چنانچه بین سرمایه‌گذاران اتباع کشورهای عربی و خارجی (که طرح‌های آنان مشمول احکام این قانون می‌باشد) و دستگاه‌ها و مؤسسات دولتی سوریه اختلافاتی بروز کند و به طریق دوستانه فیصله نیابد، به نحو ذیل حل و فصل می‌گردد:

- ✓ رجوع به داوری
- ✓ رجوع به داوری قضات سوریه
- ✓ رجوع به داوری دادگاه عربی سرمایه‌گذاری که به موجب موافقت نامه عربی یکسان سازی سرمایه‌گذاری در کشورهای عربی مصوب سال ۱۹۸۰ تشکیل گردیده است

اختلافات طبق احکام موافقت نامه تضمین و حمایت از سرمایه‌گذاری که فی مابین جمهوری عربی سوریه و کشور سرمایه‌گذار به امضا رسیده است حل و فصل می‌گردد. سرمایه‌گذاران اتباع کشورهای عربی یا خارجی می‌توانند دارایی‌های

سرمایه گذاری شده خود در طرح‌های تصویب شده را نزد مؤسسه عربی تضمین سرمایه‌گذاری یا هر مؤسسه دیگر با اخذ موافقت از ارگان دست اندرکار بیمه نماید.

کارشناسان و کارگران و تکنسین‌های تبعه کشورهای عربی و خارجی که در یکی از طرح‌های مصوب به کار اشتغال دارند می‌توانند ۵۰ درصد از خالص دستمزد و حقوق و مزایای خود و ۱۰۰ درصد از پاداش‌های دریافتی خود در پایان خدمت را به صورت ارزی به خارج انتقال دهند. همچنین سرمایه گذاران می‌بایست برای اجرای طرح و استفاده از احکام این قانون تقاضای خود را (همراه با اسناد و مدارک معرف ساختار و شالوده و اهداف طرح و توجیه اقتصادی و شکل حقوقی آن در آینده) به وزارتخانه مربوطه جهت اخذ موافقت ارائه نمایند. و وزارتخانه مربوطه طی مدت سی روز از تاریخ ارائه تقاضا، طرح را مطالعه و نظر خود را اعلام و آن را به شورا ارجاع می‌دهد و شورا تصمیم خود را در مورد طرح طی مدت سی روز از تاریخ دریافت تقاضا از ارگان دست اندرکار اتخاذ می‌نماید.

شکل (۳-۴): سوریه

چنانچه صاحب طرح اقدامات جدی برای شروع طرح طی مدت یک سال از تاریخ صدور مجوز به عمل نیاورد، شورا می‌تواند دستور موافقت خود را ملغی نماید مگر آن که دلایل موجه و مورد قبولی برای شورا جهت تمدید زمان اجرا وجود داشته باشد. صاحب طرح تصویب شده می‌بایست از دفاتر رسمی بازرگانی مذکور در قانون تجارت استفاده نماید و بودجه سالانه و سود و زیان تأیید شده توسط یک حسابدار رسمی طی مدت چهارماه از پایان سال مالی طرح را ارائه نماید و از یک دفتر مخصوص جهت ثبت جزئیات مربوط به هزینه‌های طرح که براساس مفاد این قانون از معافیت‌ها یا مزایا یا تسهیلاتی برخوردار است استفاده نماید و روند گردش هزینه‌ها و دخل و تصرف‌های فوق العاده‌ای که روی آن انجام می‌گردد را ثبت کند.

همچنین در صورت درخواست اطلاعات و گزارش‌های مربوط به طرح توسط شورا یا ارگان دست‌اندرکار صاحب طرح ملزم به ارائه آن می‌باشد و چنانچه صاحب طرح این موارد را رعایت ننماید شورا می‌تواند با صدور مصوبه‌ای کل یا بخشی از معافیت‌ها و مزایا و تسهیلات ارائه شده برای طرح را تا زمان اجرای ضوابط مذکور به حالت تعلیق در آورد. جهت کسب اطلاعات بیشتر، متن کامل قانون سرمایه گذاری سوریه در سایت وزارت صنایع این کشور به آدرس www.syrianindustry.org قابل دسترسی می‌باشد.

۳-۳-۳- قانون مناطق آزاد تجاری و صنعتی

مناطق آزاد سوریه در سواحل مدیترانه و فرودگاه بین‌المللی دمشق و نیز در سایر مناطق مهم داخلی این کشور واقع شده‌اند تا از اهمیت ویژه استراتژیک برخوردار گردند. فعالیت‌های مجاز در مناطق آزاد سوریه شامل فعالیتهای تجاری، صنعتی و بازار آزاد می‌باشد. از جمله مزایای سرمایه‌گذاری در مناطق آزاد سوریه می‌توان به معافیت از مالیات و عوارض، آزادی نقل و انتقال سرمایه و سود، آزادی در استخدام نیروی کار داخلی و خارجی در پروژه‌های مناطق مذکور، ارائه گواهی مبدأ سوریه یا منطقه آزاد برای محصولات تولید شده در این مناطق و فراهم آوردن تمامی زیرساخت‌های لازم برای پروژه‌های مناطق آزاد از قبیل آب، برق، تلفن، اتوبان، فاضلاب و غیره اشاره نمود. مناطق آزاد این کشور عبارت‌اند از منطقه لاتاکیا، منطقه آزاد حلب، بندر لاتاکیا، منطقه آزاد عدرا، منطقه آزاد فرودگاه بین‌المللی دمشق، منطقه آزاد بندر طرطوس و منطقه آزاد دمشق.

۳-۳-۴- قوانین گمرکی

دولت سوریه در موارد ذیل اجازه ورود موقت کالا و بدون پرداخت مالیات را به سایر کشورها اعطا می نماید:

✓ پروژه‌های خارجی: یک شرکت خارجی مجری پروژه در سوریه می‌تواند برای تکمیل پروژه‌های مورد نیاز سوریه اقدام به واردات تجهیزات یا کالای مورد نظر نماید مشروط بر اینکه پس از خاتمه کار آن تجهیزات یا کالا را مجدداً صادر نماید

✓ سازمان‌های بین‌المللی: این سازمان‌ها می‌توانند اقدام به واردات تجهیزات یا وسایل مورد نظر نمایند مشروط بر آنکه آن تجهیزات یا وسایل مجدداً صادر گردد

✓ توریست: افرادی که به عنوان توریست به سوریه سفر می‌نمایند می‌توانند برای تردد از وسایل نقلیه شخصی به مدت ۳ ماه و با قابلیت ۱ ماه تمدید استفاده نمایند

✓ نمایشگاه‌های تجاری: شرکت‌کنندگان در این نمایشگاه می‌توانند کالاهای خود را برای بازدید بدون پرداخت مالیات به سوریه وارد نمایند مشروط بر آنکه در خاتمه تمامی کالاها مجدداً صادر گردند

✓ کارخانه‌ها: کارخانه‌ها فعال در سوریه می‌توانند مواد خام مورد نیاز خود را بدون پرداخت مالیات وارد این کشور نمایند مشروط بر اینکه با هدف صادرات محصولات خود در این کشور فعالیت نمایند

برخی کالاهایی که واردات آن‌ها به این کشور ممنوع است:

- ✓ مواد مخدر
  - ✓ اسلحه
  - ✓ برخی مواد غذایی - فرآوری شده به جز کنسرو ماهی و آن دسته از مواد غذایی که مشمول پیمان گفتا هستند
  - ✓ مواد خام برای تهیه لوازم آرایشی
  - ✓ مشروبات الکلی و تنباکو (تنها دولت سوریه می‌تواند مشروبات الکلی و تنباکو را برای فروش به بازارهای داخلی وارد نماید).
- لازم به ذکر است این کشور تعداد اقلام فهرست کالاهای ممنوعه را در مورد کشورهای عضو گفتا کاهش داده است.

۳-۳-۵- قوانین بانکی

به طور کلی سیستم بانکی در سوریه تحت کنترل دولت این کشور می‌باشد و کلیه بانک‌های این کشور زیر نظر وزارت اقتصاد و تجارت آن فعالیت می‌نمایند. یکی از برنامه‌های اصلاح نظام اقتصادی دولت سوریه اجازه تأسیس و فعالیت بانک‌های خصوصی در این کشور است که هم اکنون نیز تعدادی بانک خصوصی در این کشور فعالیت می‌نمایند.

طبق قانون بانکی سوریه کشورهای خارجی در حال حاضر اجازه تأسیس شعبه را در این کشور ندارند لیکن تأسیس بانک مشترک با رعایت میزان سهم ۵۱ درصد طرف سوری و ۴۹ درصد طرف‌های خارجی بلامانع است. لازم به ذکر است که در

سال‌های اخیر تأسیس بانک مشترک ایران و سوریه از طرف دولت جمهوری اسلامی ایران و جمهوری عربی سوریه مورد اهتمام ویژه قرار دارد. قوانین بانکی و مالی کشور سوریه در وب سایت بانک مرکزی این کشور به آدرس <http://www.banquecentral.gov.sy> و نیز در وب سایت بانک تجاری سوریه به عنوان بزرگ ترین بانک دولتی این کشور به آدرس <http://www.cbs-bank.com> قابل دسترسی است.

شکل (۳-۵): سوریه

۳-۳-۶- قوانین مالکیت فکری

در زمینه قانون گذاری عربی و اسلامی بر حق مالکیت اندیشه در عرف و قوانین به صورت عبارات‌های محکم و کیفی‌های بازدارنده توجه کامل شده است. البته این ملاحظات و قوانین در سطح نظری باقی مانده است و در حقیقت به مرحله اجرا و فعالیت نرسیده است. این عبارات و نصوص گاهی در حقوق عمومی مشخص شده و موارد خاص به آن اشاره گردیده است مانند آنچه که در قوانین جزایی و قوانین مطبوعات و نشر کشور سوریه وجود دارد.

گاهی نیز در حقوق خصوصی به آن اشاره شده است مانند آنچه که در قوانین حمایت از مؤلف وجود دارد. همراه با پیشرفتهای صنعتی و فناوری و شکل گیری نهادهای بسط اطلاعات و اخبار و تولیدات رایانه ای که اهمیت آن پس از کنفرانس پاریس در سال ۱۹۷۸ آشکار شد توافق بر تصویب یک پروتکل عربی جهت پشتیبانی حقوق مؤلف در نوامبر ۱۹۸۱ در بغداد انجام شد. البته این پروتکل تصنیفات مورد پشتیبانی را به کتاب محدود نکرد، بلکه فهرستی برای آن ارائه نمود که شامل کتاب، رساله، جزوه و دیگر نوشته‌ها می‌گردد. همچنین شامل مواردی مانند سخنرانی‌ها، درسها، مسایل دینی، کاستهای نمایشی و کاستهای موسیقی می‌شوند که به طور شفاهی دریافت می‌گردند. افزون بر این شامل موارد ذیل نیز می‌گردد:

نوشته‌هایی در زمینه برنامه‌های مختلف، نمایش‌ها، بازی‌های صامت، فیلمنامه‌های سینمایی، برنامه‌های پخش رادیویی تلویزیونی (سمعی و بصری) کارهای تصویری با خطوط و رنگ‌ها، معماری، کنده‌کاری و مجسمه‌سازی، هنرهای آرایشی و تجملی، کتیبه‌سازی، عکاسی و تصویرهای گرفته شده با دوربین، کارهای هنری، تصویرهای تشریحی و توضیحی، نقشه‌ها و طرح‌های جغرافیایی، طرح‌ها و نقشه‌های مربوط به هنر عکاسی و هنر معماری و دیگر هنرها و سایر علوم.

کنفرانس ۲۵ آوریل سال ۲۰۰۰ با حضور مسئولان مراکز اطلاع رسانی و ارتباطات جمهوری عربی سوریه و لبنان پیرامون پیشرفت و توسعه اطلاعات نقطه عطف بود. در این کنفرانس علاوه بر طرح مباحث علمی که نقش مهمی را در جریان اطلاعات ایفا می‌کند، بر ضرورت احترام به حقوق مالکیت فکری در بخش اطلاعات و اخبار تأکید گردید و مقرر شد که این مهم از طریق سرعت بخشیدن به تصویب

قوانین حمایت از مالکیت فکری و نیز ضرورت تمهید اجرای راه‌حلی برای استیفای منافع و مصالح تولید و مصرف‌کننده در دو کشور سوریه و لبنان مورد تأکید قرار گیرد. در پی این کنفرانس‌ها و گردهمایی‌های منطقه‌ای، بین‌المللی و یا دو جانبه کشورهای عربی اقدام به صدور و تصویب قوانین ویژه‌ای نمودند که از مالکیت فکر و اندیشه حمایت کند. به عنوان نمونه قانون حمایت از حقوق مؤلف در این کشور را می‌توان نام برد که به عنوان بخشی از حقوق عمومی پیشین آن کشور تصویب گردید و می‌توان آن را نمونه‌ای در زمینه حمایت از حقوق مؤلف در زمینه‌ها و روش‌های اختراع و ابداع به شمار آورد.

قوانین سوریه مالکیت فکری را در ماده ۶۴ قانون اساسی خود با این عبارت بیان نموده است که علم یا بحث علمی و هر آنچه که تکمیل‌کننده دستاوردهای علمی می‌باشد رکن اساسی در پیشرفت جامعه اشتراکی عربی به شمار می‌آید و برعهده دولت است که حمایت فراگیر خود را از حقوق مؤلفین و مخترعین که در خدمت مصالح و منافع مردم هستند تقدیم بدارد و از آنان حمایت کامل نماید.

ماده ۵۲ قانون مدنی سوریه تصریح می‌کند که همه شهروندان حق دارند با آزادی کامل و به طور آشکار در قالب گفتار یا نوشته یا دیگر وسایل، عقاید و نظرات خود را ابراز و اعلام نمایند. همچنین ماده ۸۹ قانون مدنی آن کشور بر مواردی تصریح می‌کند که شامل مالکیت ادبی، هنری، حقوق مؤلف می‌گردد. پیش از این نیز در زمان سلطه فرانسه بر سوریه و لبنان مصوبه شماره ۲۲۸ در تاریخ ۱۹۲۴/۱۱/۱۷ صادر شد که در ماده ۱۴۰ آن آمده است که آثار هنری و ادبی هرگونه محصول یا تولید فکری را صرف نظر از نوع و ارزش شامل می‌گردد و تفاوتی

در این مورد نیست که تألیفات علمی، تاریخی و موسیقی باشد و یا همانند سخنرانی‌ها و دروس به صورت شفاهی باقی بمانند و یا مانند نمایش‌های صامت و نیز اشیاء مصنوعی مانند طرح معماری، نقشه، سینما و عکس باشند.

پس از آن قانون کیفری سوریه به اجرا درآمد که بر مالکیت ادبی و هنری تصریح می‌کرد و در این قانون تصریح گردیده که اثر ادبی و هنری شامل هر محصول فکری (صرف نظر از قیمت و ارزش آن) می‌گردد و همان موارد و مصادیق مزبور در این قانون هم تکرار گردیده است. قانون کیفری سوریه ترجمه، تطبیق، اصلاح و نقل را همانند اثر ادبی و هنری به شمار می‌آورد که باید مانند حقوق اصل اثر رعایت گردد. همچنین مجموعه‌های منتخب و نیز مجموعه آثاری که گردآوری آنها توسط یک مؤلف، شیوه و سبک ویژه‌ای به اثر می‌بخشند و نیز سخنرانی‌ها و دروس اساتید و نیز هرگونه تعبیر شفاهی از یک اندیشه چه اینکه مکتوب گردد یا به وسیله‌ای مانند کاست و مانند آن ارائه گردد و نیز نقل متون خطی و قدیمی و نشر آن همه دارای حقوق مخصوص و لازم‌الرعایت هستند.

قانون کیفری سوریه مقالات ادبی، سیاسی و علمی (غیر از داستان‌ها و گزارش‌ها) را تا زمانی که در روزنامه‌ها و مجلات منتشر نشده است متعلق به مؤلف آن می‌داند ولی آنچه را که انتشار یافته و از ترجمه آن منع نشده می‌توان استفاده نمود البته مشروط بر اینکه منبع و نام مؤلف آن ذکر گردد. ولیکن حوادث گوناگون و اخبار روزانه که هیچ ویژگی نداشته و عادی محسوب می‌گردد می‌توان بدون اجازه و بدون ذکر منبع آن، نقل و ترجمه نمود. این قانون اجازه می‌دهد که از یک اثر

ادبی، هنری و علمی جهت تألیف کتاب‌های درسی و تحلیل اقتباس کرد و یا جهت نقد مقاله یا کتابی دیگر مورد استناد قرار داد و البته شرط آن ذکر منبع است.

قانون گذاری سوری در قوانین کیفری خود سه ماه تا دو سال زندان و از صد تا پانصد لیره جریمه یا به یکی از این دو مجازات برای غاصب آثار ادبی و هنری اشاره نموده است. هر فردی که امضا مؤلفی را جعل کند و یا علامتی را به قصد فریب مشتری و یا به دست آوردن سود غیرمشروع مورد استفاده قرار دهد و یا اثری ادبی هنری را جعل نماید و یا به هر نحوی عملی را انجام دهد که به حقوق مالکیت ادبی و هنری لطمه وارد گردد به وسیله جریمه مذکور مجازات می‌گردد.

با این وجود قوانین و ملاحظات فوق در زمینه مالکیت فکری به مرحله عمل نزدیک نشده است و این گونه تعدی‌ها همانند سنگی در راه اختراعات و ابداعات ایجاد مانع کرده است و قانون گذار سوری جهت کاهش تبعات منفی این تجاوزات اقدام به صدور قانون حمایت از حقوق مؤلف (به شماره ۱۲ و به تاریخ ۲۷/۲/۲۰۰۱) نموده است. قانونی که بر گستردگی این حمایت تصریح می‌نماید و مصنفاتی را که از این حمایت حقوقی برخوردارند را معین ساخته و خاطرنشان می‌سازد که تصنیفات مورد حمایت، تصنیفاتی هستند که شهروندان جمهوری عربی سوریه و کسانی که در حکم شهروند این کشور هستند آن را تولید و منتشر می‌سازند و نیز تصنیفاتی که مؤلفین آن در حال اقامت در کشور سوریه تولید و منتشر می‌نمایند و کتابها و تألیفاتی که منطبق بر قراردادهای فرهنگی و غیرفرهنگی و در التزام جمهوری عربی سوریه است. این قانون صراحتاً متذکر می‌گردد که همه آثار به ویژه تصنیفات هنری، هنرهای تجسمی، هنرهای تصویری، نقشها و برنامه‌های صوتی و

تصویری از حمایت قانون برخوردارند و تنها استثنا مربوط به اسناد رسمی و اخبار روزانه انتشار یافته و یا پخش رادیو تلویزیونی است.

قانون حمایت از حقوق مؤلف حق او را در مورد میزان و شیوه نشر، شیوه بهره برداری از تصنیف توسط دیگری را از جهت مالی مورد بررسی قرار داده است و حق تغییر اصلاح و ویرایش را تنها به مؤلف اختصاص داده و از حقوق او می‌داند. این قانون ارتباط اثر با مؤلف را صرفاً با ذکر نام مؤلف روی اثر دانسته و برای او این حق را قرار داده است که هرگونه تعرض و تجاوز نسبت به تصنیف خود را مورد اعتراض قرار دهد. مؤلف می‌تواند اجازه اقتباس یا هر نوع برداشت دیگر از تصنیفش را پس از انتشار صادر کند.

قانون‌گذار در حمایت از حقوق مؤلف حقوق پرداخت حق التالیف را نیز کارشناسی و مورد توجه قرار داده است از زمان پرداخت تا یک سال پس از آن حقوق مربوط به انتشار به او واگذار می‌گردد. قانون مذکور زمان حمایت را پنج سال از تاریخ اولین پرداخت رسمی قرار داده است.

قانون‌گذار سوری احکام تصنیفات مشترک را نیز بررسی کرده و هر آنچه را که مربوط به آن می‌گردد توضیح داده است، افزون بر آن آزادی بهره‌برداری و استفاده از تصنیفات مورد حمایت را بررسی نموده است و در این زمینه به اقدامات و تدابیر حمایتی متوسل شده و تأسیس وزارت فرهنگ با مدیریت ویژه را تصویب نمود که از وظایف آن ثبت حقوق مؤلف و پیگیری حمایتی این حقوق می‌باشد که البته وظایف حوزه مدیریت و شیوه‌های اجرایی آن و اقدامات و تدابیر آن به گونه‌ای که فراتر از احکام امانت سپاری قانونی نباشد با تصمیمات وزیر، معین و مشخص

می‌گردد. سرانجام قانو نگذار شرایط و حالات تعرض و تجاوز به حقوق مؤلف را با کیفرهای پیشگیرانه‌ای مانند زندان، جریمه و پرداخت خسارت بررسی نموده به گونه ای که به تحدید مجازات کسانی می‌پردازد که مخالف احکام این قانون رفتار نمایند و افزون بر این خاطرنشان می‌سازد که در تملک حق استفاده و بهره برداری، ضرورت دارد تا سند یا مدرکی را که حقوق نشر، توزیع و فروش آن را در داخل یا خارج کشور واگذار کرده است. وضع و اجرای قانون حمایت از حقوق مؤلف از طریق ارتقا آگاهی و بینش قانونی مردم موجب پشتیبانی از این حقوق و عدم تعرض و تجاوز به حقوق دیگران می‌گردد.

شکل (۳-۶): سوریه

۳-۳-۷- بخش‌هایی از قوانین سوریه

حمل و استفاده از مواد مخدر در این کشور مجازات سختی از جمله حبس‌های طولانی و بعضاً اعدام را به دنبال خواهد داشت. بر این اساس دولت برای مهار و

کنترل این جرایم اقدامات سختگیرانه ای را در مبادی ورودی اعمال می نماید. عکس برداری از مراکز نظامی و تأسیسات دولتی ممنوع و ترددها تحت کنترل قرار دارد همچنین در اماکن زیارتی فقط با هماهنگی و کسب اجازه از مأمورین دولت سوریه می توان اقدام به عکس برداری کرد. تبدیل دلار و ارز خارجی در خیابان ها، مغازه ها و صرافی های غیرقانونی، ممنوع و خلاف قانون محسوب شده و در این خصوص برای متخلفین مجازات هایی مانند زندان یا جریمه های نقدی در نظر گرفته می شود.

برای رانندگی در سوریه می بایست گواهینامه ملی آن کشور یا یک گواهی نامه بین المللی در اختیار باشد. عموماً افرادی که به هر عنوان توسط مقامات قضایی این کشور به زندان محکوم می شوند می بایست دوران محکومیت خود را در زندان های محلی سوریه سپری نمایند. سوریه علاوه بر سازمان ملل متحد در بسیاری از آژانس ها و نهادهای تخصصی این سازمان و همچنین برخی از سایر سازمان های منطقه ای، بین المللی و جهانی عضویت دارد که برخی از آنها عبارت اند از:

سازمان کنفرانس اسلامی، جنبش عدم تعهد، کمیسیون سازمان ملل برای تجارت و توسعه، سازمان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ملل متحد، کمیسیون اقتصادی و اجتماعی غرب آسیا، صندوق بین المللی پول، اتحادیه عرب، بانک توسعه اقتصادی عرب، صندوق توسعه اقتصادی و اجتماعی عرب، صندوق پول اعراب، سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد، گروه ۲۴، گروه ۷۷، آژانس بین المللی انرژی اتمی، بانک بین المللی ترمیم و توسعه وابسته به بانک جهانی، اتاق بازرگانی اسلامی، بانک توسعه اسلامی و غیره.

فصل چهارم

محیط فرهنگی و اجتماعی

۴-۱- مقدمه

در این فصل با محیط فرهنگی و اجتماعی کشور سوریه آشنا خواهیم شد و به طور خلاصه به برخی از ویژگی‌های اصلی فرهنگی این کشور از جمله دین، زبان، الگوی زندگی، نهادهای اجتماعی، عادات خرید و مصرف، تعطیلات، اعیاد، فرهنگ مذاکره و ارزشهای غالب اشاره خواهیم کرد.

۴-۲- تاریخ تشکیل جمعیت در سوریه

در حدود سه هزار سال قبل از میلاد مسیح، اقوام مهاجر سامی از جمله آنعانی‌ها و فنیقی‌ها به سوریه امروزی مهاجرت نمودند. یهودیان و قبایل بدوی نیز در دو هزار سال قبل از میلاد از نقاط مختلف به سوریه آمده‌اند. در زمان‌های بسیار قدیم چون سوریه در سر راه تجارت آن زمان واقع شده بود، همواره مورد هجوم اقوام مختلف قرار می‌گرفت.

در سال ۱۵۰۰ قبل از میلاد مصری‌ها به سوریه دست یافتند و پس از آن یهودیان، فنیقی‌ها، آسوریان، ایرانیان (مادها) و یونانیان بر سوریه مسلط گردیدند. هرکدام از این اقوام با خود موج جدیدی از اقوام مهاجر را وارد سوریه می‌کردند که به مرور زمان جزو ساکنان دائمی آن سرزمین می‌شدند. در سال ۶۴ قبل از میلادی رومیان سوریه را فتح کردند. پس از آن تا سال ۶۳۶ میلادی یعنی زمان فتح سوریه توسط اعراب، قسمتی از امپراتوری روم به حساب می‌آمد. بعد از قرن سوم میلادی رومی‌ها برای حفظ موجودیت خود در این منطقه مجبور به جنگهای فراوان با ایرانیان شدند زیرا تا اوایل قرن هفتم، سوریه به طور کامل در تصرف ایرانیان بود.

با ظهور اسلام و گسترش آن سوریه نیز در قرن هفتم به تصرف اعراب در آمد و از این تاریخ اسلام وارد سوریه کنونی شد. پس از تصرف دمشق در سال ۶۳۵ م، و یرموک در سال ۶۳۶ م، مسلمانان بر تمام سوریه حکومت راندند. تا سال ۷۵۰ میلادی خلفای اموی در سوریه که به چهار منطقه حمص، اردن، دمشق و فلسطین تقسیم شده بود به قدرت رسیدند و دمشق را مرکز خلافت خود قرار دادند. اما پس

از روی کار آمدن عباسیان و برگزیدن بغداد به عنوان پایتخت، سوریه و شامات اهمیت خود را از دست داد. اما مردم سوریه همچنان زبان عربی را به عنوان زبان اصلی برگزیده و دین اسلام نیز دین غالب گردید. انتقال مرکز خلافت از دمشق به بغداد باعث شد تا از اهمیت این شهر کاسته شود.

شکل (۴-۱): سوریه

۴-۳- ارکان فرهنگی و اجتماعی

در این قسمت، نخست ارکان اصلی تشکیل دهنده فرهنگ کشور سوریه، نظیر مذهب و زبان را معرفی می‌کنیم و سپس با آداب و رسوم کلی این سرزمین آشنا خواهیم شد.

۴-۳-۱- بافت جمعیتی

کشور سوریه شصت و چهارمین کشور پرجمعیت دنیا به شمار می‌رود. طبق آمار سال ۲۰۱۸، جمعیت این کشور ۱۸/۲۸ میلیون نفر گزارش شده است. در ادامه برخی از ویژگی‌ها و شاخص‌های جمعیتی این کشور را مطابق با برآوردهای سال میلادی مرور می‌کنیم.

- ✓ نرخ رشد جمعیت: نرخ رشد جمعیت در کشور سوریه در سال ۲۰۱۸، ۰/۰۸ درصد می‌باشد
- ✓ هرم سنی: جمعیت ۱۴-۰ سال در کشور سوریه، نزدیک به ۲۰/۱ درصد از جمعیت این کشور را تشکیل می‌دهد، جمعیت ۶۴-۱۵ سال، حدود ۷۵ درصد کل جمعیت را تشکیل می‌دهد و نزدیک به ۵ درصد جمعیت، ۶۵ ساله و بالاتر هستند
- ✓ میانگین سنی: متوسط سن در سوریه ۲۴/۵ سال است که این شاخص برای مردان ۲۴/۳ و برای زنان ۲۴/۷ سال است
- ✓ درصد باسوادی: نرخ باسوادی در کشور سوریه نزدیک به ۸۶ درصد است که این شاخص برای مردان ۹۲ درصد و برای زنان نزدیک به ۸۱ درصد است
- ✓ جمعیت زیر خط فقر: نزدیک به ۸۰ درصد از جمعیت کشور سوریه، زیر خط فقر زندگی می‌کنند
- ✓ میزان تولد: میزان تولد در سال ۲۰۱۸، ۲۱/۵ درصد بوده است
- ✓ نرخ باروری: نرخ باروری در سال ۲۰۱۸، به ازای هر زن، ۰/۹ بوده است

- ✓ میزان مولید خام: ۹ تولد به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت
- ✓ امید به زندگی: ۷۵ سال می‌باشد که این شاخص برای مردان ۷۲ سال و برای زنان ۷۸ سال می‌باشد

۴-۳-۲- مذهب

- ✓ ۷۴ درصد جمعیت این کشور را مسلمانان سنی، ۱۶ درصد مسلمانان شیعه، اسماعیلی و دروزی و ۱۰ درصد را مسیحیان تشکیل می‌دهند
- ✓ مسیحیان حدود ۱۰ فرقه مذهبی دارند که عبارت اند از: ارتدوکس یونانی، ارتدوکس ارمنی، ارتدوکس سوری، تسطوریان، لاتین، کاتولیک ارمنی، کاتولیک یونانی، کاتولیک سوری، مارونیت و پروتستان

۴-۳-۳- زبان و خط

زبان و خط عربی زبان اصلی در جمهوری عربی سوریه می‌باشد و اکثریت مردم با این زبان تکلم می‌نمایند البته در کنار زبان عربی کردها نیز در مناطق کردنشین به زبان خود سخن می‌گویند و لهجه کردهای سوریه اکثرا کرمانجی است. در قانون اساسی سوریه هیچگونه اشاره ای به دیگر اقوام نگردیده است و این مسئله موجب آزدگی افراد را فراهم نموده است.

حدود سی هزار نفر در سوریه چرکسی هستند که به زبان خود صحبت می‌نمایند و طبق آخرین آمار منتشره آرامنه نیز تعدادشان به بیش از ۳۲۰ هزار نفر می‌رسد که آنها نیز زبان و خط مخصوص به خود را دارند. تعداد ترکمن‌های سوریه نیز به بیش از ۱۳۰ هزار نفر می‌رسد که بیشتر در روستاهای اطراف حمص، حماه و لاذقیه زندگی می‌نمایند. تعداد آرامی‌های سوریه که زبان مخصوص خود را دارند حدود ۵۰ هزار نفر می‌باشند که در دمشق و روستاهای اطراف این شهر به خصوص روستای معلولا زندگی می‌نمایند.

سوریه قصد دارد زبان کهن آرامی را از خطر انقراض نجات دهد این زبان بیش از ۳ هزار سال قدمت دارد و حضرت عیسی (ع) با آن تکلم می‌کرده است این زبان به وسیله داریوش هخامنشی تقویت شده و بعدها در بین النهرین، سوریه و فلسطین رونق گرفته است. آرامی یکی از زبان‌های باستانی قاره آسیا محسوب می‌شود این زبان در ایران، عراق و سوریه رونق داشته است این زبان در قرن دوم پیش از میلاد مسیح رفته رفته بر فرهنگ و زبان یهودیان غلبه نمود تا اینکه زبان عمومی مردم فلسطین شد. یهودیان زبان آرامی را در ترجمه کتاب‌های عهد قدیم به کار بردند و با آن مهمترین کتاب‌های خود مانند تلمود را نوشتند.

در زمان تولد عیسی مسیح (ع) یهودیان فلسطین به زبان آرامی تکلم می‌کردند. این زبان امروزه در چند روستای کشور سوریه مورد استفاده قرار می‌گیرد اهالی روستاهای معلولا و صیدنایا در شمال دمشق هنوز دعاهای روز یکشنبه خود را به زبان آرامی می‌خوانند و کشیشان کلیساهای این شهر سعی می‌کنند دعاهای خود را به زبان آرامی بخوانند و مردمان با فرهنگ این دو روستا نیز سعی می‌نمایند برای

زنده نگاه داشتن این زبان تاریخی آن را به فرزندان خود بیاموزند و دولت سوریه نیز پروژه‌هایی را برای زنده نگاه داشتن این زبان آغاز کرده است. مسیحیان حدود ۱۰ درصد جمعیت سوریه را تشکیل می‌دهند و زبان آرامی برای این اقلیت به منزله ارتباط مستقیم با عیسی مسیح تلقی می‌شود.

شکل (۴-۲): سوریه

۴-۳-۴- گروه‌های نژادی در سوریه

حدود ۹۰ درصد مردم این کشور عرب هستند که به طور عمده در مرکز و غرب و جنوب این کشور سکونت دارند و ۱۰ درصد باقی رد و چک‌آس می‌باشند. تعداد اکراد در سوریه به دلیل عدم سرشماری بر اساس زبان مشخص نمی‌باشد علاوه بر این دلیل چون بسیاری از اکراد به استان‌های دیگر مهاجرت نموده‌اند اعلام و یا پیش بینی دقیق تعداد آنها مشکل به نظر می‌رسد. اما در حالی که کردها تعداد خود

را حدود دو میلیون اعلام می‌نمایند منابع دولتی این تعداد را حدود یک میلیون تخمین می‌زنند. مناطق اصلی کردنشین سوریه: شمال شرق سوریه (قامشلی، حسکه، عامودا، القحطانیه، المالکیه و عین العرب). در مناطق مرزی عراق واقع است. منطقه عفرین (شمال حلب) که به جبل اکراد معروف است. این منطقه مرز مشترک سوریه و ترکیه است. حی اکراد در دمشق که بیشتر منطقه صالحیه و شیخ محی الدین در دامنه کوه قاسیون را شامل می‌شود.

دولت سوریه در سرشماری سال ۱۹۶۲ م، تابعیت سوری را از بسیاری از اکراد سلب نمود بشار اسد رئیس جمهور سوریه پس از به قدرت رسیدن بارها قول داده است این مشکل را حل و به این افراد تابعیت سوری اعطاء گردد و آخرین بار در سخنرانی خود در مجلس ملی سوریه به مناسبت آغاز دومین دوره ریاست جمهوری خود بار دیگر قول داد این مشکل به زودی حل و فصل گردد. تعداد این افراد بالغ بر ۲۰۰ هزار نفر تخمین زده می‌شوند که دارای هیچگونه تابعیتی نمی‌باشند. دولت سوریه در سال‌های متمادی از دادن تابعیت سوری به اکراد خود داری نموده و مدعی است این‌ها از اکراد کشورهای همسایه هستند که برای گرفتن زمین بعد از تصمیم دولت برای واگذاری زمین به کشاورزان در دهه شصت قرن گذشته میلادی به سوریه مهاجرت نموده‌اند. در حالی که گروه‌های کرد مخالف دولت سوریه معتقدند دولت سوریه بدون توجه به اکراد اسم این کشور را جمهوری عربی سوریه قرار داده است در حالی که رژیم بعثی عراق چنین کاری را نکرد. آنها معتقدند سیاست این کشور ظلم و ستم به اکراد و تضعیف آنها می‌باشد.

شکل (۴-۳): سوریه

۴-۳-۵- الگوی زندگی

بسیاری از رفتارها و اعمال مردم سوریه از نقطه نظر فرهنگی و مذهبی با مردم کشورمان تشابه دارد. به عنوان مثال سوری‌ها نسبت به امر ازدواج همانند ایرانیان اهمیت بسیاری قائل می‌باشند و در مورد موضوعاتی مانند هدایا، میهمانی‌ها، مراسم بزرگداشت، مراسم ازدواج با ایرانیان سلايق نسبتاً مشترکی دارند. در بعد پوشش نیز به ویژه پوشش سنتی بین مردم کشورمان و مردم کشور سوریه مشترکاتی وجود دارد. هنر در بین سوری‌ها جایگاه رفیع و کهنی دارد و آنان به صنایع دستی خود بسیار اهمیت می‌دهند و این موضوع به خوبی در شهری تاریخی مانند دمشق آشکار است.

مهارت سوری‌ها در قلابدووزی، سفالگری و تزئینات از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌گردد. همچنین بانوان سوری به جواهرات و زیورآلات علاقمندند. طعم خوش غذاها و پیش غذاهای سوری تنها به دلیل نوع پخت آنها نیست، استفاده از مواد غذایی متنوع و ادویه‌های مخصوص در تهیه آنها، این غذاها را بیشتر مورد توجه جهانگردان قرار می‌دهد. مردم کشور سوریه به آرامش و آسایش در زندگی بسیار اهمیت می‌دهند و می‌توان گفت بیش از اینکه در فکر فردای خود باشند سعی می‌کنند تا امروزشان را بهتر بگذرانند و از آن لذت ببرند.

۴-۳-۶- نهادهای اجتماعی و دینی

ساختار اجتماعی سوریه از چهار نهاد عرب، کرد، ارمنه و چرکس‌ها تشکیل شده است که نسبت به مذهب طایفه‌های مهم سوریه خود به سه بخش تقسیم بندی می‌شوند:

الف) مسلمانان: شامل سنی‌ها، علویها، شیعیان، دروزیها و اسماعیلی‌ها می‌باشند.

سنی‌های سوریه در شهرهای درعا، حومه دمشق، دمشق، حمص و حومه آن، حلب و حومه آن زندگی می‌کنند. کردها حدود ۱۵ درصد از مجموع سنی‌ها را تشکیل می‌دهند و در مناطق دمشق، حلب، مرز ترکیه، ادلب، ترمه و حسکه تمرکز دارند. علوی‌ها در شهرهای دمشق، حلب، لاذقیه، طرطوس، حمص و حما مستقر هستند و شیعیان در دمشق و حومه درعا، حمص، حلب، حما و ادلب سکونت دارند

و دروزی‌ها در شهرهای سویدا و حومه دمشق زندگی می‌کنند. اسماعیلی‌ها نیز اکثراً در مناطق سلمیه و مصیاف تمرکز دارند.

ب) مسیحیان: به دو گروه عمده روم ارتدوکس وابسته به کلیسای مشرق زمین و روم کاتولیک وابسته به کلیسای غرب واتیکان تقسیم می‌گردند.

ج) یهودیان: تعداد اندکی از یهودیان در سوریه زندگی می‌کنند و این تعداد نیز در شهرهای دمشق و حلب تمرکز دارند.

۴-۳-۷- رسانه‌ها

بیشتر مؤسسات انتشاراتی در سوریه توسط سازمان‌های سیاسی، مذهبی و یا انجمن‌های حرفه‌ای اداره می‌شوند. چندین رسانه مطبوعاتی نیز توسط وزرای دولت منتشر می‌شوند و هر فردی که خواهان انتشار یک جریده جدید باشد می‌بایست از دولت مجوز مخصوص دریافت نماید. یکی از مشخصه‌های اصلی مطبوعات سوری انعکاس مواضع آشکار دولت است. به عبارتی روزنامه‌های دولت ایده‌ها و افکار دولت را در این کشور نشان می‌دهد و سیاست مداران خارجی نیز به منظور آشنایی با مواضع دولت سوریه با مراجعه به جراید دولتی از موضوع مورد نظر مطلع می‌گردند. آژانس اطلاعاتی سوریه «سانا» نام دارد و برای آژانس‌های خبری خارجی بولتن‌های خبری تهیه می‌کند. به طور کلی مطبوعات سوریه اعم از روزنامه، هفته‌نامه، ماهنامه، فصل‌نامه و غیره، به دو بخش دولتی و خصوصی تقسیم می‌شوند که البته تعداد مطبوعات منتشره توسط بخش خصوصی اندک می‌باشد.

۴-۳-۸- ارزش‌های غالب، آداب و رسوم خاص

طبق اعلام، فرهنگ این کشور فرهنگی سوری، عربی، اسلامی و انسانی است که از ترکیب آداب و رسوم و مفاهیم ارزشمند قدیمی و مفاهیم مفید امروزی ترکیب یافته است. این کشور دارای فرهنگی باز و آزاد و نه انزواطلب و بسته می‌باشد که مفهوم انسان در محور قرار داشته و افراط‌گرایی و هرگونه خشونت فکری، قلبی، زبانی و عملی را مردود نموده است.

از جمله ارزش‌های مهم فرهنگی در کشور سوریه می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- ✓ اعتقاد به خدا، یکپارچگی، روحیه جمعی و مشارکت و یکسانی طبقات مختلف
- ✓ برقراری دموکراسی و آزادی بیان، مساوات، عدالت، تعهد به حقوق بشر
- ✓ عدم خشونت جسمانی و فکری (روحی) و توجه به قدرت بحث و گفتگو و عقاید دینی
- ✓ عشق به کار، اشتیاق به زندگی، ایثار
- ✓ اعتماد، محبت، صمیمیت
- ✓ پرهیزکاری، اخلاق خوب، احساسات متعادل و بخشندگی

مردم سوریه آداب و رسوم ملت‌های دیگر از جمله کردها، ترکها، فارس‌ها و ترکمن‌ها را در خود ذوب کرده‌اند، تا جایی که این آداب و رسوم در خوراک، پوشاک و مسکن آنان نیز تأثیرگذار بوده است. مردم سوریه برای ایام خاص خود در طول

سال آداب و رسوم ویژه‌ای دارند. به عنوان مثال با حلول ماه مبارک رمضان برخی مردم برای تهنیت فانوس‌هایی را در کوچه‌ها، بازارها و سردرخانه‌ها می‌آویزند و دو ماه رجب و شعبان را به شب زنده داری می‌پردازند. در ماه رمضان برخی از مردم سوریه پس از ادای فریضه نماز صبح، کارهای روزمره و عادی خود را آغاز می‌نمایند و عده ای دیگر تا نماز ظهر قرآن تلاوت می‌کنند. در این ماه انس و الفت میان مردم سوریه بیشتر از سایر ایام سال دیده می‌شود و کمک به نیازمندان و دادن زکات، صدقه، کفاره از اعمال ارزشمندی است که طی این ماه صورت می‌گیرد.

شکل (۴-۴): سوریه

مردان سوری در مراسم نماز عید فطر با لباس سنتی عربی که «دشداشه» یا «جلابیه» نام دارد شرکت می‌کنند. سوری‌ها پس از پایان نماز عید و پیش از انجام هر کاری به زیارت اهل قبور می‌روند و برای درگذشتگان خود فاتحه و قرآن می‌خوانند. آنان پیش از غروب آخرین روز ماه رمضان قبور اموات خود را به آب می‌شویند و روز عید شاخه‌های نوعی گیاه به نام «اس» یا شاخه‌های نخل و گاهی

دسته ای از گل را روی قبول قرار می دهند. در سوریه مسلمانان و مسیحیان از رابطه بسیار خوبی برخوردارند و طبق یک رسم قدیمی در صورت تقارن زمانی عید قربان و کریسمس هر دو عید را با هم جشن می گیرند و این اعیاد را فرصتی مناسب برای ایجاد همبستگی و مستحکم شدن هر چه بیشتر روابط و تحکیم وحدت ملی می دانند. در این ایام رادیو و تلویزیون در طول روز به پخش موسیقی عربی و غربی و شعارهایی دینی می پردازند و در شب عید کریسمس مردم به دور درخت کریسمس حلقه می زنند و هزاران سوری بدون تعصب دینی در این کشور جشن می گیرند و در این میان در حالیکه صدای زنگ کلیسا نواخته می شود، مؤذن نیز اذان می گوید.

۴-۴- تعطیلات رسمی

مهم ترین تعطیلات در سوریه عبارت است از: عیدالعدها (ضیافت قربان)، عید فطر، میلاد حضرت رسول، روز انقلاب، روز استقلال، روز کارگر، روز شهدا و آغاز سال نو (اول ژانویه). مسلمانان این کشور مانند مسلمانان سایر کشورهای جهان آداب و رسوم خاصی برای اعیاد و جشن های خود دارند و رفتارهای مصرفی آنان طی روزهای خاصی دارای تفاوت هایی با سایر ایام سال می باشد. به عنوان مثال مردم در ماه رمضان هر روز صبح با آواز سحر که به آن « طبل زنی » می گویند از خواب بر می خیزند و برای اقامه نماز و تهیه غذای سحری آماده می شوند. آنان دور سفره های سحری جمع می شوند و غذاهایی شامل سبزی، گوشت، ماهی، چای، مربا، زیتون، تخم مرغ، پنیر، کباب و سالاد را به عنوان مهم ترین غذاهای این ماه تناول می کنند.

هنگام افطار مردم ساکن در کنار سواحل دریا، برنج، ماهی، گوشت و سبزی مصرف می‌کنند و در مناطق شمال شرقی غذاهایی از جمله برنج، گوشت و ماهی عربی همراه با ماست بیشتر استفاده می‌گردد. در این ماه بازارها به فروش انواع حلوهای معروف مانند نهش که از شکر، پسته و کره تهیه شده است می‌پردازند.

همچنین در اعیاد دیگر مانند عید فطر، عید قربان و غیره، بانوان سوری شیرینی‌های سنتی تهیه می‌کنند که از جمله آنها «معمول» نام دارد. این نوع شیرینی کلوچه‌های کوچک پر شده با مغز گردو، مغز پسته، خرما، کنجد و پودر نارگیل می‌باشد. در آستانه اعیاد و جشن‌ها بهای شکر و پسته به عنوان دو ماده اصلی شیرینی‌های عربی افزایشی غیرمعقول می‌یابد که این موضوع منجر به افزایش بهای شیرینی‌جات حتی تا دو برابر قیمت آن در مقایسه با دیگر اوقات سال می‌گردد. مردم سوریه به منظور استقبال از اعیاد خود به نظافت خانه و خرید پوشاک و حتی نو کردن برخی از وسایل منزل با توجه به قدرت خریدشان می‌پردازند. پذیرایی با شکلات، انواع شیرینی و آجیل از اعمالی است که سوری‌ها در اعیاد و جشنهای خود انجام می‌دهند.

۴-۵- مراکز فرهنگی

مراکز فرهنگی زیادی که اکثراً دولتی می‌باشند در سوریه وجود دارد. در تمامی استان‌های این کشور نیز یک مرکز فرهنگی به نام مرکز فرهنگ عربی وجود دارد که صرفاً به امور فرهنگی می‌پردازد و سمینارها و همایش‌های زیادی در آنها برگزار

می‌شود ضمناً اتحادیه نویسندگان عرب نیز در سوریه فعال است. از مراکز فرهنگی می‌توان به مراکز زیر اشاره نمود.

۴-۵-۱- مراکز آموزش عالی

تعلیمات عالی سوریه در دانشگاه‌های دولتی حلب، دمشق، تشرین، بعث، فرات و کالج و مؤسسات عالی صورت می‌گیرد اخیراً دانشگاه‌های چندی توسط بخش غیر دولتی مجوز گرفته است که در بخش‌های بعد به معرفی آنها می‌پردازیم. دانشگاه دمشق شامل دانشکده‌های ادبیات، علوم، حقوق، پزشکی، مهندسی، تعلیم و تربیت، پزشکی، علوم اسلامی، بازرگانی، دارو سازی و هنرهای زیبا می‌باشد. ضمناً این دانشگاه سه مؤسسه وابسته به خود نیز دارد که عبارتند از:

مؤسسه عالی امور اجتماعی شامل رشته‌های اقتصاد و علوم اجتماعی و کالج کشاورزی و کالج زبان، زبان دانشگاه دمشق عربی است.

۴-۵-۲- کتاب و کتابخانه

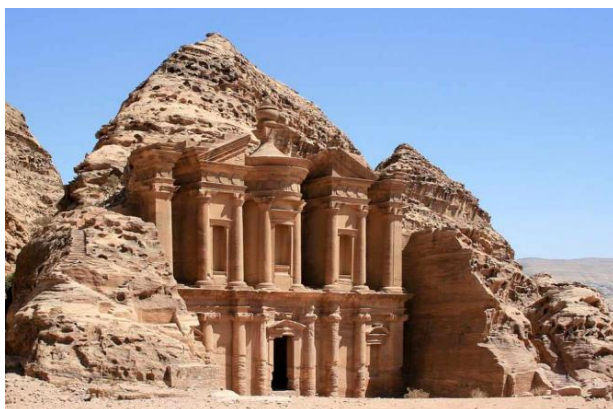
کتابخانه ملی اسد بزرگترین کتابخانه سوریه می‌باشد و در سال ۱۹۸۴ توسط حافظ اسد افتتاح شد. این کتابخانه که در غرب شهر دمشق و در کنار میدان اموی قرار دارد در مساحتی ۲۲ هزار مترمربع و در ۹ طبقه بنا شده است. حیاط این مؤسسه نیز ۶ هزار متر است. یکی از مأموریت‌های این کتابخانه جمع‌آوری کتاب‌های

خطی به زبان عربی است که یکی از غنی‌ترین کتابخانه‌های عربی است که کتاب‌های خطی نفیسی دارد از دیگر اقدامات این کتابخانه برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی کتاب دمشق است که تا کنون ۲۳ دوره نمایشگاه برگزار شده است. در سال‌های اخیر چاپ و انتشارات کتاب و میزان مشارکت در نمایشگاه به شدت افزایش پیدا نموده است.

۴-۵-۳- موزه‌های سوریه

موزه‌های مختلف و متنوعی در سوریه وجود دارد:

۱. موزه حلب که در ۱۹۶۰ تأسیس گردید؛ ۲. موزه الظاهریه در دمشق؛ ۳. موزه ملی در دمشق؛ ۴. موزه پالمیرا که در سال ۱۹۶۱ در شهر پالمیرا تأسیس گردید؛ ۵. موزه قصرالعظم در دمشق؛ ۶. موزه سویدا در طرطوس.

شکل (۴-۵): سوریه

۴-۶- مشاهیر سوریه

سوریه مشاهیر مهمی دارد از جمله می توان به مصطفی عقاد سازنده فیلم مشهور محمد رسول الله (ص) که در اثر یک عملیات تروریستی در اردن در سال ۲۰۰۶ جان خود را از دست داد اشاره نمود. از نویسندگان و شاعران معروف سوریه می توان از ادونیس که تا کنون بارها کاندیدای جایزه ادبیات نوبل شده و نزار قبانی نام برد. موسیقیدانان عرب نیز می توان به صبحی فخری، فرید الاطرش و خواهرش اسمهان که از خانواده های دروز بودند و از سوریه به قاهره مهاجرت نمودند اشاره کرد. از شخصیت های مذهبی می توان به امام شافعی رهبر معروف فرقه شافعی، ابن تیمیه رهبر معنوی سلفی ها و وهابیت، و از علمای فعلی به شیخ آفتارو و شیخ احمد حسون مفتی سابق و فعلی سوریه اشاره کرد. از رهبران شیعیان سوریه نیز می توان از سید محسن امین نام برد.

۴-۷- خصائص ویژه اجتماعی

سوری ها مردمی زحمتکش، مهمان نواز، سنت گرا و مهربان و پایبند به اصول اخلاقی و شیک پوش می باشند. هر چند درآمدشان متناسب زندگی آنها نمی باشد اما قانع هستند. هر چند سطح زندگی اکثریت پائین است اما مردمی شاد می باشند. اکثریت منازل دارای ماهواره می باشند و به موسیقی علاقه خاصی دارند مردم به خصوص در منطقه ساحلی به ادبیات علاقه دارند و شعرای زیادی در این منطقه سوریه می باشند از جمله شاعر بزرگ سوریه ادونیس. سوری ها عید فطر، قربان و تا

حدودی تولد حضرت محمد (ص) را جشن می‌گیرند. اول سال میلادی نیز برای آن‌ها اهمیت دارد و به یکدیگر تبریک می‌گویند. البته به دلیل وجود اقلیت قابل توجهی از مسیحیان در این کشور ابتدای سال جدید مسیحی برای سوری‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و در هر کوی و برزن می‌شود نشانه‌های عید را دید به خصوص در منطقه مسیحی نشین باب‌توما و باب شرقی. عید قربان به منزله عید نوروز در ایران است و چون سه روز و گاه بیشتر تعطیل است مردم لباس نو می‌پوشند و به دیدار هم می‌روند. طی چند سال اخیر آذین‌بندی‌ها به مناسبت تولد حضرت رسول گسترش بیشتری داشته است و به این مناسبت تا هفته‌ها مراسم و همای شهابی برگزار می‌شود.

مراسم عروسی را نیز سوری‌ها به طور مفصل برگزار می‌نمایند و بنا بر یک مراسم سنتی گروه‌های موسیقی سنتی و رقص با شمشیر در شب عروسی به مراسم حلاوت خاصی می‌بخشد. عروس داماد از زیر شمشیر این گروه رد می‌شوند که بسیاری از این گروه‌های موسیقی شمشیری ذوالفقار گونه بدست دارند. هر چند مردم شاد و به موسیقی علاقه خاصی دارند اما مردم ذاتاً مذهبی هستند به طوری که کمتری کسی است که در ماه رمضان روزه نگیرد و حتی دیده می‌شود کسانی که ظاهری اسلامی نیز ندارند خود را مقید می‌نمایند که در ماه مبارک روزه بگیرند. در سوریه پدیده‌ای به نام بد حجابی معنا ندارد و اکثر دختران سوری بعد از بلوغ با حجاب کامل در برابر نامحرم ظاهر می‌شوند ضمناً پر بودن مساجد در هنگام نماز به خصوص نماز جمعه دلیل دیگری بر مذهبی بودن ایشان است میزان مشارکت جوانان در نماز جمعه بسیار قابل توجه است.

۴-۸- غذاهای سوری

غذا و تنوع آن یک فرهنگ است و با فرهنگ و تاریخ انسان مرتبط است بعضی از متفکرین معتقدند هنر آشپزی را نباید از هنرهای دیگر کمتر دانست زیرا این هنر به سلامتی انسان و رشد وی مرتبط است. غذاهای سوری متنوع است و علاوه بر غذاهای سنتی، حضور استعمارگران (عثمانی و فرانسوی) نیز در این فرهنگ تاثیر گذاشته است. غذای غالب مردم سوریه غذاهای معروف کناره دریای مدیترانه است که به مفید بودن آن در پزشکی تأکید شده است می‌باشد در غذاهای مشهور سوریه سبزی به وفور مصرف می‌گردد معمولا در غذاهای سوری سبزی، روغن زیتون و زیتون زیاد استفاده می‌شود سالادها و پیش غذاهای سوریه بسیار متنوع است به طور مثال می‌توان به انواع سالادهای کاهو، سبزی که به نام‌های مختلف تبوله "فتوش" "شیخ المحشی" "دلمه‌های مختلف با برگ مو، کدو، متبل، حمص و غیره اشاره نمود. در استان‌های مختلف نیز غذاهای مختلفی معروف است که به بعضی از آنها اشاره می‌شود.

در دمشق: فتات شامیه (نوعی آبگوشت که لعاب زیادی دارد و با صنوبر و مغز پسته تزئین می‌شود)، الاوزی (نوعی کته است که با گوشت چرخ کرده گوسفند و روغن محلی پخته می‌شود)، فلافل شامی (از نخود کوبیده شده و اضافه کردن ادویه مختلف درست می‌شود).

شکل (۴-۶): سوریه

در استان حلب نیز غذاهای ذیل از معروفیت ویژه‌ای برخوردار است: کبه (مایع اصلی آن از برغل و گوشت کوبیده درست می‌شود بعد از خالی نمودن وسط آن را به شکل تخم مرغ در آورده می‌شود و با گوشت و سبزی سرخ می‌نمایند)، انواع کباب‌ها از جمله کباب بادمجان، از غذاهای دیگر استان حلب می‌توان به عس البلبل که در عروسیها و مراسم شاد تهیه می‌شود اشاره نمود. این غذا گوشت چرخ کرده و پیاز را روی تک‌های خمیر گذاشته آن را در داخل فر می‌نهند تا سرخ شود غذای دیگر این استان باطریج است که از بادمجان و گوشت تهیه می‌شود.

شیرینی‌های استان حمص معروف است از جمله شیرینی‌های خامه‌ای و پنیری این استان در سراسر سوریه و منطقه طرفدار دارد. غذای محلی این استان نیز برغل می‌باشد. در طرطوس و لاذقیه نیز ماهی را به شکل‌های مختلف می‌پزند و ماهی سلطان ابراهیم و فریده در این دو استان معروف است یکی دیگر از غذاهای این دو

استان شنکلیش است که از کشک و زعتر درست می‌شود. ضمناً در سوریه غذاهای ترکی مانند کباب ترکی که به شاورما مشهور است نیز طرفدار زیادی دارد.

۴-۹- لباس

لباس محلی سوریه از منطقه ای با منطقه دیگر فرق می‌نماید در مناطق جنوب شرقی سوریه به خصوص در مناطق رقه و دیر الزور و درعا لباس‌های آنها بیشتر با عراقی‌ها شبیه است به خصوص عشایر که سعی می‌نمایند لباس‌های اصیل عربی بپوشند و بعضی از زنان در این مناطق چادرهایی می‌پوشند که سرتا پایشان را می‌پوشاند. در منطقه حسکه فرهنگی کردی حاکم است و در منطقه حلب و شام بیشتر مردم لباس معمولی می‌پوشند هرچند هنوز حتی در دمشق به خصوص در منطقه مزه افرادی که لباس سنتی به تن دارند یافت می‌شوند.

۴-۱۰- فرهنگ مذاکره

بعد از آشنایی با فرهنگ عمومی و عاداتها و رفتارهای معمول شهروندان و مردم سوریه، زمان آن فرا رسیده است تا کمی هم با آداب و رفتارهای ایشان در مناسبات تجاری و مذاکرات مربوطه آشنا شویم.

۴-۱۰-۱- دیدگاه کلی نسبت به ایران

به طور کلی میان مردم سوریه و مردم کشورمان ارتباطات مذهبی و قرابت فرهنگی بسیاری وجود دارد. قبل از ایجاد بحران در سوریه بیش از ۵۰۰ هزار زائر ایرانی سالیانه از اماکن متبرکه و تاریخی سوریه دیدن می‌نمودند و سرمایه‌گذاری‌های انجام شده توسط ایرانیان در بسیاری از اماکن متبرکه سوریه نشان از پیوند عمیق مذهبی مردم کشورمان با این سرزمین می‌داد. هنگام و بعد از پایان بافتن ناآرامی‌ها در سوریه مردم این کشور از جمهوری اسلامی ایران که حامی برجسته رهبران و ارتش سوریه طی سال‌های جنگ و در زمینه‌های سیاسی و نظامی بود به طوری که خون ایرانی با خون سوری در هر نقطه از این خاک در هم آمیخته شده است، مردم آن را می‌ستایند و آنها را به عنوان قهرمان یاد می‌کنند.

مردم سوریه از کالاهای ایرانی استقبال می‌کنند و گاهی چنانچه موضوع قیمت رقابتی از سوی سایر کشورها با کالاهای ایرانی در میان نباشد، بعضاً خرید کالاهای ایرانی را ترجیح نیز می‌دهند. هر چند در برخی ابعاد فرهنگی و اجتماعی اختلافاتی وجود دارد.

شکل (۴-۷): ایران و سوریه

۴-۱۰-۲- آداب مذاکره

در کشور سوریه استفاده از لباس‌های رسمی در رنگ‌های تیره در جلسات مذاکرات بسیار دیده می‌شود. افراد مذاکره‌کننده عموماً با زبان انگلیسی آشنایی دارند. تعیین وقت ملاقات قبلی الزامی و استفاده از کارت‌های ویزیت نیز رایج است. سوریها اغلب در مورد مسائل بازرگانی در مدت زمان کوتاهی با بیش از یک نفر مذاکره می‌نمایند. همچنین برای ملاقات‌های بسیار رسمی و مهم از سالن‌های کنفرانس موجود در هتل‌ها استفاده می‌نمایند. با توجه به مسلمان بودن اکثر سوری‌ها و نفوذ اسلام در بخش‌های مختلف، در جلسات مذاکره عموماً از نوشیدنی‌های الکلی استفاده نمی‌گردد.

احوال‌پرسی و خوشامدگویی در سوریه به صورت در آغوش گرفتن و یا ننگه داشتن دست طرف مقابل با دو دست می‌باشد. جلسات مذاکره در سوریه می‌تواند طولانی، پرهز و مرج و گاهاً بدون نتیجه باشد. این جلسات ممکن است حتی با تأخیر آغاز گردد. تصمیمات و نتایج مورد نظر ممکن است در زمان مورد انتظار اتخاذ نگردد و گاهاً حصول به نتیجه در برخی مذاکرات به زمان طولانی‌تری نیاز داشته باشد.

۴-۱۰-۳- تحلیل حرکات بدنی

در طول مذاکرات، بسیاری از رفتارهای حرکتی طرف مقابل که برخاسته از مسائل فرهنگی است، گویای عقیده و نقطه نظرات وی از مذاکرات در حال انجام است و یا بر آن تأثیر می‌گذارد. در این قسمت برخی از حرکات سوری‌ها را در طول مذاکرات، روانشناسی و تحلیل می‌کنیم؛ خواهیم دید که بسیاری رفتارهای حرکتی، سوری‌ها مشابه رفتارهای ماست.

- ✓ تکان دادن سر به سمت جلو و عقب به معنی گوش دادن است
- ✓ خیره شدن به چشم‌ها به مدت طولانی نوعی گستاخی است
- ✓ دمیدن در بینی به معنی انزجار است
- ✓ باز بودن دهان نشان دهنده گستاخی است
- ✓ دست به سینه بودن گاهی به معنای مخالفت است
- ✓ دست به کمر زدن به معنای مقاومت و خشم است

✓ خواباندن یک زانو بر روی زانوی دیگر و قرار گرفتن انتهای کفش به سمت
شخص دیگر بی ادبی محسوب می شود

فصل پنجم

محیط اقتصادی

۵-۱- مقدمه

در این فصل به بررسی محیط اقتصادی کشور جمهوری عربی سوریه خواهیم پرداخت و مروری بر سیستم اقتصادی این کشور و مؤلفه‌های اصلی آن خواهیم داشت.

۵-۲- سیستم اقتصادی و نقش دولت

طبیعت متنوع سوریه، با دارا بودن کوه‌ها، دره‌ها، بیابان‌ها، رودخانه و دسترسی به آب‌های آزاد تأثیر شگرفی بر صنایع و کشاورزی این کشور گذارده‌است. اقتصاد سوریه بر سه پایه صنایع، کشاورزی و تجارت بنا شده‌است و لازم است که صنعت نفت و گاز و همچنین صنعت گردشگری را نیز از یاد نبریم. نفت ذخیره‌ای فنا شدنی است و با توجه به نوسانات فراوان قیمت آن و روند کاهش ذخائر زیرزمینی، نمی‌توان به آن به عنوان منبع درآمد اصلی کشور نگریست.

در حقیقت تحولات سیاسی سوریه که از سه دهه گذشته شروع شده است عمیقاً بر روی اقتصاد این کشور دارای تأثیر بوده است و می‌توان گفت سیستم اقتصادی سوریه را می‌بایست با توجه به وضعیت ژئوپلیتیکی منطقه ای سوریه و تحولات سیاسی داخلی که از زمان به قدرت رسیدن حزب بعث در ۱۹۶۳ آغاز گردید بررسی نمود. تغییرات سیاسی سوریه در دهه ۱۹۶۰-۱۹۵۰ منجر به کاهش فعالیت اقتصادی بخش خصوصی و رونق فعالیت‌های اقتصادی بخش دولتی گردید. در دهه ۱۹۷۰-۱۹۶۰ قدرت اقتصادی کشور با ایجاد دگرگونی تازه ای در اختیار زمین داران و تجار قرار گرفت و پس از آن در ۱۹۷۰ پس از به قدرت رسیدن حافظ اسد مجدداً قدرت اقتصادی سوریه به دست بخش عمومی افتاد. در اواخر دهه ۱۹۸۰ اقتصاد این کشور دچار بحران تازه ای شد و فساد و سوء مدیریت در بخش دولتی اثرات منفی بر اقتصاد این کشور بر جای گذاشت.

از اولین کودتای حزب بعث تا چندین سال گذشته، اساس ساختار اقتصادی این کشور بر پایه اصول سوسیالیستی و یا اقتصاد دولتی برنامه ریزی شده بود که باتوجه به تحولات سیاسی منطقه، سیاست اقتصادی سوریه که برنامه‌های همگرایی منطقه‌ای و جهانی را دنبال می‌کند، به تدریج تغییر یافت و به سوی اقتصاد آزاد و به عبارت دیگر تقویت بخش خصوصی و جذب سرمایه گذاران خارجی پیش رفت. در حال حاضر نیز سیاست‌های اخیر اصلاح نظام اقتصادی و حفظ وضع موجود سیاسی به عنوان دو ایده مهم در سطح سران این کشور منجر به ارتقای نقش بخش خصوصی در اقتصاد سوریه گردیده است.

علی‌رغم اینکه دولت سوریه در سالهای اخیر گام‌های مؤثری در زمینه انجام اصلاحات و بهبود زیر ساختهای اقتصادی خود برداشته است که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به آزادسازی نظام ارزی، صدور مجوز برای فعالیتهای بانک‌های خصوصی و تأسیس بازار بورس، کاهش مالیات بر درآمد از ۳۵ به ۲۸ درصد به منظور تشویق فعالیتهای اقتصادی و فراهم نمودن امکان خروج سود سرمایه گذاری از کشور اشاره نمود، لیکن نوع سیاست گذاری‌های دولت و فساد در بخش‌های اقتصادی، کمبود قوانین حقوقی و ساختار فنی ناکافی و نامتعادل از عوامل منفی تأثیرگذار بر نظام اقتصادی سوریه می‌باشند. با این وجود مقامات اقتصادی این کشور به منظور هماهنگ کردن کشور با روند جهانی شدن و جذب منابع مالی و انسانی بیشتر و بهتر، اقدامات گسترده‌ای را در زمینه اصلاح قوانین، تغییر نظام بانکی، تقویت بخش خصوصی، احداث شهرک‌های صنعتی و اقتصادی و توسعه مدیریت کارآمد آغاز نمودند که مهم‌ترین تأثیرات این اقدامات عبارت‌اند از:

- ✓ بازنگری در قانون تجارت
- ✓ بازنگری در قوانین سرمایه گذاری خارجی
- ✓ صدور اجازه تأسیس بانک‌های مشترک با طرف‌های خارجی
- ✓ صدور اجازه تأسیس شرکت‌های بیمه خصوصی
- ✓ حذف عوارض گمرکی بین سوریه و کشورهای هم پیمان GAFTA
- ✓ حذف عوارض گمرکی بین سوریه و ترکیه با امضا موافقت نامه تجارت آزاد
- ✓ توسعه زیربناهای صنعتی در بخش صنعت و انرژی
- ✓ تقویت بخش حمل و نقل و بهینه سازی تأسیسات بندری

۵-۲-۱- بخش نفت

نفت برای کشور سوریه به عنوان ستون فقرات اقتصادی این کشور محسوب می‌گردد و طبق آخرین آمار سال ۲۰۱۸، سوریه روزانه ۲۵ هزار بشکه نفت تولید می‌کند و از طریق خط لوله به حمص ارسال می‌کند از این مقدار ۵۵ درصد بشکه‌ها را پالایش و مابقی از طریق بنادر سوریه در دریای مدیترانه صادر می‌شود. این کشور به دارا بودن نوع خاصی از نفت سبک معروف است. همچنین میزان ذخایر نفتی سوریه ۲/۴ میلیارد بشکه برآورد شده است. حوزه‌های نفتی سوریه عمدتاً در بخش‌های شرقی و شمالی در نزدیک مرزهای عراق و ترکیه قرار دارد و پایانه‌های صادراتی و تصفیه خانه‌ها در بخش غربی و در نزدیک دریای مدیترانه واقع است.

نفت تولیدی سوریه در ماه‌های اخیر بهبود پیدا کرده و در دوران جنگ با گروه تروریستی داعش به کمترین میزان خود در سال‌های گذشته یعنی ۱۴ هزار بشکه

روزانه رسیده بود. بیشترین میزان برداشت نفت در سال‌های اخیر، ۵۹۸ هزار بشکه در دروز بوده است.

۵-۲-۲- بخش گاز

از دیگر صنایعی که برای آن آینده‌ای روشن پیش‌بینی می‌شود، گاز طبیعی است که در سال ۲۰۱۰ میدان‌های گازی عظیمی در مناطق مختلف و علی‌الخصوص در نزدیکی شهر دیرالزور کشف شد و این به شکوفایی هرچه بیشتر اقتصاد سوریه کمک خواهد کرد. سوریه به دنبال بهره‌گیری از گاز طبیعی و جایگزین نمودن آن برای مصرف سوخت و گسترش فرآورده‌های آن می‌باشد. میزان تولید گاز طبیعی در سوریه ۸/۵ میلیارد متر مکعب و میزان مصرف آن ۵/۱ میلیارد متر مکعب می‌باشد. همچنین میزان ذخایر گاز طبیعی سوریه ۲۴۰ میلیارد مترمکعب برآورد شده است.

۵-۲-۳- بخش صنعت

بخش صنایع سوریه از جمله بخشهای توسعه نیافته این کشور محسوب می‌گردد و ۱۹/۶ درصد از سهم تولید ناخالص داخلی این کشور را تشکیل می‌دهد. صنعت بخش مهمی از اقتصاد سوریه را تشکیل می‌دهد. از این صنایع می‌توان نساجی و انواع صنایع غذایی علی‌الخصوص شیرینی پزی اشاره کرد. سوریه پیشگام کشورهای عربی از نظر صنایع است، زیرا صنایع مدرن روز به روز در شهرهای مختلف سوریه رو به گسترش بوده و صنایع تبدیلی و مهندسی و ساخت لوازم الکتریکی خانگی

مانند یخچال، اجاق گاز، ماشین لباسشویی، جارو برقی، مایکروفر و همچنین دستگاه‌های الکترونیکی مانند تلویزیون، سیستم‌های صوتی، تلفن، گیرنده‌های ماهواره‌ای (رسیور) و صنایع شیمیایی مانند تولید مواد شوینده و صنایع تولید کابل‌های فشار قوی و فشار متوسط و صنایع ماشین‌سازی و تراکتورسازی ساخت تجهیزات کشاورزی و راه‌سازی و صنایع پوشاک و کاغذسازی از آن جمله‌اند.

البته دولت و محافل اقتصادی و بازرگانی سوریه به دنبال ایجاد تنوع در صنایع با هدف رسیدن به خودکفایی می‌باشند و در این راستا گرایش به ایجاد کارخانه‌های مونتاژسازی و صدور قوانین جدید سرمایه‌گذاری توسط دولت از جمله اقدامات انجام شده در روند توسعه صنایع در این کشور می‌باشند. سوریه دارای فرصت‌های سرمایه‌گذاری بسیاری در این بخش می‌باشد. از اولویت‌های صنعتی سوریه کارخانه‌های تولید سیمان، شیشه، کودهای سوپر فسفات و آمونیاک و اوره، لاستیک، مصنوعات، وسایل نقلیه و پروژه‌های مختلف در زمینه خدمات فنی مهندسی، شیمیایی و صنایع غذایی و منسوجات می‌باشد.

سوریه قبل از شروع ناآرامی‌ها از طریق همکاری با شرکت‌های خودروسازی ایران وارد صنعت خودروسازی گردید. ایران و سوریه طی توافق دوجانبه اقدام به تأسیس شرکت ایرانی سوری سیامکو نمودند که سهم ایران ۴۰٪ سهم سوریه ۶۰٪ می‌بود. اولین تولید این کارخانه ماشینی به نام Sham (سمند) بود. این کارخانه اولین خط تولید کامل خودرو در سوریه بود و با همکاری جمهوری اسلامی ایران راه‌اندازی شد که گام بلندی در راستای پیشرفت صنعت خودروسازی برای تأمین نیاز داخلی و حتی خارجی در سوریه به‌شمار می‌رود. همچنین در سوریه کارخانه‌ای

برای تولید پراید ساخته شد و این ماشین اینک با نام سابادر آن کشور ساخته می‌شود. از دهه‌های پیش در سوریه شرکت‌های فراوانی که بنحوی با صنعت خودروسازی در ارتباط بوده‌اند، فعالیت می‌کنند، این شرکت‌ها اقدام به مونتاژ برخی از خودروها همچون اتوبوس و مینی‌بوس W-K و ساخت قطعات بدنه و قطعات کامیون و سایر لوازم یدکی همچنین تولید لوازم لوکس ماشین می‌نمایند. منطقه الراموسه در شهر حلب از معروف‌ترین مناطق مونتاژ در سطح خاورمیانه است.

۵-۲-۴- بخش کشاورزی

بخش کشاورزی سوریه به عنوان یکی از بخش‌های مهم و حیاتی اقتصاد آن به شمار می‌رود. ۲۶ درصد نیروی کار سوریه در این بخش فعالیت می‌کنند و سهم این بخش در تولید ناخالص داخلی ۲۰ درصد می‌باشد. کشاورزی یکی از پایه‌های اصلی اقتصاد سوریه محسوب می‌شود. بر اساس گزارش سازمان غذا و کشاورزی ملل متحد «۴۶ درصد از مردم سوریه برای زندگی وابسته به کشاورزی هستند». طبیعت متنوع و گسترده سوریه از جمله زمین‌های ساحلی و حاصل‌خیز که منجر به ایجاد بخش‌های مختلف کشاورزی شده است، این بخش را یکی از مهم‌ترین ستون‌های توسعه اقتصادی سوریه به‌شمار مبدل کرده است.

میوه و دانه‌های خوراکی علی‌الخصوص گندم که در شمال شرقی سوریه و در شهرهای حسکه و قامشلی کشت می‌شوند، از مهم‌ترین محصولات کشاورزی این کشور می‌باشند. این دو شهر به همراه مناطقی از جنوب سوریه و منطقه فرات دارای جایگاه اول از نظر کیفیت و حجم تولید گندم را دارا می‌باشند. در تولید پنبه نیز

سوریه جایگاهی در خور توجهی دارد. این کشور تنها کشور عربی صادرکننده پنبه به کشورهای عربی و سایر کشورهای جهان می‌باشد و پنبه این کشور از مرغوب‌ترین پنبه‌های جهان محسوب می‌شود. در رده‌بندی جهانی نیز سوریه دارای رتبه دهم دنیا در کشت و تولید و رتبه ششم دنیا در صادرات این محصول می‌باشد.

بخش عمده زمین‌های کشاورزی نوار باریکی در بخش غرب سوریه از لبنان تا ترکیه است که دارای آب و هوای مدیترانه‌ای است و بسیار حاصل‌خیز می‌باشد و دارای محصولاتی از قبیل میوه جات، زیتون، تنباکو و پنبه می‌باشد. قسمت شرقی این بخش ادامه کوه‌های لبنان به سوی شمال است که به شرق دره رودخانه «اورانتس» می‌رسد. مرداب‌های اطراف این رودخانه حاصل‌خیزترین زمین‌های سوریه را تشکیل می‌دهند. یکی از مهم‌ترین مشکلات کشاورزی سوریه، نوسان سقف تولیدات سالانه کشاورزی سوریه به دلیل نداشتن سیستم آبیاری مناسب و کم‌آبی است. با این حال از اوایل دهه ۱۹۹۰ با اجرای برنامه‌های مدرن آبیاری و سرمایه‌گذاری در این بخش تولیدات سالانه کشاورزی افزایش یافته است. بخش کشاورزی سوریه به دلیل وجود آب و هوای نسبتاً مناسب و نیروی کار ارزان دارای مزیت نسبی بوده و می‌توان گفت سرمای‌ه‌گذاری در صنایع تبدیلی و استفاده از سرمایه‌گذاری‌های خارجی در این بخش و صدور محصولات کشاورزی به سایر کشورها چش مانداز روشنی را داراست.

۵-۲-۴- بخش خدمات

از مهم‌ترین بخشهای اقتصادی سوریه بخش خدمات این کشور است که معادل ۶۰ درصد نیروی کار را در خود جای داده است و سهم این بخش در تولید ناخالص داخلی ۶۰/۴ درصد می‌باشد. بخش حمل و نقل و بخش توریسم این کشور دو زیرگروه مهم این بخش در سوریه می‌باشند. دولت سوریه به منظور توسعه و تسهیل روابط اقتصادی با کشورهای همسایه تلاش نموده است تا شبکه‌های نسبتاً وسیعی از جاده و راه آهن ایجاد نماید. این کشور غالباً مرکز عبور ترانزیت کالاهای صادراتی ترکیه و لبنان به کشورهای حوزه خلیج فارس بوده است و در جهت توسعه صنعت حمل و نقل خود اهداف ویژه‌ای را دنبال می‌کند.

همچنین صنعت توریسم نیز به عنوان یکی از بخش‌های عمده و مهم اقتصادی این کشور به شمار می‌رود. دولت سوریه به منظور دستیابی به ارز خارجی و درآمد حاصل از این بخش تلاش‌های فراوانی را انجام داده است و اقدامات نسبتاً وسیعی را در مناطق سیاحتی کنار دریا و مناطق باستانی برنامه ریزی نموده است. موقعیت جغرافیایی و سیاحتی ویژه این کشور، همچنین تمدن کهن و فرهنگ غنی آن موجب گردیده تا دارای آثار باستانی، مساجد، کلیساها، مقبره‌ها و اماکن مذهبی و زیارتی بسیاری باشد. از جمله مراکز توریستی سوریه، مناطق مذهبی (بارگاه حضرت زینب(سلام الله علیه) و حضرت رقیه(سلام الله علیه)) مکان‌های تاریخی (بازار قدیمی دمشق) و تفریح گاه‌های ساحلی در غرب سوریه می‌باشد.

۵-۲-۵- بورس اوراق بهادار دمشق

در سال ۲۰۰۶ بشار اسد رئیس‌جمهور سوریه فرمانی تحت عنوان فرمان ۵۵ صادر کرد که در واقع دستور راه‌اندازی بورس اوراق بهادار را در سوریه بود. این بورس به نام بورس اوراق بهادار دمشق معروف شد. وضعیت این بورس پس از درگیری‌های داخلی بسیار نامساعد است.

۵-۲-۶- حمل و نقل دریایی

سوریه از طریق بنادر خود بر دریای مدیترانه سالانه میلیون‌ها دلار از این طریق کسب می‌کند. مهم‌ترین بنادر سوریه عبارتند از:

- ✓ بندر لاذقیه
- ✓ بندر جبله
- ✓ بندر طرطوس
- ✓ بندر ارواد
- ✓ بندر بانیا

۵-۲-۷- منابع طبیعی

یکی از مهم ترین فراورده‌های معدنی سوریه فسفات می‌باشد. اولین کارخانه فسفات در سال ۱۹۷۱ در نزدیکی شهر حمص تأسیس و دو کارخانه دیگر نیز تا سال ۱۹۷۴ افتتاح گردید و با طرحهای توسعه ای میزان بهره برداری به ۲/۳ میلیون تن رسید. از دیگر منابع معدنی سوریه کروم، منگنز، آهن، سنگ نمک و سنگ مرمر و سنگ گچ را می‌توان نام برد.

همچنین سوریه یکی از عمده‌ترین تولیدکنندگان روغن زیتون در جهان می‌باشد. این کشور از نظر وسعت باغات و شمار درختان زیتون نیز در بین کشورهای جهان جایگاه مخصوص به خود را داراست. گفته می‌شود سوریه زیستگاه اولیه درخت زیتون است و از این سرزمین زیتون به دیگر مناطق حوزه دریای مدیترانه و سپس به آمریکا، آفریقا و دیگر نقاط جهان برده و در آن‌ها کشت شده است.

۵-۳- شاخص‌های مهم اقتصادی

در این قسمت برخی از شاخص‌های مهم اقتصادی سوریه را معرفی و تحلیل می‌کنیم.

۵-۳-۱- تولید ناخالص داخلی

تولید ناخالص داخلی این کشور در سال ۲۰۱۷ بالغ بر ۵۰/۳ میلیارد دلار بوده است. تولید ناخالص داخلی به تفکیک سهم بخش‌های عمده اقتصادی همراه با درآمد سرانه در جدول شماره (۵-۱) ارائه شده است.

جدول (۵-۱): تولید ناخالص داخلی

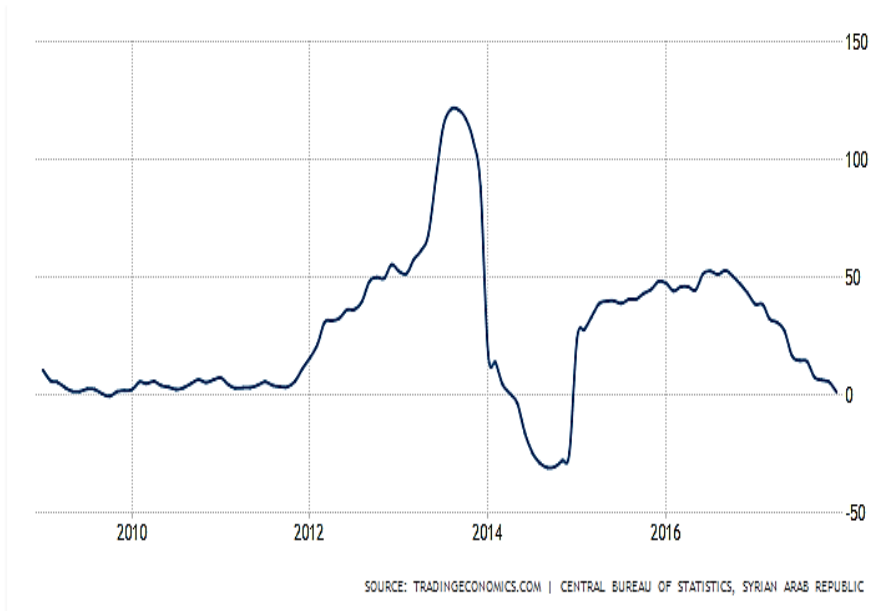
ردیف	شاخص	میزان
۱	GDP براساس شاخص برابری قدرت خرید	۵۰/۳ میلیارد دلار
۲	GDP براساس نرخ مبادله رسمی	۲۴/۶ میلیارد دلار
۳	سهم بخش کشاورزی در GDP	۲۰ درصد
۴	سهم بخش صنعت در GDP	۱۹/۶ درصد
۵	سهم بخش خدمات در GDP	۶۰/۴ درصد

۵-۳-۲- درآمد سرانه

میزان درآمد سرانه مردم سوریه براساس شاخص برابری قدرت خرید در سال ۲۰۱۷، ۲۷۵۱ دلار بوده است.

۵-۳-۳- نرخ تورم

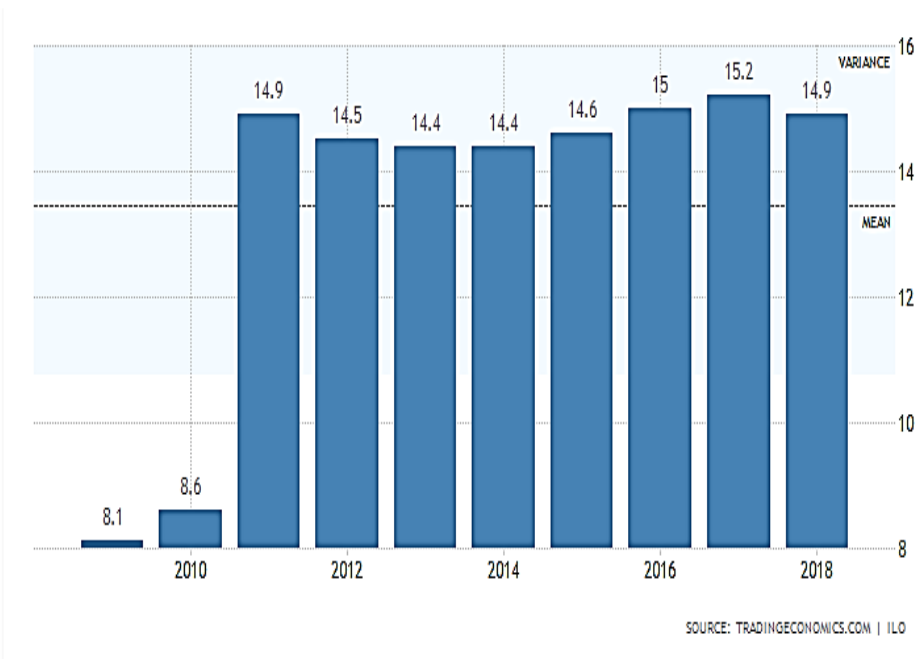
همان گونه که در شکل زیر مشاهده می‌شود، نرخ تورم در کشور سوریه، طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۷، بین ۳۱/۰۵- تا ۱۲۱/۲۹ درصد در نوسان بوده است.

شکل (۵-۱): نرخ تورم سوریه

۵-۳-۴- نرخ بیکاری

براساس آمار سال ۲۰۱۸ میلادی نرخ بیکاری در این کشور حدود ۱۴/۹ درصد بوده است. نرخ بیکاری در کشور سوریه طی سالهای ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ را در شکل زیر مشاهده می‌کنید.

شکل (۲-۵): نرخ بیکاری سوریه

۵-۳-۵- دستمزد نیروی کار

میانگین متوسط دریافتی در سوریه به ازای هر نفر دلار در ماه می باشد.

۵-۳-۶- میزان ذخایر طلا

طبق آخرین آمار موجود، میزان ذخایر طلا در سوریه در سال ۲۰۱۹ میلادی ۲۵/۸ تن می باشد.

۵-۳-۷- ترازها

در این قسمت ترازهای تجاری مهم کشور سوریه را بررسی می‌کنیم:

۵-۳-۷-۱- تراز تجاری

در سال ۲۰۱۷، ارزش صادرات سوریه به جهان ۱/۸ میلیارد دلار، ارزش واردات از جهان ۶/۱ میلیارد دلار و تراز تجاری ۴/۳- میلیارد دلار می‌باشد.

جدول (۵-۲): تراز تجاری سوریه

سال	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷
تراز تجاری (میلیارد دلار)	-۲	-۲/۹۷	-۰/۷۳	-۴/۸۱۸	-۵/۱۱	-۵	-۶/۸۱	-۴/۲۱	-۴/۴۳	-۴/۳

۵-۳-۷-۲- تراز تجاری با ایران

براساس اطلاعات به دست آمده از آمار گمرک ایران، تراز تجاری ایران با سوریه طی سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۶ مطابق با جدول زیر بوده است:

جدول (۳-۵): تراز تجاری سوریه با ایران

سال	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶
تراز تجاری (میلیون دلار)	+۳۵۷	+۴۸۶	+۳۳۹	+۱۳۵	+۱۰۵	+۹۱	+۱۴۱	+۲۴۷	+۱۵۹

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، طی این سال‌ها، تراز تجاری میان دو کشور، همواره به سود ایران مثبت بوده است.

فصل ششم

زیرساخت‌ها

۶-۱- مقدمه

در این فصل زیرساخت‌های موجود در کشور سوریه را معرفی می‌کنیم که برای برقراری مناسبات تجاری و مبادله کالا و ارائه خدمات، نقش کلیدی دارند که البته درصد زیادی از این زیرساخت‌ها در جنگ با تکفیری‌ها نابود شده است. کشور سوریه برای بازسازی و توسعه زیرساخت‌های خود نیاز به بیش از ۴۰۰ میلیارد دلار طی ۱۵ سال، نیاز به خدمات فنی و مهندسی دارد. مجریان سوریه برای تحقق این امر نیاز به سرمایه‌گذاری خارجی می‌باشند. ایران می‌تواند با توجه به جایگاه خود در این کشور از این پتانسیل در زمینه‌های نفت، برق، آب و فاضلاب، ارتباطات، صنعت و دیگر حوزه‌های انرژی، عمرانی و غیره، جهت رونق صادرات خود استفاده کند.

۶-۲- حمل و نقل

برخی از اهداف و برنامه‌های مهم سوریه در بخش حمل و نقل عبارت‌اند از:

- ✓ افزایش سهم بخش حمل و نقل در تولید ناخالص سوریه تا میزان ۱۶ درصد
- ✓ رساندن حجم حمل و نقل دریایی به ۲۵ میلیون تن و افزایش میزان حمل و نقل کانتینرها به یک میلیون کانتینر در سال
- ✓ رساندن حجم حمل و نقل از طریق خطوط راه آهن به ۱۰/۵ میلیون تن
- ✓ ترمیم و تعمیرات راه‌ها و پل‌ها با اولویت پروژه‌های مناطق شمالی و شرقی
- ✓ انجام مطالعات اقتصادی و فنی برای خصوصی‌سازی تدریجی بخش حمل و نقل
- ✓ گسترش تأسیسات زیربنایی بخش حمل و نقل
- ✓ توسعه کمی و کیفی امکانات بندری، احداث بنادر جدید و گسترش ناوگان دریایی
- ✓ افزایش تعداد فرودگاه‌ها و افزایش تسهیلات مربوطه

در ادامه امکانات و زیرساخت‌های حمل و نقل در سوریه را معرفی می‌کنیم.

۶-۲-۱- دریایی

موقعیت جغرافیایی سوریه به عنوان یک کشور خاورمیانه ای در حاشیه دریای مدیترانه و در همسایگی کشورهای ترکیه، عراق، اردن و لبنان و قرار داشتن این کشور در مسیر کریدورهای شمال جنوب و شرق غرب فرصت مناسبی را برای تبدیل شدن این کشور به یک گذرگاه منطقه ای فراهم نموده است. بنادر لاذقیه، طرطوس و بانیا از بنادر مهم سوریه می باشند. بنادر سوریه در کنار دریای مدیترانه و در رابطه با راه اندازی کریدور شرق غرب از طریق ایران، عراق و سوریه به اروپا بسیار مهم هستند. بندر لاذقیه دارای دو اسکله به طول ۸۲۴ متر و آبخور ۳/۵ و ۱۳/۳ متر است.

شکل (۶-۱): سوریه

از تسهیلات ویژه این بندر می توان به اسکله کشتیهای رورو، سیلوی غلات با حجم ۳۵۰۰۰ تن، انبار سردخانه با حجم ۱۵۰۰ تن، ایستگاه مسافری و درمانگاه نام برد. تسهیلات در دست ساخت این بندر نیز موج شکن ۱۶۶ متر و محل ساخت کشتی به مساحت ۱۳۵ هکتار می باشد. پهنای کانال ورودی مورد استفاده در بندر طرطوس ۲۰۰ متر و عمق آن ۱۴/۵ متر می باشد. موج شکن اصلی آن ۲۶۵۰ متر و موج شکن فرعی ۱۶۲۰ متر طول دارد. طول اسکله این بندر ۶۴۰۰ متر و همچنین دارای سه اسکله برای حمل فسفات و یک اسکله برای حمل سولفور می باشد.

بندر بانیا در ۵۵ کیلومتری جنوب بندر لاذقیه و ۴۰ کیلومتری شمال بندر طرطوس واقع است. این بندر پس از اینکه شرکت نفت عراق خطوط لوله خود را از کرکوک تا بانیا امتداد داد اهمیت پیدا کرد. مهم ترین پایانه های نفتی سوریه در بنادر بانیا و طرطوس در کنار دریای مدیترانه قرار دارند و یک پایانه کوچک تانکری هم در بندر لاذقیه واقع است.

۶-۲-۲- هوايي

سوریه دارای پنج فرودگاه اصلی در شهرهای دمشق، حلب، قامشلی، لاذقیه و دیرالزور بوده و در حمص، پالمیرا، رقه و حسکه نیز فرودگاه های جدیدی در دست ساخت می باشد.

۶-۲-۳- ریلی

بین شهرهای اصلی و بنادر سوریه ارتباط ریلی وجود دارد و طول خطوط راه آهن این کشور ۲۷۱۱ کیلومتر است که البته پروژه‌های جدیدی در منطقه دیرالزور، طالبیه، ابوکمال (مرز عراق) و دمشق درعا (مرز اردن) در دست مطالعه و اقدام است. هم اکنون راه آهن سوریه به ترکیه و شمال عراق متصل است. ارتباط با ایران نیز از طریق همین خط برقرار می‌گردد.

۶-۲-۴- زمینی

طول خطوط جاده ای سوریه ۹۱۷۹۵ کیلومتر بوده و به طور کلی وضعیت جاده‌های سوریه از وضعیت راه آهن آن مطلوب تر می‌باشد.

شکل (۶-۲): سوریه

۶-۳- نظام بانکی

سیستم بانکی در سوریه تحت کنترل و اختیار دولت قرار دارد. بانک‌های سوریه زیر نظر وزارت اقتصاد و تجارت این کشور فعالیت می‌نمایند. سوریه گام‌های مهمی را در راه اصلاح نظام بانکی کشور برداشته و مسیر را برای فعالیت‌های بانک‌های خصوصی از جمله بانک‌های اسلامی هموار کرده است. نخستین بانک خارجی به نام بانک لبنان و اروپا در سال ۲۰۰۰ میلادی شعبه خود را در منطقه آزاد این کشور تأسیس نمود که این امر تا حدودی به کاهش تورم و نقدینگی در بانک‌های سوری انجامید و انگیزه رقابت مالی را در این کشور فراهم نمود.

بشار اسد رئیس‌جمهور این کشور در سال ۲۰۰۳ میلادی با صدور قانون آزادی فعالیت بانک‌های خصوصی، به یک دوره ۴۰ ساله ممنوعیت فعالیت بانک‌ها در این کشور پایان داد. براساس این قانون، بانک‌های خصوصی و بانک‌های خارجی اجازه ندارند شعبه‌ای برای بانک مادر در سوریه راه اندازی کنند و تنها می‌توانند بانک مستقلی با مشارکت طرف سوری تأسیس نمایند. بانک «سوریه و المهجر» نخستین بانک خصوصی در این کشور می‌باشد که در سال ۲۰۰۴ میلادی تأسیس شد. بانک‌های خصوصی بیلوس، عوده، سوریه و المهجر، سوریه و الخلیج، التحویل، العربی، بیمو، بانک اسلامی الشام الاسلامی و بانک بین المللی اسلامی سوریه هم اکنون در این کشور فعالیت دارند. بانک‌های سوریه به شش دسته اصلی تقسیم می‌گردند:

- ✓ بانک تجاری سوریه: که یکی از فعال‌ترین بانک‌های این کشور می‌باشد و در پرداخت وام به تجارت خارجی و داخلی و نیز نظارت بر فعالیت‌های مالی بخش‌های مختلف دولتی و خصوصی تخصص دارد. این بانک با دیگر بانک‌های جهانی نیز در ارتباط است. این بانک در دمشق، آلپو، لاتاکیا، حمص، حما، طرطوس، درعا، سویدا، دیرالزور، الحسکه، ایدلب، الرغا، قامشلی، و المایادین دارای شعباتی می‌باشد.
  - ✓ بانک مرکزی سوریه: بزرگ‌ترین بانک از لحاظ معاملات ارزی دولتی است که بر فعالیت سایر بانک‌های کشور نظارت دارد.
  - ✓ بانک صنایع: این بانک به صنایع نوپا و تازه تأسیس وام‌های بلندمدت اعطا می‌کند.
  - ✓ بانک کشاورزی: این بانک به کشاورزان با توجه به سیاست دولت برای توسعه بخش کشاورزی وام‌های بلندمدت و با بهرهای مناسب اعطا می‌کند.
  - ✓ بانک اعتبارات ملکی: جهت پرداخت وام مسکن و توسعه پروژه‌های جهانگردی داخلی تخصص دارد.
  - ✓ بانک وام‌های ملی: این بانک به بازرگانان، صنعتگران حرفه‌ای که دارای درآمدهای محدودی می‌باشند وام اعطا می‌کند.
- در کنار این بانک‌ها یک صندوق پول مالی به نام صندوق پست که کارهای مربوط به پس‌انداز و پرداخت بهره‌های مالی به مشتریان بانکی را انجام می‌دهد وجود دارد.
- در جدول زیر فهرست برخی از بانک‌های مهم این کشور ملاحظه می‌گردد.

جدول (۶-۱): تولید ناخالص داخلی

ردیف	نام بانک
۱	Agricultural Bank
۲	Commercial Bank
۳	Industrial Bank
۴	Real State Bank
۵	Saving Bank
۶	International Bank for Trade & Finance
۷	Popular Credit Bank
۸	Syria International Islamic Bank
۹	Cham Bank
۱۰	Byblos Bank
۱۱	Bank of Syria and Overseas
۱۲	Bank of Syria-Audi Saradar Group

جدول (۶-۲): نام و تاریخ تاسیس بانک‌های مهم دولتی سوریه

تاریخ تاسیس	نام بانک
۱۹۶۷	Commercial Bank
۱۸۸۸	Agricultural Bank
۱۹۶۶	Popular Credit Bank
۱۹۵۸	Industrial Bank
۱۹۶۶	Real State Bank
۱۹۶۳	Saving Bank

جدول (۶-۳): مشخصات مهم‌ترین بانک‌های خصوصی سوریه

Arab Bank Syria	
۲۰۰۵	تاریخ تاسیس
۳(دمشق ۲، آلیو ۱)	تعداد شعب در مناطق مختلف
Arab Bank (درصد ۴۹) Mr. Sabbagh Shaabati (درصد ۵)، Mr. Haykal (درصد ۱)	سهام‌داران اصلی
Khaled Al-Wazani	نام رئیس بانک
Ali Zatar	نام مدیر عامل
Bank Audi Syria	
۲۰۰۵	تاریخ تاسیس
۵(دمشق ۳، آلیو ۱، لاتاکیا ۱)	تعداد شعب در مناطق مختلف

Banque Audi Lebanon (۴۱ درصد)، Audi Saradar Investment Bank Lebanon (۳ درصد) Invest Lebanon (۳ درصد)	سهام داران اصلی
George Ashi	نام رئیس بانک
Bassel Hamwi	نام مدیر عامل
Banque BEMO Saudi Fransi	
۲۰۰۳	تاریخ تاسیس
۱۳ (دمشق ۳، آلیو ۲، لاتاکیا ۲، حمص، حماه، طرطوس، درعا، حسکه و نصا را هر کدام ۱ شعبه)	تعداد شعب در مناطق مختلف
Banque Saudi Fransi, Saudi Arabia (۲۷ درصد) Banque BEMO Sal, Lebanon(۲۱٫۹ درصد)	سهام داران اصلی
Abdulrahman Jawa	نام رئیس بانک
Nabil Hchaime & Pierre Ducos	نام مدیر عامل
Bank of Syria and Overseas	
۲۰۰۳	تاریخ تاسیس
(دمشق ۴، آلیو، لاتاکیا، حمص، حما و طرطوس هر کدام ۱ شعبه)	تعداد شعب در مناطق مختلف
Blom Bank SAL, Lebanon (درصد ۱۰) IFC (درصد ۳۹)	سهام داران اصلی

Rateb Al-Shallah	نام رئیس بانک
George Sayegh	نام مدیر عامل

Byblos Bank	
۲۰۰۶	تاریخ تاسیس
۴) ۲ در دممشق، آلیو و حمص هر کدام یک شعبه)	تعداد شعب در مناطق مختلف
Byblos Bank Lebanon (۷درصد) OPEC Fund (۱۵درصد)	سهام داران اصلی
Semaan Bassil	نام رئیس بانک
Walid Abdelnour	نام مدیر عامل
Cham Bank (اولین بانک اسلامی)	
۲۰۰۵	تاریخ تاسیس
	تعداد شعب در مناطق مختلف
Investment Dar Company, Kuwait (۱۲,۵درصد), Commercial Bank of Kuwait (۱۰درصد), Islamic Deelopment Bank (۹درصد)	سهام داران اصلی
Adnan Al-Mussa Ilam	نام رئیس بانک
	نام مدیر عامل

International Bank for Trade and Finance	
۲۰۰۴	تاریخ تاسیس
۱۰ (دمشق ۵، آلپو، حمص، حماه، لاتاکیا و طرطوس هر کدام یک شعبه)	تعداد شعب در مناطق مختلف
Housing Bank for Trade and Finance Jordan (۴۹ درصد)	سهام‌داران اصلی
Abdul-Latif Al-Kaib	نام رئیس بانک
Sultan, Al-Zubi	نام مدیر عامل
Syria Gulf Bank	
۲۰۰۶	تاریخ تاسیس
۴ (۲ در دمشق، آلپو و حمص هر کدام یک شعبه)	تعداد شعب در مناطق مختلف
United Gulf Bank, Bahrain Al-Fouttuh (۲۴ درصد) Investment Company, Kuwait (۱۱ درصد), Global Investment House, Kuwait (۷ درصد) First National Bank, Lebanon (۷ درصد)	سهام‌داران اصلی
Massoud Hayat	نام رئیس بانک
Issam Nashwati	نام مدیر عامل

۶-۴- نظام بیمه ای

در حال حاضر ۱۲ شرکت بیمه خصوصی مجوز فعالیت در سوریه را دارند که اکثر آنها ترکیبی از سهام‌داران سوری با سهم بیش از ۵۰ درصد و سهام‌داران برخی کشورهای عربی می‌باشند. از میان ۱۲ شرکتی که مجوز دریافت کرده‌اند، پنج شرکت فعالیت خود را آغاز نموده‌اند، سه شرکت در شرف راه اندازی و چهار شرکت دیگر در حال طی مراحل مقدماتی و یا پایانی اخذ مجوز می‌باشند. تقریباً تمامی این شرکتها سرمایه ای بین ۸۵۰ میلیون پوند سوریه (۱۶/۷ میلیون دلار) تا ۱/۰۵ میلیارد پوند سوریه (۱۹/۷ میلیون دلار) را دارا می‌باشند.

شرکت‌های بیمه عربی سوریه، یک سوریه امن، بیمه ملی، بیمه سوریه عربی، بیمه ایالتی، پنج شرکت بیمه‌ای هستند که در سوریه در حال فعالیت می‌باشند و سه شرکت کویت / سوریه، بیمه تراست و بیمه عربی، سه شرکتی هستند که در حال شروع فعالیت خود می‌باشند. اخیراً دولت سوریه با تأسیس شرکت خصوصی بیمه کفالت در چارچوب قوانین اسلامی و با سرمایه ۲۰ میلیون دلار موافقت نموده است. این شرکت در قالب شرکت سهامی و با مسئولیت محدود و تحت عنوان شرکت بیمه اسلامی سوریه تأسیس خواهد شد. سرمایه این شرکت که دفتر مرکزی آن در شهر دمشق خواهد بود یک میلیارد لیر (پوند) سوریه در نظر گرفته شده است که در قالب ۲۰۰ هزار سهم ۵۰۰ لیره ای پیش‌بینی گردیده است. سرمایه‌گذاران این شرکت مجموعه ای از شرکت‌های مالی و بانک‌های قطری و سوری و شخصیت‌های حقوقی خواهند بود.

دو شرکت دولتی بیمه در سوریه عبارت‌اند از: شرکت بیمه سوریه و شرکت بیمه اتکایی اتحادیه عرب. شرکتهای بیمه در سوریه ارائه دهنده خدمات بیمه ای از جمله بیمه سلامت، عمر، سفر، آتش سوزی، وسایل نقلیه، خانواده، هواپیما، حمل و نقل و غیره، می‌باشند. و در شهرهای دمشق، آلپو، لاتاکیا، حمص، حما، ایدلب، طرطوس، دیرالزور، حسکه، الرخا، درعا و سویدا دارای شعبه می‌باشد. برخی از انواع پوشش‌های بیمه ای در بخش حمل و نقل بسته به نوع تعهد عبارت‌اند از:

۶-۴-۱- پوشش بار (نوع الف)

- ✓ این بیمه تمام خطرات، ضرر و یا آسیب وارد شده به مورد بیم هشده را تحت پوشش قرار می‌دهد
- ✓ این بیمه تمامی هزینه‌هایی را که موجب جلوگیری از خطر می‌شوند، تحت پوشش قرار می‌دهد
- ✓ این بیمه از زمان بارگیری کالا در کارخانه تا تحویل کامل بار اعتبار دارد (با در نظر گرفتن شرایط قرارداد بین دو طرف)

۶-۴-۲- پوشش بار (نوع ب)

- این بیمه خطرات ذیل را پوشش می‌دهد:
- ✓ ضرر و یا تخریب کالاهای بیم هشده که دچار حریق و یا انفجار شده باشند

- ✓ چنانچه کشتی یا وسیله حمل و نقل کالا به گل بنشیند و یا واژگون گردد
- ✓ تصادف کشتی یا وسیله حمل و نقل زمینی یا وسیله دیگر
- ✓ تخلیه بار در بندر دیگری بنا به اضطرار
- ✓ خسارت در اثر حوادث طبیعی مانند زمین‌لرزه، فعالیت آتشفشان و یا رعد و برق
- ✓ به دریا ریختن کالا یا شکستن عرشه کشتی بر اثر امواج
- ✓ ورود آب دریا به درون کشتی حامل کانتینر یا محل انبار کالا
- ✓ خسارت کلی هر بسته مفقود شده روی عرشه کشتی یا افتاده از روی آن
- ✓ حین عملیات بارگیری و تخلیه از کشتی یا وسیله دیگر حمل و نقل

همچنین این بیمه تمامی هزینه‌های کلی و نجات از خطر را مطابق با قرارداد بین دو طرف پوشش می‌دهد. این بیمه از زمانی که کالاها از در کارخانه یا انبار که در قرارداد ذکر می‌گردد برای آغاز حمل و نقل بارگیری می‌شوند و تمام مدت معمول حمل و نقل و نیز خاتمه و تحویل آن طبق توافق دارای اعتبار می‌باشد. اطلاعات کامل تر در مورد هر یک از خدمات بیمه ای ارائه شده توسط شرکت بیمه سوریه در وب سایت Syrian-Insurance.com قابل دسترسی می‌باشد.

۶-۵- زیرساخت‌های ارتباطی

کشور سوریه دارای ۲/۳۰۹ میلیون خط تلفن (در حال استفاده) می‌باشد. تعداد خطوط تلفن همراه در این کشور ۳/۱۲۸ میلیون و تعداد کاربران اینترنت در حدود

۱/۱ میلیون نفر گزارش شده است. (کد اینترنت این کشور SY می‌باشد). در حال حاضر نیز می‌توان گفت دسترسی به شبکه جهانی اینترنت برای برخی از مردم و حتی بخش بازرگانی این کشور کم هزینه نیست.

در سال‌های آتی تقریباً در تمامی بخشهای ارتباطی و مخابراتی سوریه برنامه‌هایی برای توسعه و مدرنیزاسیون وجود دارد. مناقصه GSM در جولای ۲۰۰۰ در قالب قرارداد BOT به دو شرکت اپراتوری فعال در سوریه به نام‌های اسپیس تل و سیراتل واگذار گردید. به دلیل بالا بودن هزینه مکالمات، تقاضا برای تلفن همراه در سوریه کمتر از میزان مورد انتظار بود که این امر مسئولان سوری را بر آن داشت تا هزینه‌ها را کاهش دهند و سرویس‌های SMS و انتظار مکالمه به صورت کم‌هزینه‌تر و تقریباً رایگان ارائه گردد.

همچنین این کشور در جهت ارتقای زیرساخت‌های بخش فناوری ارتباطات طرحی برای واردات یک میلیون کامپیوتر همگانی در برنامه خود دارد و قرار است یک میلیون کامپیوتر همگانی به همراه یک میلیون خط پرسرعت اینترنت به مشترکان سوری عرضه گردد. این اقدام در راستای پاسخ به تمایل روزافزون نسبت به شبکه اینترنت و تحقق بخشیدن دولت الکترونیک در سوریه و تشویق سوری‌ها به سرمایه‌گذاری برای خرید کامپیوترهای همگانی صورت می‌گیرد. در حال حاضر تقاضای بسیار زیادی برای خطوط اینترنت وجود دارد و باتوجه به جوان بودن جمعیت و رشد جمعیت این کشور در چند سال آینده سوریه یکی از بهترین بازارهای منطقه‌ای برای سرمایه‌گذاری صنایع IT محسوب می‌گردد.

فصل هفتم

تجارت خارجی

۷-۱- مقدمه

در این فصل آخرین وضعیت صادرات و واردات کشور سوریه را بررسی کرده و کشورهای عمده طرف مبادلات تجاری با این کشور را معرفی می‌کنیم.

۷-۲- تراز تجاری

در سال ۲۰۱۷ میلادی، ارزش واردات سوریه ۶۰۹۹۷۲۰ هزار دلار بوده است. این در حالی است که در همین سال این کشور ۱۸۴۳۴۰۱ هزار دلار کالا صادر نموده است. ارقام یاد شده نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۷ تراز تجاری سوریه ۴/۳ هزار دلار منفی بوده است. در جدول زیر، تراز تجاری سوریه طی سالهای ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۷ ارائه شده است. تراز تجاری سوریه طی سالهای ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۷ (ارزش میلیارد دلار).

جدول (۷-۱): تراز تجاری سوریه ۲۰۰۸-۲۰۱۷

سال	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷
صادرات	۱۵/۹۷	۱۳/۱	۱۲/۸۴	۸/۱۲	۴/۹	۱/۵	۱/۰۳	۰/۶۵	۱/۰۷	۱/۸
واردات	۱۳/۹۷	۱۰/۱۳	۱۳/۵۷	۱۲/۹۳	۱۰/۰۱	۶/۵	۷/۲۱	۴/۸۶	۵/۵	۶/۱
حجم مبادلات	۲۹/۹۴	۲۳/۲۳	۲۶/۴۱	۲۱/۰۵	۱۴/۹۱	۸	۸/۲۴	۵/۵۱	۶/۵۷	۷/۴
تراز تجاری	-۲	-۲/۹۷	-۰/۷۳	-۴/۸۱۸	-۵/۱۱	-۵	-۶/۸۱	-۴/۲۱	-۴/۴۳	-۴/۳

همان‌گونه از جدول فوق بر می‌آید، طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۷ نسبت واردات به صادرات در سوریه بیشتر بوده و تراز تجاری کشور سوریه همواره منفی بوده است. اختلاف میان میزان صادرات و واردات طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴ به علت درگیری این کشور با گروه‌های تروریستی داعش بیشترین میزان را داشته است.

همان طور که مشاهده می‌شود در سال ۲۰۱۴ به ۶/۸۱ میلیارد دلار منفی رسیده است.

۷-۳- صادرات

بر اساس اطلاعات مندرج در سایت trademap ارزش کل صادرات سوریه در سال ۲۰۱۷، برابر با ۱۸۴۳۴۰۱ هزار دلار بوده که از این میزان، بیشترین سهم مرتبط با گروه کالایی شماره ۹ (قهوه، چای، مات و ادویه‌جات) برابر با ۱۳۶۷۵۶ هزار دلار و پس از آن گروه کالایی شماره ۸ (میوه و آجیل خوراکی؛ پوست مرکبات یا خربزه) برابر با ۱۳۳۵۰۴ هزار دلار بوده است. جدول زیر، ارزش صادرات سوریه را در سال ۲۰۱۷ به تفکیک گروه کالایی نشان می‌دهد.

جدول (۷-۲): صادرات سوریه در سال ۲۰۱۷

کد کالا	نام کالای صادراتی	ارزش (هزار دلار)
-	کل محصولات	۱۸۴۳۴۰۱
'۰۹	قهوه، چای، مات و ادویه جات ترشی جات	۱۳۶۷۵۶
'۰۸	میوه و آجیل خوراکی؛ پوست مرکبات یا خربزه	۱۳۳۵۰۴

۹۷۴۷۲	چربی‌ها و روغن‌های گیاهی و حیوانی و محصولات شکافت آن؛ چربی‌های خوراکی آماده شده؛ حیوان...	'۱۵
۷۰۰۸۷	سبزیجات خوراکی و برخی ریشه‌ها و غده‌ها	'۰۷
۴۵۸۸۳	پنبه	'۵۲
۲۲۱۶۴	دانه‌های روغنی و میوه‌های حبوبات؛ دانه‌های دیگر، دانه‌ها و میوه‌ها؛ صنعتی یا دارویی...	'۱۲
۲۰۵۹۱	صابون، مواد فعال سطحی آلی، مواد شستشو، آماده سازی روغنکاری، مصنوعی...	'۳۴
۲۰۵۲۲	آماده سازی سبزیجات، میوه، آجیل یا سایر قسمت‌های گیاهان	'۲۰
۱۹۰۰۳	محصولات پوشاک و لوازم جانبی، بافتنی یا قلاب دوزی	'۶۱
۱۸۲۱۱	محصولات پوشاک و لوازم جانبی، بدون یا بافندگی	'۶۲
۱۶۶۵۶	محصولات سنگ، گچ، سیمان، آزبست، میکا یا مواد مشابه	'۶۸
۱۴۰۹۶	مس و محصولات آن	'۷۴

۱۳۲۹۳	پشم، موی طبیعی یا موی طبیعی؛ نخ‌ریسی و پارچه بافته شده	'۵۱
۱۳۱۱۱	محصولات لبنی؛ تخم مرغ پرندگان؛ عسل طبیعی؛ محصولات خوراکی از منبع حیوانی، در جای دیگر نیست...	'۰۴
۹۳۳۱	سرب و محصولات آن	'۷۸
۸۲۴۴	آلومینیوم و محصولات آن	'۷۶
۷۵۲۵	کفش، گتر و مانند آن. بخشی از چنین محصولات	'۶۴
۶۸۶۲	پلاستیک و محصولات آن	'۳۹
۶۸۵۰	آماده سازی غلات، آرد، نشاسته یا شیر؛ محصولات pastrycooks	'۱۹
۶۷۱۰	شیشه و ظروف	'۷۰
۵۹۲۵	مروارید طبیعی یا کشت شده، سنگ‌های قیمتی و نیمه قیمتی، فلزات گرانبها، فلزات...	'۷۱
۵۸۲۲	ماشین آلات، وسایل مکانیکی، راکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار؛ قطعات آن	'۸۴
۵۷۳۷	پوست و پوسته خام (غیر از پوست خز) و چرم	'۴۱

۵۲۳۱	محصولات آهن یا فولاد	'۷۳
۴۷۲۸	شکر و شکر قنادی	'۱۷
۴۴۱۷	نمک؛ گوگرد؛ زمین و سنگ؛ مواد گچبری، آهک و سیمان	'۲۵
۴۲۲۷	آماده‌سازی‌های مختلف خوراکی	'۲۱
۳۲۲۴	اسانس‌ها و رزین‌ها؛ عطر، لوازم آرایشی و بهداشتی	'۳۳
۳۰۳۳	سرمه و قطعات آن	'۶۵
۲۸۲۹	کاغذ و مقوا؛ محصولاتی از خمیر کاغذ، کاغذ یا مقوا	'۴۸
۲۸۰۸	کتاب‌های چاپی، روزنامه‌ها، تصاویر و سایر محصولات صنعت چاپ؛ نسخه‌های خطی، ...	'۴۹
۲۵۹۲	محصولات دارویی	'۳۰
۲۵۵۱	محصولات منجمد حیوانی، که در جای دیگر مشخص نشده یا گنجانده نشده اند	'۰۵
۲۴۵۴	فیبرهای ساخته شده از جنس انسان؛ نوار و مانند آن از مواد نساجی ساخته شده است	'۵۴
۲۳۷۲	مبلمان؛ ملافه، تشک، تشک تشک، بالشتک و مصالح ساختمانی مشابه؛ ...	'۹۴

۲۲۶۸	محصولات صنعتی دیگر	'۹۶
۱۸۴۳	آماده سازی کاکائو و کاکائو	'۱۸
۱۷۶۳	آثار هنری، قطعات مجموعه و عتیقه	'۹۷
۱۷۶۳	ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی و قطعات آن؛ ضبط و پخش صوت، تلویزیون ...	'۸۵
۱۷۰۶	دیگر محصولات نساجی ساخته شده مجموعه‌ها؛ لباس پوشیدنی و مواد نساجی پوشیده شده؛ جوراب‌ها	'۶۳
۱۶۷۹	پارچه‌های ویژه بافته شده؛ نساجی پارچه خزنده؛ توری؛ نگین دار منسوجات؛ گلدوزی	'۵۸
۱۵۱۸	درختان و گیاهان دیگر زندگی می‌کنند؛ لامپ، ریشه و مانند آن. گل بریده و شاخ و برگ تزئینی	'۰۶
۱۳۸۱	الیاف مصنوعی ساخته شده	'۵۵
۸۶۶	کالایی که در جای دیگر مشخص نشده است	'۹۹
۸۴۲	وسایل نقلیه غیر از قطار راه آهن یا تراموا، و قطعات و لوازم جانبی آنها	'۸۷

۸۰۸	خز مصنوعی و خز مصنوعی؛ تولید کننده آن	'۴۳
۷۹۴	عصاره برنزه کردن یا رنگریزی؛ تانرها و مشتقات آنها؛ رنگها، رنگدانهها و دیگر رنگها...	'۳۲
۷۶۶	مواد معدنی؛ ترکیبات آلی و معدنی فلزات گرانبها، فلزات...	'۲۸
۶۶۷	چوب و چوب؛ زغال چوب چوب	'۴۴
۶۴۷	ماهی و قارچ، قارچها و دیگر بی مهرگان آبی	'۰۳
۵۳۴	حیوانات زنده	'۰۱
۵۰۶	مواد کاشت سبزیجات؛ محصولات گیاهی که در جای دیگر مشخص نشده یا گنجانده نشده اند	'۱۴
۵۰۰	محصولات صنایع فرآوری؛ مالت؛ نشاسته؛ اینولین؛ گلو تن گندم	'۱۱
۴۶۱	اسباب بازیها، بازیها و وسایل ورزشی؛ قطعات و لوازم جانبی آن	'۹۵
۴۴۹	دخانیات و جایگزینهای تنباکو تولید شده است	'۲۴
۴۲۹	نوشیدنیها، ارواح و سرکه	'۲۲

۳۸۹	باقی مانده و زباله از صنایع غذایی؛ خوراک دام آماده شده	'۲۳
۳۸۶	محصولات چرمی؛ کالاهای مسافرتی، کیف‌های دستی و ظروف مشابه؛ محصولات...	'۴۲
۳۲۱	واشر، احساس و غیر بافته شده؛ نخ مخصوص طناب، طناب، طناب، طناب و کابل و محصولات آن	'۵۶
۳۱۳	فرش و سایر پوشش نساجی کفپوش	'۵۷
۲۶۹	لاستیک و محصولات آن	'۴۰
۲۶۶	نساجی آغشته شده، پوشش داده شده، پوشش داده شده یا روکش شده؛ محصولات نساجی از نوع مناسب	'۵۹
۲۴۸	محصولات شیمیایی دیگر	'۳۸
۲۴۵	تولید از نی و یا از مواد دیگر کاشی؛ بسکتبال و پشم گوسفند و جانوران دیگر	'۴۶
۲۳۲	آهن و فولاد	'۷۲
۲۱۴	غلات	'۱۰
۲۱۱	نوری، عکاسی، سینما، اندازه گیری، چک کردن، دقت، پزشکی و جراحی...	'۹۰
۲۰۰	محصولات سرامیک	'۶۹

۱۸۳	پارچه‌های بافتنی یا قلاب دوزی	'۶۰
۱۷۸	محصولات متفرقه متفرقه	'۸۳
۱۴۹	ابزار، ابزار، کارد و چنگال، قاشق و چنگال، از فلزات پایه؛ قطعات آن از فلزات پایه	'۸۲
۱۴۸	مواد شیمیایی آلی	'۲۹
۱۳۴	لاک؛ آدامس، رزین‌ها و سایر ساپ‌ها و عصاره‌های گیاهی	'۱۳
۱۱۸	سوختهای معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات تقطیر آن‌ها. مواد قیری؛ معدنی...	'۲۷
۱۰۷	آلات موسیقی؛ قطعات و لوازم جانبی چنین محصولات	'۹۲
۹۵	گوشت و گوشت خوراکی	'۰۲
۸۰	آماده سازی گوشت، ماهی یا قارچ، قارچ‌ها یا سایر بی مهرگان آبی	'۱۶
۷۴	کود	'۳۱
۶۹	ساعت‌ها و قطعات آن	'۹۱
۶۸	کشتی‌ها، قایق‌ها و سازه‌های شناور	'۸۹
۴۳	مواد آلبومینوئید؛ اصلاح شده نشاسته؛ چسب آنزیم‌ها	'۳۵

۳۵	چترها، چترهای خورشیدی، چوب‌های راهپیمایی، چوب صندلی، چوب پنبه، محصولات سواری و قطعات آن	'۶۶
۲۸	اسلحه و مهمات؛ قطعات و لوازم جانبی آن	'۹۳
۱۸	لوکوموتیوهای راه آهن یا تراموا، قطار نورد و قطعات آن. راه آهن یا تراموا...	'۸۶
۱۳	چوب پنبه و محصولات چوب پنبه	'۴۵
۶	ابریشم	'۵۰
۶	پرهای و پایین آماده شده و محصولات ساخته شده از پر	'۶۷
۳	نیکل و محصولات آن	'۷۵
۲	قلع و محصولات آن	'۸۰
۲	هواپیما، فضاپیمای، و قطعات آن	'۸۸
۲	سنگ معدن، سرباره و خاکستر	'۲۶
۱	محصولات عکاسی و سینما	'۳۷

جدول زیر نیز ۵۰ کشور عمده واردکننده کالا از سوریه را در سال ۲۰۱۷ نشان

می‌دهد..

جدول (۷-۳): مهم‌ترین واردکنندگان کالا از سوریه در سال ۲۰۱۷

ردیف	نام کشور	ارزش (هزار دلار)
۱	لبنان	۱۲۲۹۰۱
۲	مصر	۱۱۰۷۹۲
۳	عربستان سعودی	۸۰۷۰۴
۴	بوقلمون	۷۰۵۶۱
۵	اردن	۶۶۹۰۰
۶	اسپانیا	۵۳۸۳۶
۷	امارات متحده عربی	۴۴۵۲۵
۸	الجزایر	۳۲۸۶۳
۹	هندوستان	۲۸۸۸۵
۱۰	کویت	۲۰۹۶۰
۱۱	آلمان	۱۸۵۳۲
۱۲	ایران	۱۳۴۸۹
۱۳	مراکش	۹۳۴۳
۱۴	سودان	۸۶۳۴
۱۵	ایتالیا	۸۱۶۰
۱۶	ایالات متحده آمریکا	۷۴۶۰
۱۷	بلاروس	۷۴۴۰
۱۸	هلند	۷۰۶۳

۵۱۰۹	انگلستان	۱۹
۴۱۳۳	فرانسه	۲۰
۴۰۹۳	فدراسیون روسیه	۲۱
۳۷۹۱	سری لانکا	۲۲
۳۷۵۹	سوئد	۲۳
۲۸۳۷	تونس	۲۴
۲۵۱۶	پرو	۲۵
۲۴۲۳	یونان	۲۶
۲۴۲۰	بلژیک	۲۷
۲۰۳۹	عمان	۲۸
۱۸۳۶	صربستان	۲۹
۱۴۲۷	لهستان	۳۰
۱۳۵۵	برزیل	۳۱
۱۳۳۴	چین	۳۲
۱۲۲۸	تایلند	۳۳
۱۱۵۶	قبرس	۳۴
۱۱۱۱	نیجریه	۳۵
۱۰۹۴	کشور پرتغال	۳۶
۱۰۱۱	اتریش	۳۷
۹۲۶	پاکستان	۳۸

۹۰۹	کانادا	۳۹
۸۱۹	اکوادور	۴۰
۸۰۵	مکزیک	۴۱
۷۶۵	اوکراین	۴۲
۷۵۰	ارمنستان	۴۳
۷۰۸	استرالیا	۴۴
۷۰۸	رومانی	۴۵
۶۴۱	تایپه، چینی	۴۶
۵۴۹	ژاپن	۴۷
۵۲۹	جمهوری چک	۴۸
۴۶۶	هنگ کنگ، چین	۴۹
۳۷۸	مالزی	۵۰

به طوری که مشاهده می‌شود، ایران جزو ۱۰ کشور عمده مقصد صادرات سوریه نیست. ارزش صادرات سوریه به ایران در سال ۲۰۱۷، حدود ۱۳۴۸۹ هزار دلار بوده است که ۱/۷ درصد ارزش کل صادرات سوریه را در این سال تشکیل داده است.

۷-۴- واردات

جدول زیر، ارزش واردات سوریه را در سال ۲۰۱۷ به تفکیک گروه کالایی نشان می‌دهد. همانگونه که مشاهده می‌گردد، سوریه در سال ۲۰۱۷، برابر با ۶۰۹۹۷۲۰

هزار دلار واردات داشته که از این میزان، بیشترین سهم مرتبط با کالای شماره ۸۵ (ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی و قطعات آن؛ ضبط و پخش صوت، تلویزیون) و بعد از آن کالای شماره ۲۴ (دخانیات و جایگزین‌های تنباکو) بوده است.

جدول (۷-۴): ارزش اقلام وارداتی سوریه در سال ۲۰۱۷ (هزار دلار)

کد	نام محصولات	ارزش
-		۶۰۹۹۷۲۰
'۸۵	ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی و قطعات آن؛ ضبط و پخش صوت، تلویزیون...	۸۲۷۳۱۷
'۲۴	دخانیات و جایگزین‌های تنباکو	۳۷۳۹۳۹
'۸۴	ماشین آلات، وسایل مکانیکی، راکتورهای هسته‌ای، دیگهای بخار؛ قطعات آن	۳۳۳۴۸۳
'۸۷	وسایل نقلیه غیر از قطار راه آهن یا تراموا، و قطعات و لوازم جانبی آنها	۳۱۵۸۶۱
'۳۹	پلاستیک و محصولات آن	۲۹۱۹۷۸
'۹۹	کالایی که در جای دیگر مشخص نشده است	۲۳۱۱۸۷
'۱۷	شکر و قنادی	۲۱۷۰۵۸

۱۸۶۳۶۴	چربی‌ها و روغن‌های گیاهی و حیوانی و محصولات شکافت آن؛ چربی‌های خوراکی آماده شده؛ ...	'۱۵
۱۸۰۱۸۹	محصولات آهن یا فولاد	'۷۳
۱۶۸۰۲۲	قهوه، چای، مات و ادویه جات ترشی جات	'۰۹
۱۵۵۵۷۱	غلات	'۱۰
۱۴۹۰۷۷	آهن و فولاد	'۷۲
۱۲۸۰۹۸	محصولات دارویی	'۳۰
۱۲۰۴۴۱	مواد شیمیایی آلی	'۲۹
۹۸۱۶۶	پارچه‌های بافتنی یا قلاب دوزی	'۶۰
۹۷۲۱۴	محصولات لبنی؛ تخم مرغ پرندگان؛ عسل طبیعی؛ محصولات خوراکی از منبع حیوانی، ...	'۰۴
۹۶۲۸۴	کاغذ و مقوا؛ محصولاتی از خمیر کاغذ	'۴۸
۹۳۱۰۳	محصولات صنایع فرآوری؛ مالت؛ نشاسته؛ اینولین؛ گلوتن گندم	'۱۱
۹۳۰۷۰	آماده سازی غلات، آرد، نشاسته یا شیر؛	'۱۹
۹۱۹۹۴	لاستیک و محصولات آن	'۴۰
۸۶۳۶۳	محصولات شیمیایی دیگر	'۳۸
۷۹۰۲۱	فیبرهای ساخته شده از جنس انسان؛ نوار و مانند آن از مواد نساجی ساخته شده است	'۵۴

۷۸۶۱۹	نوری، عکاسی، سینما، اندازه گیری، چک کردن، دقت، پزشکی و جراحی...	'۹۰
۷۲۰۹۲	نمک؛ گوگرد؛ زمین و سنگ؛ مواد گچبری، آهک و سیمان	'۲۵
۶۶۹۰۰	باقی مانده و زباله از صنایع غذایی؛ خوراک دام آماده شده	'۲۳
۶۶۸۲۸	سبزیجات خوراکی و برخی ریشه‌ها و غده‌ها	'۰۷
۶۴۳۴۶	آماده سازی‌های مختلف خوراکی	'۲۱
۶۳۷۲۵	محصولات صنعتی دیگر	'۹۶
۶۱۳۹۲	کفش، گتر و مانند آن. بخشی از چنین محصولات	'۶۴
۵۹۱۶۳	سوخت‌های معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات تقطیر آنها. مواد قیری؛ معدنی...	'۲۷
۵۷۶۸۸	الیاف مصنوعی ساخته شده	'۵۵
۵۳۸۸۸	چوب و چوب؛ زغال چوب چوب	'۴۴
۴۶۸۲۹	اسانس‌ها و رزین‌ها؛ عطر، لوازم آرایشی و بهداشتی	'۳۳
۴۶۴۶۶	میوه و آجیل خوراکی؛ پوست مرکبات یا خربزه	'۰۸
۴۶۲۸۲	آلومینیوم و محصولات آن	'۷۶

۴۴۸۲۹	صابون، مواد فعال سطحی آلی، مواد شستشو، آماده سازی روغن کاری، مصنوعی...	'۳۴
۴۳۳۰۱	شیشه و ظروف	'۷۰
۴۲۳۷۱	محصولات سرامیک	'۶۹
۴۰۰۵۷	مبلمان؛ ملافه، تشک، تشک تشک، بالشتک و مصالح ساختمانی مشابه؛...	'۹۴
۳۹۹۹۱	دیگر محصولات نساجی ساخته شده مجموعه‌ها؛ لباس پوشیدنی و مواد نساجی پوشیده شده؛ جوراب‌ها	'۶۳
۳۹۷۸۳	آماده سازی گوشت، ماهی یا قارچ، قارچ‌ها یا سایر بی مهرگان آبی	'۱۶
۳۸۲۹۶	پنبه	'۵۲
۳۵۹۹۹	محصولات پوشاک و لوازم جانبی، بافتنی یا قلاب دوزی	'۶۱
۳۵۵۹۲	دانه‌های روغنی و میوه‌های حبوبات؛ دانه‌های دیگر، دانه‌ها و میوه‌ها؛ صنعتی یا دارویی...	'۱۲
۳۵۴۶۸	مواد معدنی؛ ترکیبات آلی و معدنی فلزات گران‌بها، فلزات...	'۲۸
۳۳۲۲۲	عصاره برنزه کردن یا رنگرزی؛ تانرها و مشتقات آنها؛ رنگ‌ها، رنگدانه‌ها و دیگر رنگ‌ها...	'۳۲

۳۲۹۸۹	کتاب‌های چاپی، روزنامه‌ها، تصاویر و سایر محصولات صنعت چاپ؛ نسخه‌های خطی، ...	'۴۹
۳۰۹۴۱	محصولات پوشاک و لوازم جانبی، بدون یا بافندگی	'۶۲
۲۹۶۲۰	محصولات متفرقه	'۸۳
۲۸۷۳۵	آماده سازی کاکائو و کاکائو	'۱۸
۲۸۵۷۳	حیوانات زنده	'۰۱
۲۷۲۷۳	نوشیدنی‌ها، ارواح و سرکه	'۲۲
۲۵۷۲۹	آماده سازی سبزیجات، میوه، آجیل یا سایر قسمت‌های گیاهان	'۲۰
۲۵۵۸۰	نساجی آغشته شده، پوشش داده شده، پوشش داده شده یا روکش شده؛ محصولات نساجی از نوع مناسب	'۵۹
۲۵۲۲۸	مواد منفجره؛ محصولات پیشرو؛ مسابقات؛ آلیاژهای پیزوفوریک؛ برخی از آماده سازی‌های قابل احتراق	'۳۶
۲۳۴۹۴	گوشت و گوشت خوراکی	'۰۲
۲۱۶۴۶	کود	'۳۱
۱۹۲۴۹	ابزار، ابزار، کارد و چنگال، قاشق و چنگال، از فلزات پایه؛ قطعات آن از فلزات پایه	'۸۲
۱۷۱۲۱	مس و محصولات آن	'۷۴

۱۶۱۷۲	مواد آلومینوئید؛ اصلاح شده نشاسته؛ چسب آنزیم‌ها	'۳۵
۱۶۱۲۹	مروارید طبیعی یا کشت شده، سنگ‌های قیمتی و نیمه قیمتی، فلزات گرانبها، فلزات...	'۷۱
۱۴۸۲۶	واشر، احساس و غیر بافته شده؛ نخ مخصوص طناب، طناب، طناب و کابل و محصولات آن	'۵۶
۱۲۱۰۶	پارچه‌های ویژه بافته شده؛ نساجی پارچه خزنده؛ توری؛ نگین دار منسوجات؛ گلدوزی	'۵۸
۱۱۶۲۲	پالپ چوب یا مواد دیگر سلولزی فیبری؛ بازیافت (ضایعات و ضایعات) کاغذ یا...	'۴۷
۱۱۴۹۱	محصولات سنگ، گچ، سیمان، آزیست، میکا یا مواد مشابه	'۶۸
۹۷۲۴	محصولات چرمی؛ کالاهای مسافرتی، کیف‌های دستی و ظروف مشابه؛ محصولات...	'۴۲
۹۴۵۰	اسباب بازی‌ها، بازی‌ها و وسایل ورزشی؛ قطعات و لوازم جانبی آن	'۹۵
۹۰۶۷	فرش و سایر پوشش نساجی کفپوش	'۵۷
۳۷۹۷	محصولات عکاسی و سینما	'۳۷
۳۶۹۹	ماهی و قارچ، قارچ‌ها و دیگر بی مهرگان آبزی	'۰۳

۳۶۹۱	ساعت‌ها و قطعات آن	'۹۱
۲۱۸۰	لاک؛ آدامس، رزین‌ها و سایر ساپ‌ها و عصاره‌های گیاهی	'۱۳
۲۱۲۱	پشم، موی طبیعی یا موی طبیعی؛ نخ ریسی و پارچه بافته شده	'۵۱
۱۴۲۸	دیگر الیاف نساجی سبزیجات؛ نخ‌های کاغذی و پارچه‌های بافته شده از نخ‌های کاغذی	'۵۳
۱۲۶۰	سرمه و قطعات آن	'۶۵
۱۱۳۸	هواپیمای، فضاپیمای، و قطعات آن	'۸۸
۱۱۰۰	پوست و پوسته خام (غیر از پوست خز) و چرم	'۴۱
۷۷۱	تولید از نی و یا از مواد دیگر کاشی؛ و پشم گوسفند و جانوران دیگر	'۴۶
۵۵۰	پر‌ها و پایین‌های آماده شده و محصولات ساخته شده از پر‌ها یا پایین؛ گل مصنوعی؛ محصولات...	'۶۷
۵۴۶	چترها، چترهای خورشیدی، چوب‌های راه‌پیمایی، چوب صندلی، چوب پنبه، محصولات سواری و قطعات آن	'۶۶
۵۱۶	آلات موسیقی؛ قطعات و لوازم جانبی چنین محصولات	'۹۲
۵۱۳	روی و محصولات آن	'۷۹
۳۹۸	نیکل و محصولات آن	'۷۵

۳۹۳	لوکوموتیوهای راه آهن یا تراموا، قطار نورد و قطعات آن. راه آهن یا تراموا...	'۸۶
۳۸۹	مواد کاشت سبزیجات؛ محصولات گیاهی که در جای دیگر مشخص نشده یا گنجانده نشده‌اند	'۱۴
۳۰۳	سنگ معدن، سرباره و خاکستر	'۲۶
۲۶۵	دیگر فلزات پایه؛ کریمت؛ محصولات آن	'۸۱
۲۳۴	اسلحه و مهمات؛ قطعات و لوازم جانبی آن	'۹۳
۱۸۸	قلع و محصولات آن	'۸۰
۱۳۴	چوب پنبه و محصولات چوب پنبه	'۴۵
۱۲۳	درختان و گیاهان دیگر زندگی می‌کنند؛ لامپ، ریشه و مانند آن. گل بریده و شاخ و برگ تزئینی	'۰۶
۹۹	سرب و محصولات آن	'۷۸
۵۶	محصولات منجمد حیوانی، که در جای دیگر مشخص نشده یا گنجانده نشده‌اند	'۰۵
۵۱	کشتی‌ها، قایق‌ها و سازه‌های شناور	'۸۹
۴۲	ابریشم	'۵۰
۳۸	خز مصنوعی و خز مصنوعی؛ تولید کننده آن	'۴۳
۳	آثار هنری، قطعات مجموعه و عتیقه	'۹۷

جدول زیر، کشورهای عمده صادرکننده به سوریه در سال ۲۰۱۷ را نمایش می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، کشور ترکیه، چین و امارات سهم عمده ای از بازار واردات سوریه را در اختیار داشته و ایران نیز از این لحاظ در مقام چهارم قرار گرفته‌است.

جدول (۷-۵): اصلی ترین صادر کنندگان به سوریه

ردیف	نام کشور	ارزش (هزار دلار)
۱	ترکیه	۱۳۶۳۱۶۵
۲	چین	۱۱۰۲۸۱۴
۳	امارات متحده عربی	۹۶۸۳۸۳
۴	ایران	۳۲۶۱۰۴
۵	مصر	۲۳۵۰۱۸
۶	لبنان	۲۳۳۰۷۰
۷	جمهوری کره	۲۱۵۸۸۸
۸	فدراسیون روسیه	۱۸۷۴۱۱
۹	هندوستان	۱۴۶۱۴۳
۱۰	ایتالیا	۱۰۵۳۶۱
۱۱	آلمان	۹۱۳۳۸
۱۲	برزیل	۷۴۵۶۵
۱۳	آرژانتین	۶۶۳۷۲

۶۵۷۹۱	اردن	۱۴
۶۲۸۹۲	هند	۱۵
۵۴۲۰۷	فرانسه	۱۶
۵۰۰۲۴	ارمنستان	۱۷
۴۹۴۷۸	بلژیک	۱۸
۴۸۰۹۵	اسپانیا	۱۹
۴۷۴۰۰	مراکش	۲۰
۴۶۲۱۱	مالزی	۲۱
۴۱۷۲۳	سری لانکا	۲۲
۳۸۰۸۹	تایلند	۲۳
۳۴۷۳۸	اندونزی	۲۴
۳۲۶۱۲	تایپه، چینی	۲۵
۳۲۱۸۷	رومانی	۲۶
۲۸۸۸۸	سوئیس	۲۷
۲۲۴۶۵	بلغارستان	۲۸
۲۲۳۹۵	تونس	۲۹
۲۱۶۲۶	سوئد	۳۰
۲۰۷۴۷	عربستان سعودی	۳۱
۱۸۳۶۴	لهستان	۳۲
۱۷۳۷۷	کانادا	۳۳

۱۶۷۶۷	پاکستان	۳۴
۱۶۵۵۲	ژاپن	۳۵
۱۶۲۹۸	کشور پرتغال	۳۶
۱۵۹۸۳	سودان	۳۷
۱۱۴۵۷	انگلستان	۳۸
۹۷۵۸	ایرلند	۳۹
۹۶۰۲	نیوزلند	۴۰
۹۴۲۵	سنگاپور	۴۱
۸۶۱۶	اوکراین	۴۲
۸۴۰۷	آفریقای جنوبی	۴۳
۸۱۸۳	اتریش	۴۴
۷۷۱۵	فنلاند	۴۵
۷۶۳۱	دانمارک	۴۶
۷۳۷۷	گواتمالا	۴۷
۶۹۶۱	ایالات متحده آمریکا	۴۸
۶۶۶۳	اسلواکی	۴۹
۶۵۳۶	الجزایر	۵۰

۷-۵- کشورهای صادرکننده

در این قسمت، مهم ترین کشورهای صادرکننده کالا به سوریه را معرفی می‌کنیم. برای این منظور در هر گروه کالایی، مهم‌ترین کشورهای صادرکننده و سهم هر یک را ارائه خواهیم نمود. آگاهی از این اطلاعات برای حضور کالاهای ایرانی در بازار سوریه بسیار حائز اهمیت است. در حقیقت کشورهای معرفی شده در این قسمت، مهم‌ترین رقبای تجاری ایران، برای حضور در بازار سوریه به شمار می‌روند. جداول زیر مهم ترین کشورهای صادرکننده کالا به سوریه را به تفکیک ۲۰ گروه کالایی اول نشان می‌دهد. مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی و قطعات آن؛ ضبط و پخش صوت، تلویزیون در سال ۲۰۱۷ (کد ۸۵).

جدول (۷-۶): عمده ترین صادرکنندگان به سوریه

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
	جهان	۸۲۷۳۱۷	۱۰۰
۱	امارات متحده عربی	۴۷۹۸۷۰	۵۸
۲	چین	۱۷۰۳۳۹	۲۰٫۶
۳	ایران	۴۳۹۲۱	۵٫۳
۴	ترکیه	۴۳۴۰۶	۵٫۲
۵	لبنان	۲۱۸۳۱	۲٫۶

جدول (۷-۷): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه دخانیات و جایگزین‌های تنباکو در سال ۲۰۱۷ (کد ۲۴)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
	جهان	۳۷۳۹۳۹	۱۰۰
۱	امارات متحده عربی	۲۸۰۰۱۵	۷۴,۹
۲	ارمنستان	۴۹۸۵۷	۱۳,۳
۳	روسیه	۲۴۱۰۴	۶,۴
۴	آفریقای جنوبی	۷۳۷۱	۲
۵	اردن	۴۶۵۶	۱,۲

جدول (۷-۸): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه ماشین آلات، وسایل مکانیکی، راکتورهای هسته ای، دیگ‌های بخار؛ قطعات آن در سال ۲۰۱۷ (کد ۸۴)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۳۳۳۴۸۳	۱۰۰
۱	چین	۱۰۸۳۷۱	۳۲,۵
۲	امارات متحده عربی	۶۴۳۸۷	۱۹,۳
۳	ایتالیا	۲۹۷۲۳	۸,۹
۴	ترکیه	۲۹۵۶۹	۸,۹
۵	ایران	۱۹۵۷۳	۵,۹

جدول (۷-۹): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه ماشین آلات، وسایل مکانیکی، راکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار؛ قطعات آن در سال ۲۰۱۷ (کد ۸۴)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۳۱۵۸۶۱	۱۰۰
۱	کره جنوبی	۱۳۰۱۷۵	۴۱,۲
۲	ترکیه	۶۹۶۰۰	۲۲
۳	چین	۶۳۰۶۲	۲۰
۴	امارات متحده عربی	۱۸۴۰۹	۵,۸
۵	اسلواکی	۵۹۰۸	۱,۹

جدول (۷-۱۱): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه پلاستیک و محصولات آن در سال ۲۰۱۷ (کد ۳۹)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۲۹۱۹۷۸	۱۰۰
۱	چین	۶۰۴۷۹	۲۰,۷
۲	ترکیه	۴۷۱۲۲	۱۶,۱
۳	لبنان	۴۱۹۲۲	۱۴,۴
۴	مصر	۲۶۰۲۵	۸,۹
۵	امارات متحده عربی	۲۰۸۲۸	۷,۱

جدول (۷-۱۲): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه شکر و قنادی در سال ۲۰۱۷ (کد ۱۷)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۲۱۷۰۵۸	۱۰۰
۱	لبنان	۵۱۵۱۵	۲۳,۷
۲	برزیل	۳۱۳۷۱	۱۴,۵
۳	مصر	۲۲۲۰۳	۱۰,۲
۴	مراکش	۲۰۵۷۵	۹,۵
۵	فرانسه	۱۵۶۴۴	۷,۲

جدول (۷-۱۳): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه چربی‌ها و روغن‌های گیاهی و حیوانی و محصولات شکافت آن؛ چربی‌های خوراکی آماده شده؛ حیوان در سال ۲۰۱۷ (کد ۱۵)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۱۸۶۳۶۴	۱۰۰
۱	ترکیه	۱۴۱۶۵۹	۷۶
۲	مالزی	۲۱۰۳۱	۱۱,۳
۳	اندونزی	۸۲۰۰	۴,۴
۴	روسیه	۲۷۶۵	۱,۵
۵	مصر	۲۶۰۱	۱,۴

جدول (۷-۱۴): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه محصولات آهن یا فولاد در سال ۲۰۱۷ (کد ۷۳)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۱۸۰۱۸۹	۱۰۰
۱	ایران	۱۱۲۳۱۸	۶۲,۳
۲	چین	۳۰۱۷۲	۱۶,۷
۳	ترکیه	۲۱۷۲۸	۱۲,۱
۴	هندوستان	۴۲۴۴	۲,۴
۵	ایتالیا	۲۴۳۳	۱,۴

جدول (۷-۱۵): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه قهوه، چای، مات و ادویه جات ترشی جات در سال ۲۰۱۷ (کد ۹)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۱۶۸۰۲۲	۱۰۰
۱	آرژانتین	۵۸۵۳۶	۳۴,۸
۲	سری لانکا	۴۰۸۹۹	۲۴,۳
۳	برزیل	۳۹۷۶۰	۲۳,۷
۴	هندوستان	۸۰۷۴	۴,۸
۵	گواتمالا	۷۳۷۷	۴,۴

جدول (۷-۱۶): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه غلات در سال ۲۰۱۷ (کد ۱۰)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۱۵۵۵۷۱	۱۰۰
۱	روسیه	۶۶۰۹۴	۴۲,۵
۲	رومانی	۲۲۷۹۹	۱۴,۷
۳	هندوستان	۱۹۷۰۲	۱۲,۷
۴	ترکیه	۱۲۲۹۳	۷,۹
۵	بلغارستان	۹۲۱۲	۵,۹

جدول (۷-۱۷): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه آهن و فولاد در سال ۲۰۱۷ (کد ۷۲)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۱۴۹۰۷۷	۱۰۰
۱	مصر	۵۱۰۱۶	۳۴,۲
۲	ترکیه	۵۰۹۶۱	۳۴,۲
۳	چین	۱۳۷۶۲	۹,۲
۴	مراکش	۱۰۹۸۱	۷,۴
۵	بلژیک	۴۹۰۹	۳,۳

جدول (۷-۱۸): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه محصولات دارویی در سال ۲۰۱۷ (کد ۳۰)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۱۲۸۰۹۸	۱۰۰
۱	ایران	۲۷۹۸۸	۲۱,۸
۲	سوئیس	۱۹۸۷۱	۱۵,۵
۳	ترکیه	۱۷۱۳۲	۱۳,۴
۴	هندوستان	۱۵۳۱۶	۱۲
۵	آلمان	۸۷۱۹	۶,۸

جدول (۷-۱۹): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه مواد شیمیایی آلی در سال ۲۰۱۷ (کد ۲۹)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۱۲۰۴۴۱	۱۰۰
۱	چین	۳۲۱۲۵	۲۶,۷
۲	ایران	۳۲۰۶۰	۲۶,۶
۳	هندوستان	۱۷۳۳۴	۱۴,۴
۴	کره جنوبی	۸۶۷۲	۷,۲
۵	آلمان	۷۲۴۶	۶

جدول (۷-۲۰): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه پارچه‌های بافتنی یا قلاب دوزی در سال ۲۰۱۷ (کد ۶۰)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۹۸۱۶۶	۱۰۰
۱	چین	۷۳۱۲۲	۷۴,۵
۲	ترکیه	۲۱۲۵۸	۲۱,۷
۳	چین تایپه	۱۷۵۷	۱,۸
۴	کره جنوبی	۱۱۲۳	۱,۱
۵	ژاپن	۲۲۸	۰,۲

جدول (۷-۲۱): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه محصولات لبنی؛ تخم مرغ پرندگان؛ عسل طبیعی؛ محصولات خوراکی از منبع حیوانی در سال ۲۰۱۷ (کد ۴)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۹۷۲۱۴	۱۰۰
۱	ترکیه	۱۷۵۸۱	۱۸,۱
۲	امارات متحده عربی	۱۵۱۳۸	۱۵,۶
۳	هلند	۸۸۱۸	۹,۱
۴	ایران	۶۹۶۸	۷,۲
۵	آلمان	۶۹۴۶	۷,۱

جدول (۷-۲۲): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه کاغذ و مقوا؛
محصولاتی از خمیر کاغذ در سال ۲۰۱۷ (کد ۴۸)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۹۶۲۸۴	۱۰۰
۱	چین	۲۴۰۰۳	۲۴,۹
۲	ترکیه	۱۱۳۵۴	۱۱,۸
۳	بلژیک	۸۱۶۷	۸,۵
۴	مصر	۷۳۳۹	۷,۶
۵	پرتغال	۵۹۰۴	۶,۱

جدول (۷-۲۳): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه محصولات صنایع فرآوری؛ مالت؛ نشاسته؛ اینولین؛ گلوتن گندم در سال ۲۰۱۷ (کد ۱۱)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۹۳۱۰۳	۱۰۰
۱	ترکیه	۸۲۵۳۴	۸۸,۶
۲	مصر	۳۷۱۴	۴
۳	اسپانیا	۲۰۸۹	۲,۲
۴	اردن	۱۴۶۰	۱,۶
۵	روسیه	۱۱۰۷	۱,۲

جدول (۷-۲۴): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه آماده سازی غلات، آرد، نشاسته یا شیر؛ در سال ۲۰۱۷ (کد ۱۹)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۹۳۰۷۰	۱۰۰
۱	ترکیه	۷۶۶۴۹	۸۲,۴
۲	نیوزلند	۴۸۱۶	۵,۲
۳	هلند	۳۲۴۶	۳,۵
۴	ایتالیا	۱۲۵۷	۱,۴
۵	لهستان	۱۲۴۲	۱,۳

جدول (۷-۲۵): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه لاستیک و محصولات آن در سال ۲۰۱۷ (کد ۴۰)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۹۱۹۹۴	۱۰۰
۱	چین	۴۷۷۸۸	۵۱,۹
۲	ترکیه	۱۱۴۷۳	۱۲,۵
۳	تایلند	۱۰۰۰۱	۱۰,۹
۴	کره جنوبی	۷۳۷۱	۸
۵	امارات متحده عربی	۲۴۰۸	۲,۶

جدول (۷-۲۶): مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به کشور سوریه در گروه محصولات شیمیایی دیگر در سال ۲۰۱۷ (کد ۳۸)

ردیف	صادرکنندگان	ارزش صادرات (هزار دلار)	سهم کشور از کل بازار کالاهای سوریه (درصد)
		۸۶۳۶۳	۱۰۰
۱	ایران	۳۷۵۳۳	۴۳,۵
۲	مصر	۱۱۶۵۱	۱۳,۵
۳	ترکیه	۶۲۴۹	۷,۲
۴	چین	۵۷۶۴	۶,۷
۵	امارات متحده عربی	۴۱۵۱	۴,۸

۷-۶- ساختار تعرفه ای و موانع غیر تعرفه ای

صادرات نفت و مشتقات نفتی ۶۵ درصد صادرات سوریه را تشکیل می‌دهد. در حالی که صادرات غیرنفتی تنها حدود ۱۵ درصد از GDP این کشور را تشکیل می‌دهد. به طور کلی کمبود تنوع و رقابت پذیری در صدور محصولات صنعتی سوریه، افزایش میزان واردات ناشی از فرآیند آزادسازی تجاری و نیز کاهش تدریجی صدور سوخت و محصولات نفتی که خود ناشی از کاهش تدریجی ذخایر نفتی این کشور می‌باشد در روند تغییرات تراز تجاری این کشور تأثیرگذار بوده است.

از توافق نامه‌هایی که قبل از نا آرامی‌ها سوریه جهت تجارت آزاد امضا شده بود، موافقت نامه GAFTA با کشورهای بحرین، مصر، عراق، کویت، لبنان، لیبی، مغرب، عمان، قطر، عربستان سعودی، فلسطین، سودان، تونس، امارات متحده عربی و یمن و نیز امضا موافقت نامه تجارت آزاد با کشور ترکیه به عنوان یک کشور هم مرز، که در رشد سرمایه گذاری‌های خارجی در این کشور موثر بود و بر افزایش مبادلات خارجی و گسترش همکاری‌های دو و چند جانبه مؤثر کمک می‌کرد.

۷-۷- سرمایه گذاری‌های عمده

در سال ۲۰۱۱ در میان بخش‌های مختلف جذاب جهت سرمایه‌گذاری در این کشور، بخش گردشگری از اهمیت بسزایی برخوردار می‌باشد. دولت سوریه اهتمام ویژه‌ای به گسترش صنعت گردشگری در این کشور دارد و آن‌را به عنوان یکی از

بسترهای اصلی رشد و توسعه اقتصادی در این کشور محسوب می‌نماید. دولت سوریه امیدوار است تا آمار گردشگران خارجی میلادی از مرز ۷ میلیون نفر فراتر رود. در این صورت درآمد سوریه از محل گردشگری، سالانه به بیش از پنج میلیارد دلار خواهد رسید و حدود یکصد و پنجاه هزار فرصت شغلی در این کشور ایجاد خواهد شد.

پیش‌بینی کارشناسان حاکی از آن است که ذخایر نفتی این کشور تا سال ۲۰۲۰ میلادی به پایان خواهد رسید. لذا دولت سوریه با اختصاص بودجه پنج میلیون و پانصد هزار دلاری سعی در جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی جهت رونق این بخش دارد. در سال‌های قبل از جنگ سوریه با گروه تروریستی داعش شرکت‌های مختلفی از شیخ نشین‌های خلیج فارس به طور گسترده‌ای اقدام به سرمایه‌گذاری در بخش املاک و مستغلات این کشور نموده‌اند. در آن زمان شرکت «اممار» امارات در حال اجرای یک طرح عظیم مسکونی به ارزش چهار میلیارد دلار و شرکت کویتی «عارف» نیز درصدد سرمایه‌گذاری دو میلیارد دلاری در بخش مسکن و ساختمان سازی در سوریه بود. از دیگر طرح‌های آن زمان، می‌توان به راه‌اندازی یک پروژه بزرگ تفریحی با سرمایه‌گذاری ۴۵ میلیون دلار در منطقه بیلاقی «زیدانی» در حومه شهر دمشق از سوی یک شرکت سعودی اشاره نمود.

دولت سوریه درصدد است با تصویب قوانین جدید در زمینه سرمایه‌گذاری مسکن، شرکت‌های خارجی را به بهره‌گیری از مزایا و مشوق‌های سرمایه‌گذاری در سوریه ترغیب نماید. «حافظ اسد» رئیس‌جمهوری سوریه در سال ۱۹۹۰ میلادی برای ایجاد گشایش در نظام متمرکز اقتصادی این کشور که از اقتصاد سوسیالیستی

بلوک شرق (سابق) الگو گرفته بود قانون ویژه‌ای را صادر کرد. در چارچوب این قانون، سرمایه‌گذاران خارجی برای فعالیت اقتصادی در سوریه از آزادی قابل توجهی بهره‌مند می‌گردند و می‌توانند تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز طرح‌های اقتصادی را بدون پرداخت گمرک وارد سوریه نمایند. بر مبنای قانون شماره ۱۰ سرمایه‌گذاری خارجی یا سرمایه‌گذاری مشترک با طرف‌های خارجی برای مدت هفت سال از پرداخت هرگونه عوارض و مالیات معاف خواهند بود.

۷-۸- فرصت بازسازی سوریه

با شکست نیروهای اهریمنی داعش در عراق و سوریه، فصل نوینی در حیات سیاسی سوریه آغاز شده است. اکنون سوریه با چالش‌های مهم‌تر از دوره مبارزات علیه استیلای داعش روبه‌روست و آن بازسازی ویرانی‌های ناشی از بیش از ۵ سال جنگ خانمان‌سوز داخلی و خسارت‌هایی است که در این دوره بر پیکره این کشور وارد شده است.

سوریه برای دوره بازسازی نیاز به برنامه و سرمایه‌گذاری دارد. بازسازی مناطق ویران‌شده به‌ویژه در شهرهای بزرگی همچون دمشق و حلب و دیگر شهرهای آن چون حمص، ادلب و دیرالزور و قصبات و استقرارگاه‌های روستایی، کاری زمان‌بر و نیازمند سرمایه‌گذاری است. چالش‌های پیش‌روی دولت سوریه برای دوره بازسازی در گام نخست استقرار حاکمیت ملی است که بتواند زمینه بازگشت بیش از

۷ میلیون آواره سوری در کشورهای همسایه سوریه مانند ترکیه، اردن، لبنان و کشورهای اتحادیه اروپا را فراهم سازد.

نکته بعد، برای این منظور به برنامه‌ای کارآمد و سرمایه نیاز است که بتواند امکان اسکان دوباره آنان را در سرزمینی فراهم آورد که ویران شده است. برای بازسازی و ترمیم ویرانی‌های دوره جنگ، در کنار تدوین برنامه زمانبندی، سرمایه‌ای هنگفت نیاز است که گویا تا ۴۰۰ میلیارد دلار کمک‌های خارجی را در برمی‌گیرد. اینکه این میزان سرمایه از کجا تأمین شود، خود بزرگ‌ترین معضل پیش‌روی دولت سوریه است.

متحدان سوریه که این کشور را برای بیرون راندن نیروهای اهریمنی داعش یاری رساندند شامل ایران و روسیه است که هر دو کشور صادرکننده انرژی، با کاهش درآمدهای نفتی به سبب پایین بودن قیمت نفت در بازارهای جهانی و تحریم‌های غرب، مواجه و در سطح داخلی خود نیازمند سرمایه‌گذاری خارجی هستند که امکان کمک‌های مالی قابل توجه به سوریه برای بازسازی را ندارند. ترکیه همسایه شمالی سوریه نیز که هم از نظر نیروی انسانی متخصص و توانمند و هم منابع فیزیکی برای بازسازی سوریه امکانات خوبی در اختیار دارد، اما توانایی تأمین منابع مالی و سرمایه‌گذاری در سوریه را ندارد.

کشورهای عربی ثروتمند منطقه هم به سبب خصومت و متهم شدن به کمک‌رسانی به نیروهای مخالف دولت بشار اسد برای سرنگونی یا کمک به ایجاد و استمرار داعش، تمایلی به کمک به سوریه ندارند که در آن بشار اسد در راس قدرت قرار داشته باشد. غرب و در راس آن ایالات متحده نیز با دولت اسد و ادامه حکومت

او مخالفت و سر ناسازگاری دارند. بنابراین نمی‌توان انتظار کمک‌های بلاعوض یا اشتیاق سرمایه‌گذاری از آن‌ها را در بازسازی سوریه داشت. سازمان‌های مالی بین‌المللی هم به اندازه مورد نیاز دولت اسد برای بازسازی، امکان تأمین منابع مالی را نخواهند داشت. طبیعی است مادامی که برنامه و سرمایه برای بازسازی فراهم نباشد امکان بازگشت آوارگان هم فراهم نخواهد بود.

تجربه جهانی نشان داده است که دوران بازسازی، دشوارترین مرحله حیات سیاسی یک کشور جنگ‌زده است. برای جلب مشارکت سرمایه خارجی در بازسازی سوریه باید به دنبال کشور یا کشورهایی ثروتمند بود که انگیزه‌ای برای سرمایه‌گذاری در سوریه داشته باشند. سوریه از نظر موقعیت جغرافیایی با دسترسی به سواحل شرق مدیترانه می‌تواند دسترسی به آب‌های مدیترانه را برای کشورهای آسیایی فراهم آورد ولی حضور درازمدت نظامی روسیه در این منطقه و در اختیار داشتن پایگاه نظامی در بنادر طرطوس و لاذقیه و اجاره دراز مدت آن برای ۴۹ سال و امکان تمدید ۲۵ ساله آن پس از انقضای ۴۹ ساله، برای سرمایه‌گذاران خارجی اندکی تحریک‌کننده خواهد بود.

حتی روسیه هم از حضور ایران در سوریه چندان استقبال نکرده است و با وجود حضور و مشارکت بسیار سازنده ایران در دفع فتنه داعش و شکست تروریست‌ها، پوتین، روسیه و نیروهای نظامی روس را یگانه منجی دولت بشار اسد قلمداد کرده و در اعلام پیروزی بر تروریست‌ها از شهادت مدافعان حرم و سرداران و دلیران ایرانی که جان خود را در راه حفظ و استقلال کشور دوست و

هم‌پیمان (سوریه) داده‌اند، حرفی به میان نیاورد و این نشان می‌دهد که روسیه می‌خواهد یکه‌تاز عرصه سیاسی سوریه باشد.

جمهوری خلق چین و ابتکار شی جین پینگ، رئیس‌جمهور در برنامه «یک کمربند یک راه» راهکاری جالب می‌تواند باشد. چین با در اختیار داشتن سرمایه‌های مازاد قابل توجه، انگیزه‌ای قوی برای حضور در سوریه می‌تواند داشته باشد. ایران برای دسترسی به مدیترانه و برای ارتباط با اروپا علاوه بر استفاده از قلمرو ترکیه (مسیر سنتی) برای ارتباط جاده‌ای و ریلی، به دنبال تنوع بخشی به راه‌های ارتباطی است. ایران با همکاری کشورهای مسیر با تاسیس کریدور خلیج فارس - دریای سیاه از طریق آذربایجان، گرجستان، دریای سیاه، اروپا با حمل و نقل ترکیبی در این راه گام برداشته است.

ایران به‌عنوان یک کشور چهارراهی در ابتکار «یک کمربند یک راه» سر راه جاده ابریشم جدید برای ارتباط چین با خاورمیانه و خلیج فارس و اروپا قرار دارد. یکی از مسیرهای سنتی جاده ابریشم قدیمی از ایران به عراق و از آنجا به سوریه تا پالمیرا (تدمر معاصر) و از آنجا به ساحل شرقی مدیترانه می‌رسید. جمهوری اسلامی ایران علاقه‌مند است چین در این کریدور سرمایه‌گذاری کند و راهی امن برای ارتباط با حوزه مدیترانه (اروپای جنوبی و آفریقای شمالی) به دست آورده و از تهدیدات آمریکا در دریای چین جنوبی و عرصه اقیانوس‌ها تا حدودی رهایی یابد.

ایران نیز که از سوی غرب تحت فشار است می‌تواند در این راه با چین همکاری کند و با بهره‌گیری از این کریدور با چین در بازسازی عراق و سوریه با امکانات نیروی انسانی کارآمد و مازاد و از سوی دیگر خدمات فنی و مهندسی و مصالح

ساختمانی در حجمی انبوه و فاصله‌ای مقرون به صرفه، در بازسازی سوریه به چین برای دسترسی به بازار مصرف کالاهای تولیدی و دسترسی به انرژی و مواد خام مورد نیاز چین یاری رساند. این کریدور می‌تواند یک بازی برد - برد برای همه کشورهای منطقه باشد و به سبب روابط نزدیک چین و ایران و سوریه با روسیه، بسترهای مناسب همکاری در سوریه برای همه طرف‌های ذینفع فراهم خواهد بود.

۷-۹- سرمایه‌گذاری جمهوری اسلامی ایران در سوریه

با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران با توجه به این که موضوع فلسطین و حمایت از آن یکی از اصول اساسی حضرت امام خمینی (ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی بود، روی همین اصل با تشکیل محور مقاومت در منطقه و نقش و جایگاه سوریه در آن، روابط ایران و سوریه به یکی از راهبردی ترین روابط سیاسی بین کشورهای منطقه تبدیل شد و هر روز توسعه و گسترش یافت و اوج آن را نیز می‌توان از حمایت‌های جمهوری اسلامی ایران از سوریه در جریان بحران هشت ساله مشاهده کرد.

به طور کلی روابط اقتصادی بین ایران و سوریه را نیز می‌توان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران به دو فصل جداگانه یکی قبل از تشکیل کمیسیون‌های مشترک بین دو کشور از اردیبهشت سال ۱۳۷۵ و دیگری بعد از تشکیل کمیسیون مزبور تقسیم کرد که شکلی نو به روابط اقتصادی دو کشور با تصویب برخی موافقت نامه‌ها مانند موافقتنامه حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری، اجتناب از اخذ مالیات

مضاعف، تجارت آزاد، تاسیس شورای مشترک بازرگانی ایران و سوریه، همکاری‌های نمایشگاهی، ترجیحات تجاری، گمرکی، بازرگانی، حمل و نقل (جاده ای، هوایی، ریلی و دریایی) و برخی یادداشت تفاهم‌ها نظیر استاندارد و حفظ کیفیت و گردشگری گرفت.

در سال‌های قبل از جنگ سوریه با گروه توریستی داعش، ایران سرمایه‌گذاری‌های خوبی در این کشور انجام داده بود و بعد از عربستان سعودی و ترکیه به عنوان سومین کشور سرمایه‌گذار در سوریه محسوب می‌شد. از جمله سرمایه‌گذاری‌های انجام شده توسط ایران در این کشور در دوران قبل از جنگ با داعش می‌توان به راه اندازی دو کارخانه تولید خودرو و راه اندازی کارخانه سیمان سازی اشاره نمود. همچنین توافقاتی میان مقامات ایرانی و سوری جهت احداث کارخانجات تولید نوشابه، رنگ، ترانس‌های توزیع برق، لاستیک سازی و قطعات خودرو، احداث و بازسازی کارخانجات اوره و آمونیاک و احداث مجموعه صنعتی کشت و صنعت در سوریه صورت گرفته است. همچنین ارزش پروژه‌های خدمات فنی و مهندسی ایران در سوریه بیش از ۲ میلیارد دلار بوده است.

اکنون که در دوران بازسازی سوریه قرار گرفته‌ایم، و مقام‌های این کشور به مناسبت‌های مختلف همواره تاکید دارند که اولویت سرمایه‌گذاری در زمینه‌های مختلف با کشورهایی است که در هشت سال گذشته در کنار سوریه بودند و از آن حمایت کردند و آنان در جریان برخی سفرهای محرمانه مقام‌های آمریکایی و عربی به دمشق بر رعایت شرط مزبور تاکید کرده و دست رد بر سینه آنان زده اند. برای همپا کردن مناسبات اقتصادی با سیاسی در دوران جدید و شروع مرحله نواز فصل

مناسبات اقتصادی بین ایران - سوریه موافقت‌نامه راهبردی اقتصادی بلندمدت تدوین شده است. یکی از نقاط قوت تجاری فی‌مابین، امضا و اجرایی شدن تجارت آزاد بین دو کشور است و همچنین همکاری‌های دوجانبه سرمایه‌گذاری، تجاری، گمرکی، مالی، بانکی، بیمه‌ای، حمل و نقل و ... می‌باشد.

سرمایه‌گذاری در زمینه خدمات فنی و مهندسی از جمله بخش‌های احداث نیروگاه، جاده‌سازی، پل‌سازی و احداث واحدهای مسکونی و همچنین سیستم تصفیه آب، تولید دارو، صنایع غذایی، پتروشیمی، معدن، لوازم‌خانگی، سیمان و حمل و نقل، زمینه‌های همکاری میان فعالان اقتصادی ایرانی و سوری است. همچنین، علاوه بر حضور شرکت‌های ایرانی در پروژه‌های بازسازی سوریه، دو طرف می‌توانند در تجارت کالایی نیز همکاری‌های مؤثری داشته باشند.

فصل هشتم

وضعیت مبادلات اقتصادی سوریه با ایران

۸-۱- تاریخچه روابط اقتصادی ایران و سوریه

در این فصل، مبادلات تجاری سوریه با ایران بررسی و تجزیه و تحلیل می‌شود، تا تولیدکنندگان صنعتی و تجار ایرانی بتوانند شناخت کافی از فضای کسب و کار را به دست آورند.

۸-۲- تراز تجاری

علی رغم وجود ارتباطات سیاسی، اجتماعی و مذهبی مستحکم میان دولت‌ها و ملت‌های ایران و سوریه، حجم و ارزش مبادلات تجاری میان آنها، در حد مورد انتظار نمی باشد. در سال ۱۳۹۶، مطابق اطلاعات سایت سازمان توسعه تجارت ایران، ارزش واردات سوریه از ایران ۱۷۲ میلیون دلار بوده است. این در حالی است که سوریه در این سال تنها ۱۳ میلیون دلار کالا به ایران صادر کرده است. این امر حکایت از تراز منفی ۱۵۹ میلیون دلاری سوریه در تجارت با ایران است. جدول زیر، ارزش مبادلات تجاری بین دو کشور را طی سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۱ ماهه ۱۳۹۷ نشان می‌دهد. اطلاعات این جدول از سالنامه آماری گمرک جمهوری اسلامی ایران استخراج شده است.

جدول (۸-۱): ارزش مبادلات تجاری بین دو کشور را طی سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۱ ماهه ۱۳۹۷

ارزش: میلیون دلار

سال	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۱ ماهه ۱۳۹۷
صادرات	۳۷۷	۵۱۶	۳۶۵	۱۵۹	۱۱۵	۱۰۰	۱۴۹	۲۵۶	۱۷۲	۸۰/۷
واردات	۲۰	۲۹	۲۶	۲۴	۱۰	۹	۸	۹	۱۳	۶/۵

تراز تجاری	+۳۵۷	+۴۸۶	+۳۳۹	+۱۳۵	+۱۰۵	+۹۱	+۱۴۱	+۲۴۷	+۱۵۹	+۷۴/۲
حجم مبادلات	۳۹۷	۵۴۵	۳۹۱	۱۸۳	۱۲۵	۱۰۹	۱۵۷	۲۶۵	۱۸۵	۸۷/۲

همانطور که مشاهده می‌شود، حجم مبادلات در زمان قبل از ایجاد نا آرامی‌ها در سوریه نسبتاً بالا بوده است به طوری که در سال ۱۳۸۹ به ۵۴۵ میلیون دلار رسیده است. در این سال میزان صادرات و واردات ایران با سوریه به ترتیب ۵۱۶ و ۲۹ میلیون دلار بوده است. با شروع این بحران در سوریه در سال ۱۳۹۰ حجم تبادلات بین دو کشور کاهش می‌یابد به طوری که در سال ۱۳۹۳ به کمترین میزان طی این سال‌ها می‌رسد. در این سال حجم مبادلات ۱۰۹ میلیون دلار بوده که ۱۰۰ و ۹ میلیون دلار به ترتیب شامل صادرات و واردات ایران از سوریه می‌باشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود در سال ۱۳۹۷ حجم تبادلات در ۱۱ ماه نخست آن نیز پایین می‌باشد. لازم به ذکر است در جدول مورد اشاره صرفاً آمار تجارت کالا بین دو کشور مورد بحث قرار گرفته است، لیکن اشاره می‌گردد که آمار تجارت خدمات (به ویژه مسافرت زائرین ایرانی به اماکن متبرکه آن کشور و نیز سرمایه گذاری شرکت‌های ایرانی در سوریه و نیز انجام تعدادی مناقصه در آن کشور) نیز رقم قابل توجهی خواهد داشت که به ارزش و اهمیت آن افزوده خواهد شد است.

۸-۳- صادرات ایران به سوریه در سال ۲۰۱۷

در این قسمت به بررسی وضعیت واردات سوریه از ایران می‌پردازیم. برای این منظور وضعیت واردات سوریه را در سطح گروه کالایی بررسی می‌نماییم. در سال ۲۰۱۷ میلادی، مطابق اطلاعات سایت ITC، ارزش واردات سوریه از ایران، ۳۲۶۱۰۴ هزار دلار بوده است. مطابق اطلاعات جدول زیر، در این سال، ایران ۵ درصد از سهم واردات کل سوریه را دارا بوده است. ارزش کل واردات سوریه در این سال، ۶۰۹۹۷۲۰ هزار دلار بوده است که نشانگر سهم بسیار ناچیز ایران در بازار سوریه است. بیشترین ارزش صادرات ایران مربوط به گروه کالایی ۷۳ (محصولات آهن و فولاد) می‌باشد که برابر ۱۱۲۳۱۸ هزار دلار بوده است. بعد از آن مربوط به گروه کالایی ۸۵ (ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی و قطعات آن؛ ضبط و پخش صوت، تلویزیون) می‌باشد که برابر ۴۳۹۲۱ هزار دلار بوده است. این در حالی است که در این گروه کالایی در همین سال، سوریه نزدیک به ۸۲۷۳۱۷ هزار دلار کالا از سراسر جهان وارد نموده است. همین وضعیت در سایر گروه‌های کالایی نیز به چشم می‌خورد که نشانگر سهم اندک ایران در تسخیر بازار سوریه است.

جدول (۸-۲): ارزش واردات سوریه از ایران در سال ۲۰۱۷ به تفکیک گروه‌های کالایی (هزار دلار)

درصد کالا از کل واردات	ارزش کالا (هزار دلار)	نام کالا	کد	ردیف
۵	۳۲۶۱۰۴	کل محصولات	-	-
۶۲	۱۱۲۳۱۸	محصولات آهن یا فولاد	۱۷۳	۱
۵	۴۳۹۲۱	ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی و قطعات آن؛ ضبط و پخش صوت، تلویزیون...	۱۸۵	۲
۴۳	۳۷۵۳۳	محصولات شیمیایی دیگر	۱۳۸	۳
۲۷	۳۲۰۶۰	مواد شیمیایی آلی	۱۲۹	۴
۲۲	۲۷۹۸۸	محصولات دارویی	۱۳۰	۵
۶	۱۹۵۷۳	ماشین آلات، وسایل مکانیکی، راکتورهای هسته ای، دیگهای بخار؛ قطعات آن	۱۸۴	۶
۲۲	۱۰۲۵۴	میوه و آجیل خوراکی؛ پوست مرکبات یا خربزه	۱۰۸	۷
۱۲	۹۵۱۸	نوری، عکاسی، سینما، اندازه گیری، چک کردن، دقت، پزشکی و جراحی...	۱۹۰	۸

۷	۶۹۶۸	محصولات لبنی؛ تخم مرغ پرندهگان؛ عسل طبیعی؛ محصولات خوراکی از منبع حیوانی، در جای دیگر نیست...	۱۰۴	۹
۹	۵۵۹۵	آماده سازی‌های مختلف خوراکی	۱۲۱	۱۰
۱	۳۶۰۸	پلاستیک و محصولات آن	۱۳۹	۱۱
۱	۲۴۲۷	وسایل نقلیه غیر از قطار راه آهن یا تراموا، و قطعات و لوازم جانبی آنها	۱۸۷	۱۲
۴	۲۱۹۶	سوخت‌های معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات تقطیر آنها. مواد قیری؛ معدنی...	۱۲۷	۱۳
۱۱	۱۹۰۴	مس و محصولات آن	۱۷۴	۱۴
۳	۱۰۹۸	شیشه و ظروف	۱۷۰	۱۵
۳	۱۰۳۱	دیگر محصولات نساجی ساخته شده مجموعه‌ها؛ لباس پوشیدنی و مواد	۱۶۳	۱۶

		نساجی پوشیده شده؛ جورابها		
۱	۹۰۷	آماده سازی غلات، آرد، نشاسته یا شیر؛	۱۱۹	۱۷
۰	۸۹۲	کالایی که در جای دیگر مشخص نشده است	۱۹۹	۱۸
۲	۸۷۷	محصولات سرامیک	۱۶۹	۱۹
۴	۸۶۵	ابزار، ابزار، کارد و چنگال، قاشق و چنگال، از فلزات پایه؛ قطعات آن از فلزات پایه	۱۸۲	۲۰
۱	۷۸۳	لاستیک و محصولات آن	۱۴۰	۲۱
۰	۷۴۳	آهن و فولاد	۱۷۲	۲۲
۱	۵۹۶	کاغذ و مقوا؛ محصولاتی از خمیر کاغذ، کاغذ یا مقوا	۱۴۸	۲۳
۱	۳۸۹	نمک؛ گوگرد؛ زمین و سنگ؛ مواد گچبری، آهک و سیمان	۱۲۵	۲۴
۱	۳۷۸	مواد معدنی؛ ترکیبات آلی و معدنی فلزات گران بها، فلزات ...	۱۲۸	۲۵
۰	۲۹۹	دخانیات و جایگزین های تنباکو تولید شده است	۱۲۴	۲۶

۲	۲۵۶	مواد آلومینوئید؛ اصلاح شده نشاسته؛ چسب آنزیم‌ها	۱۳۵	۲۷
۲	۲۳۰	واشر، احساس و غیر بافته شده؛ نخ مخصوص طناب، طناب، طناب، طناب و کابل و محصولات آن	۱۵۶	۲۸
۸	۱۶۹	لاک؛ آدامس، رزین‌ها و سایر ساپ‌ها و عصاره‌های گیاهی	۱۱۳	۲۹
۰	۹۴	آماده سازی سبزیجات، میوه، آجیل یا سایر قسمت‌های گیاهان	۱۲۰	۳۰
۰	۸۰	صابون، مواد فعال سطحی آلی، مواد شستشو، آماده سازی روغنکاری، مصنوعی ...	۱۳۴	۳۱
۰	۸۰	محصولات متفرقه متفرقه	۱۸۳	۳۲
۰	۷۱	عصاره برنزه کردن یا رنگری؛ تانن‌ها و مشتقات آنها؛ رنگ‌ها، رنگدانه‌ها و دیگر رنگ‌ها...	۱۳۲	۳۳

۶	۶۷	پوست و پوسته خام (غیر از پوست خز) و چرم	۱۴۱	۳۴
۱	۶۳	پالپ چوب یا مواد دیگر سلولزی فیبری؛ بازیافت (ضایعات و ضایعات) کاغذ یا ...	۱۴۷	۳۵
۱۵	۶۰	مواد کاشت سبزیجات؛ محصولات گیاهی که در جای دیگر مشخص نشده یا گنجانده نشده‌اند	۱۱۴	۳۶
۰	۵۱	محصولات صنعتی دیگر	۱۹۶	۳۷
۰	۲۹	نوشیدنی‌ها، ارواح و سرکه	۱۲۲	۳۸
۰	۲۸	الیاف مصنوعی ساخته شده	۱۵۵	۳۹
۰	۲۴	کتاب‌های چاپی، روزنامه‌ها، تصاویر و سایر محصولات صنعت چاپ؛ نسخه‌های خطی، ...	۱۴۹	۴۰
۰	۲۴	کفش، گتر و مانند آن. بخشی از چنین محصولات	۱۶۴	۴۱
۰	۱۹	دانه‌های روغنی و میوه‌های حبوبات؛ دانه‌های دیگر،	۱۱۲	۴۲

		دانه‌ها و میوه‌ها؛ صنعتی یا دارویی...		
۱۵	۱۹	درختان و گیاهان دیگر زندگی می‌کنند؛ لامپ، ریشه و مانند آن. گل بریده و شاخ و برگ تزئینی	۱۰۶	۴۳
۰	۵	مبلمان؛ ملافه، تشک، تشک تشک، بالشتک و مصالح ساختمانی مشابه؛...	۱۹۴	۴۴
۰	۴	آلومینیوم و محصولات آن	۱۷۶	۴۵
۰	۴	محصولات پوشاک و لوازم جانبی، بدون یا با بافندگی	۱۶۲	۴۶
۰	۳	سبزیجات خوراکی و برخی ریشه‌ها و غده‌ها	۱۰۷	۴۷
۰	۲	چوب و چوب؛ زغال چوب چوب	۱۴۴	۴۸

۸-۴- پتانسیل صادراتی ایران به سوریه

مطابق با اطلاعات ارائه شده از سوی پایگاه اطلاعاتی ITC، فهرست برخی از انواع کالاهایی که دارای قابلیت صادراتی به سوریه می‌باشند، مطابق با جدول زیر است. اطلاعات این جدول برای صادرکنندگان ایرانی از اهمیت بالایی برخوردار است.

جدول (۸-۳): پتانسیل صادراتی ایران به سوریه

ردیف	نام محصول
۱	آغازگرهای واکنش / شتاب‌دهنده‌ها و آماده سازی کاتالیزوری
۲	لوله‌ها / لوله‌های مقطع غیر دایره ای از آهن / فولاد
۳	سیمان پورتلند
۴	پسته
۵	پلی اتیلن، وزن مخصوص $> 0,94$ ، در فرم‌های اولیه
۶	گوجه فرنگی آماده شده است
۷	پلی اتیلن، وزن مخصوص $= 0,94$ ، در فرم‌های اولیه
۸	محصولات نیمه تمام از آهن یا فولاد
۹	سیب، تازه
۱۰	پودر شیر کم چرب
۱۱	بیسکویت شیرین

تاریخ، تازه یا خشک شده	۱۲
آلکیل بنزن‌های مخلوط و آلکیل ناتالن‌های مخلوط شده	۱۳
پرچم‌های سرامیک و گلاژ، سنگ فرش، سرامیک، کاشی‌های دیواری، مکعب‌های موزاییک و غیره	۱۴
نان، شیرینی	۱۵
نفتالین	۱۶
کیسه و کیسه‌های پلی اتیلن / پلی پروپیلن برای بسته بندی	۱۷
لوازم خانگی / محصولات توالت از پلاستیک	۱۸
جوجه‌های زنده => ۱۸۵ گرم	۱۹
آرد گندم یا مالن	۲۰
سیب زمینی تازه	۲۱
پلی پروپیلن، در فرم‌های اولیه	۲۲
آماده سازی‌های مورد استفاده در تغذیه حیوانات	۲۳
مخمر فعال	۲۴
آماده سازی و اتهام برای آتش خاموش. نارنجک آتش خاموش شده است	۲۵

شیرینی سازی قند حاوی کاکائو نیست	۲۶
اوره	۲۷
غذاهای آماده شده از غلات غلات	۲۸
روغن آفتابگردان یا گلرنگ (بدون نفت) و کسر	۲۹
آماده سازی سطوح فعال و شستشو	۳۰
لوله‌های سخت از پلیمرهای اتیلن	۳۱

۸-۵- واردات ایران از سوریه

در این قسمت به بررسی وضعیت صادرات سوریه به ایران می‌پردازیم. برای این منظور وضعیت صادرات سوریه را در سطح گروه کالایی بررسی می‌نماییم.

۸-۵-۱- گروه کالایی

در سال ۲۰۱۷ میلادی، مطابق اطلاعات سایت ITC، ارزش صادرات سوریه به ایران حدود ۱۳۴۸۹ هزار دلار بوده است. مطابق اطلاعات جدول زیر، بیشترین

ارزش صادرات سوریه به ایران مربوط به گروه کالایی ۱۵ (چربی‌ها و روغن‌های گیاهی و حیوانی و محصولات آن؛ چربی‌های خوراکی آماده شده) که ۱۳۲۶۵ هزار دلار ارزش داشته و پس از آن مربوط به گروه کالایی ۱۲ (دانه‌های روغنی و میوه‌های حبوبات؛ دانه‌ها و میوه‌ها؛ صنعتی یا دارویی) هزار دلار ارزش داشته است.

جدول (۸-۴): ارزش صادرات سوریه به ایران در سال ۲۰۱۷ به تفکیک گروه کالایی (هزار دلار)

درصد کالا از کل واردات	ارزش کالا (هزار دلار)	نام کالا	کد	ردیف
۲	۱۳۴۸۹	کل محصولات	-	-
۱۴	۱۳۲۶۵	چربی‌ها و روغن‌های گیاهی و حیوانی و محصولات شکافت آن؛ چربی‌های خوراکی آماده شده ...	۱۱۵	۱
۰	۷۳	دانه‌های روغنی و میوه‌های حبوبات؛ دانه‌های دیگر، دانه‌ها و میوه‌ها؛ صنعتی یا دارویی ...	۱۱۲	۲
۲	۴۶	محصولات صنعتی دیگر	۱۹۶	۳
۰	۳۰	سبزیجات خوراکی و برخی ریشه‌ها و غده‌ها	۱۰۷	۴

۰	۲۴	قهوه، چای، مات و ادویه جات ترشی جات	۱۰۹	۵
۱	۲۰	پارچه‌های ویژه بافته شده؛ نساجی پارچه خزنده؛ توری؛ نگین دار منسوجات؛ گلدوزی	۱۵۸	۶
۰	۱۴	محصولات پوشاک و لوازم جانبی، بافتنی یا قلاب دوزی	۱۶۱	۷
۰	۷	دیگر محصولات نساجی ساخته شده مجموعه‌ها؛ لباس پوشیدنی و مواد نساجی پوشیده شده؛ جوراب‌ها	۱۶۳	۸
۰	۳	محصولات پوشاک و لوازم جانبی، بدون یا با بافندگی	۱۶۲	۹
۰	۳	شیشه و ظروف	۱۷۰	۱۰
۱	۱	آلات موسیقی؛ قطعات و لوازم جانبی چنین محصولات	۱۹۲	۱۱
۰	۱	ماشین آلات، وسایل مکانیکی، راکتورهای هسته ای، دیگ‌های بخار؛ قطعات آن	۱۸۴	۱۲

۰	۱	ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی و قطعات آن؛ ضبط و پخش صوت، تلویزیون...	۱۸۵	۱۳
---	---	--	-----	----

۸-۵-۲- پتانسیل وارداتی ایران از سوریه

مطابق با اطلاعات ارائه شده از سوی پایگاه اطلاعاتی itc.org، فهرست برخی از انواع کالاهایی که دارای قابلیت واردات از کشور سوریه می‌باشند، مطابق با جدول زیر است.

جدول (۸-۵): پتانسیل وارداتی ایران از سوریه

ردیف	نام محصول
۱	بادام، تازه و یا خشک شده،
۲	روغن زیتون عالی
۳	عدس، خشک و خرد شده
۴	دانه زیره سبز
۵	دانه‌های روغنی و میوه‌های ماکارونی
۶	پرتقال، تازه یا خشک شده

سیب، تازه	۷
آماده سازی سطوح فعال و شستشو	۸
پسته	۹
جواهرات و اشیای قیمتی، از فلزات گران بها	۱۰
شستشوی سطحی، شستشو، شستشوی کمکی و آماده سازی تمیز کردن	۱۱
گردو، کلوچه	۱۲
میوه (غیر مرکبات) یا ترنج یا غیره	۱۳
گیاهان دارویی، گیاهان و غیره	۱۴
هسته ی میوه ها برای مصرف انسان، نیشکر، کاراو و غیره	۱۵
پنبه (نه کارتنی یا شانه ای)	۱۶
ادویه جات ترشی جات	۱۷
روغن زیتون (به غیر از باکره) و فراکسیون، استخراج نشده است	۱۸
زیتون	۱۹
انواع درخت عرعر و بذر عنبیه، گلبرگ، سیبرال یا رازیانه	۲۰
پوشاک برای حرفه ای ها، ورزشی و دیگر اهداف	۲۱

شامپو	۲۲
سرب بدون سرب، تصفیه شده	۲۳
صابون و مواد آلی سطح فعال برای استفاده از توالت	۲۴
بذر گشنیز	۲۵
پشم بیرده شده، چرب زدایی شده، غیر کربناته، (بدون کارتن / شانه)	۲۶
لباس زنانه	۲۷
لباسهای بافته شده با پلاستیک یا مواد دیگر	۲۸
لوسترهای مایع و موارد مشابه استفاده شده در	۲۹
نخ تک، < = ۰.۸۵٪ پنبه، الیاف بدون ترکیبات < = ۷۱۴،۲۹	۳۰
لباسهای بافته شده از پنبه برای مردان	۳۱

۸-۶- روابط اقتصادی دو کشور

در پی اتخاذ سیاست گسترش روابط تجاری و سیاسی ایران با کشورهای منطقه، روابط سیاسی، ایران با کشور سوریه که همواره از استحکام مناسبی برخوردار بوده است، همچنان به قوت خود باقی مانده است. لیکن به نظر می‌رسد، روابط اقتصادی

دوجانبه میان این دو کشور، نتوانسته است به گرمی روابط سیاسی شان باشد. در هر صورت جهت آگاهی از چگونگی روابط اقتصادی این دو کشور به صورت مختصر به بررسی این روابط در سالهای قبل و بعد از انقلاب اسلامی ایران پرداخته ایم.

۸-۶-۱- روابط اقتصادی دو کشور پیش از انقلاب

روابط ایران و سوریه در تاریخ معاصر و از سال ۱۳۲۰ به بعد تاکنون به دو بخش کاملاً مجزا و جدا از هم یکی قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و بعد از پیروزی آن قابل تفکیک است. در دهه ۲۰ شمسی روابط ایران و سوریه در سطح کنسولگری بود و در ادامه به سطح وزیر مختار رسید و با اتحاد سوریه و مصر در تیر ماه ۱۳۳۷ سطح روابط دو کشور بار دیگر به کنسولگری کاهش یافت و پس از جدایی دو کشور در شهریور ۱۳۴۰ بار دیگر روابط به سطح سفارت بازگشت و این روند تا ۱۳۵۸ و کمی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران ادامه داشت.

اولین موافقت نامه بازرگانی میان دو کشور در تاریخ ۱۳۵۳/۵/۶ (۱۹۷۴ میلادی) به امضا نمایندگان آنها رسید و از تاریخ ۱۳۵۳/۱۰/۲۹ (۱۹۷۵ میلادی) به مرحله اجرا درآمد. اعتبار این موافقت نامه سه سال و پس از آن سال به سال قابل تمدید بود. این موافقت نامه شامل دو لیست الف و ب بود که فهرست (الف) شامل کالاهای صادراتی ایران به سوریه از جمله اتوبوس، دوچرخه، موتورسیکلت و غیره بود و فهرست (ب) شامل کالاهای صادراتی سوریه به ایران شامل فسفات، میوه، رنگ و غیره بود. در تاریخ ۱۳۵۳/۷/۱۳ (۱۹۷۵ میلادی) نیز یک یادداشت تفاهم

بین نمایندگان دو کشور (از جانب ایران وزیر امور اقتصاد و دارایی وقت و از جانب سوریه وزیر اقتصاد و بازرگانی خارجی) به امضا رسید.

۸-۶-۲- روابط اقتصادی دو کشور پس از انقلاب

با پیروزی انقلاب اسلامی و استحکام روابط سیاسی دو کشور، روابط اقتصادی فی مابین نیز از تحرک بالایی برخوردار گردید. در ایران با توجه به این که موضوع فلسطین و حمایت از آن یکی از اصول اساسی حضرت امام خمینی (ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی بود، روی همین اصل با تشکیل محور مقاومت در منطقه و نقش و جایگاه سوریه در آن، روابط ایران و سوریه به یکی از راهبردی ترین روابط سیاسی بین کشورهای منطقه تبدیل شد و هر روز توسعه و گسترش یافت و اوج آن را نیز می توان از حمایت های جمهوری اسلامی ایران از سوریه در جریان بحران هشت ساله مشاهده کرد.

در اواخر سال ۱۳۶۰ با سفر یک هیأت عالی رتبه سیاسی - اقتصادی به تهران روابط اقتصادی دو کشور وارد مرحله جدیدی گردید و در پایان مذاکرات انجام شده یک بیانیه مشترک سیاسی، یک پروتکل بازرگانی و یک قرارداد نفتی به امضا دو کشور رسید. پس از آن تا سال ۱۳۶۷ روابط بازرگانی دو کشور طی مذاکرات و نشست های بازرگانی مقامات عالی رتبه، تنظیم تفاهم نامه ها و برگزاری کمیسیون های مشترک فی مابین ادامه یافت. طی سالهای ۱۳۶۷ تا ۱۳۷۵ روابط دو کشور غالباً در بعد سیاسی و تشکیل اجلاس های کمیسیون عالی ادامه یافت. در

سال ۱۳۷۴ و در جریان برگزاری هشتمین اجلاس کمیسیون‌های فی مابین، برگزاری اجلاس کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی - بازرگانی مورد توافق طرفین قرار گرفت و در اردیبهشت ماه سال ۱۳۷۵ مناسبات بازرگانی و اقتصادی دو کشور با برگزاری اولین اجلاس کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی بازرگانی وارد مرحله جدیدی گردید.

ریاست این کمیسیون‌ها را از ابتدای تشکیل وزیر مسکن و شهرسازی ایران و از ۳۱ خرداد ۱۳۹۰ با تغییر عنوان وزارتخانه مزبور در مجلس شورای اسلامی اکنون وزیر راه و شهرسازی بر عهده دارد و بر اساس توافق هر سال در یکی از پایتخت‌های دو کشور برگزار می‌شود. امضا موافقت نامه بازرگانی بین دو کشور، تشکیل شورای مشترک بازرگانی و توسعه همکاری اتاقهای بازرگانی، تسهیل مشارکت در نمایشگاه‌های بازرگانی و بین المللی، تشویق بخش‌های خصوصی به بهره‌گیری از تسهیلات مناطق آزاد تجاری، برپایی نمایشگاه‌های تخصصی و اختصاصی در هر یک از دو کشور، امضا موافقت نامه کشتیرانی تجاری و دریایی، انعقاد موافقت نامه همکاری‌های گمرکی، برنامه اجرایی همکاری‌های جهانگردی، تبادل هیأت‌های تجاری، امضا موافقت نامه‌های حمل و نقل، اجتناب از اخذ مالیات مضاعف، حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری، موافقت نامه ترجیحات تجاری و غیره، از موارد مورد توافق طرفین طی برگزاری اجلاسهای کمیسیون مشترک می‌باشد.

تا پیش از آغاز بحران سوریه در ۲۴ اسفند ماه ۱۳۸۹ در مجموع ۱۳ اجلاس کمیسیون مشترک در سطح وزیران در تهران و دمشق برگزار شد که آخرین آن یک هفته پیش از شروع بحران در سوریه یعنی به ۱۷ اسفند ماه ۱۳۸۹ در تهران

به ریاست 'علی نیکزاد' وزیر مسکن و شهرسازی ایران و خانم 'لمیاء مرعی عاصی' وزیر اقتصاد و بازرگانی جمهوری عربی سوریه بود و بعد از آن به خاطر اوج گرفتن ناآرامی‌ها و درگیر شدن مقام‌های سوری در بحران ناشی از برنامه ریزی برخی کشورهای همسایه، عرب، غربی و رژیم صهیونیستی کمیسیونی برگزار نشد و فقط به رفت و آمد وزرای دو کشور در زمینه‌های مختلف و برخی توافقات و همکاری‌ها بسنده شد. آخرین اجلاس کمیته عالی همکاری‌های اقتصادی فی مابین نیز به طور هم‌زمان در بهمن ۱۳۹۷ در تهران برگزار گردید.

در سال ۱۳۸۳ مبادلات تجاری بین ایران و سوریه ۶۰ میلیون دلار بود که با تلاش‌های دو کشور و برگزاری کمیسیون‌های مشترک و هماهنگی‌های لازم این رقم در سال ۱۳۸۹ به ۵۴۵ میلیون دلار یعنی نزدیک به ۱۰ برابر رسید که از این میزان ۵۱۶ میلیون دلار صادرات ایران به سوریه و ۲۹ میلیون دلار نیز صادرات سوریه به ایران بود.

۸-۶-۳- موافقت نامه‌های مهم

مهم‌ترین موافقت نامه‌هایی که پس از انقلاب میان دو کشور منعقد گردیده است به شرح زیر است.

۸-۶-۳-۱- موافقت‌نامه ترجیحات بین دو کشور

به منظور تسهیل و گسترش تجارت فی مابین این موافقت‌نامه به امضای مقامات دو کشور رسیده است. براساس این موافقت‌نامه جمعاً ۲۶۱ خط تعرفه از بخشهای صنعت، منسوجات و کشاورزی در مقابل ۲۹۶ خط تعرفه از بخشهای یاد شده کشور سوریه پس از تکمیل مراحل تقنینی موافقت‌نامه از ترجیحات اعطا شده از سوی کشور مقابل برخوردار خواهند شد. همچنین پس از اجرای موافقت‌نامه فهرست کالاهای طرفین با موافقت هر یک قابل افزایش خواهد بود. حاشیه ترجیح اعطا شده توسط هریک از دو کشور در مورد کالاهای صنعتی به شرح ذیل اعلام می‌گردد:

- ✓ کالاهای دارای تعرفه ۵ تا ۲۰ درصد از ۱۵ درصد حاشیه ترجیح برخوردار خواهند شد
- ✓ کالاهای دارای تعرفه ۲۱ تا ۳۰ درصد از ۲۰ درصد حاشیه ترجیح برخوردار خواهند شد
- ✓ کالاهای دارای تعرفه ۳۱ تا ۵۰ درصد از ۲۵ درصد حاشیه ترجیح برخوردار خواهند شد
- ✓ کالاهای دارای تعرفه ۵۱ درصد و بالاتر از ۳۰ درصد حاشیه ترجیح برخوردار خواهند شد
- ✓ تعرفه اعمال شده در مورد منسوجات (فصول ۶۱ و ۶۲) ایران ۳۵ درصد و تعرفه اعمال شده در مورد منسوجات سوریه ۵۰ درصد تعیین گردیده است.
- ✓ تعرفه اعمال شده برای کالاهای کشاورزی کالا به کالا تعیین گردیده است

لازم به ذکر است برنامه طرف ایرانی پس از لازم الاجرا شدن موافقت نامه مذکور گسترش فهرست‌های کالایی و حرکت به سمت آزادسازی تجاری با کشور سوریه می‌باشد.

۸-۶-۳-۲- تشکیل شورای مشترک بازرگانان ایرانی - سوری

طبق توافق اتاق‌های بازرگانی دو کشور شورای مشترک بازرگانان ایرانی - سوری و با هدف گسترش همکاری‌ها در زمینه سرمایه گذاری‌های مشترک در سوریه، اجرای پروژه‌های مشترک در کشور ثالث، ایجاد ارتباط مستمر میان دو اتاق، مبادله اطلاعات خصوصاً مناقصه‌ها و تبادل هیئت‌های دو اتاق و تشویق صاحبان صنایع برای همکاری‌های صنعتی و اطلاع از نیازهای کارخانه‌های سوریه تأسیس گردید. در حال حاضر برنامه‌هایی جهت توسعه فعالیت این شورا در دست اقدام است.

۸-۶-۳-۳- موافق تنامه حمل و نقل جاده ای

موافقت نامه حمل و نقل جاده ای در سال ۱۳۶۳ به امضای دو کشور رسیده و لازم الاجرا است و سالانه بیش از ۵ هزار دستگاه اتوبوس و کامیون ایرانی به سوریه تردد دارند.

۸-۶-۳-۴- موافقت‌نامه حمل و نقل هوایی

موافقت‌نامه حمل و نقل هوایی بین دو کشور در سال ۱۳۷۶ به امضا رسیده و لازم الاجرا است. ایران و سوریه هر کدام هر هفته، پروازهایی از تهران به دمشق و بالعکس دارند. علاوه بر پروازهای برنامه‌ای، پروازهای چارتر نیز بین دو کشور توسط شرکت‌های ایرانی در تمامی ایام هفته انجام می‌شود.

۸-۶-۳-۵- موافقت‌نامه حمل و نقل ریلی

براساس قرارداد سال ۱۳۷۹ قطار مسافربری تهران - دمشق هفته ای یک بار در این مسیر مسافرین را جابه‌جا می‌کند.

از جمله برنامه‌های راه آهن جمهوری اسلامی ایران برای توسعه همکاری‌ها با کشور سوریه اتصال ریلی جمهوری اسلامی ایران و سوریه از طریق عراق، تداوم مشارکت شرکت‌های ایرانی در پروژه‌های سوریه و برگزاری دوره‌های آموزشی در این حوزه می‌باشد.

۸-۶-۳-۶- موافقت‌نامه حمل و نقل دریایی

موافقت‌نامه کشتیرانی تجاری - دریایی در سال ۱۳۷۸ به امضا رسیده و لازم الاجرا است. سالانه چندین فروند کشتی شرکت ایرانی به بنادر سوریه عزیمت می‌نمایند. کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران دارای سرویس منظم در منطقه دریای

مدیرانه و خاورمیانه می‌باشد. همچنین شرکت مذکور باتوجه به آغاز فعالیت دفتر نمایندگی و ترمینال کانتینری خود در بندر مالتا، آمادگی خود جهت حمل محصولات کشور سوریه به بنادر ایران و سایر کشورها و بالعکس را با نرخهای رقابتی اعلام نموده است.

جدول زیر اهم موافقت نامه‌ها و تفاهم نامه‌های منعقد شده بین دو کشور را نشان می‌دهد.

اهم موافقت نامه‌ها و تفاهم نامه‌های موجود بین دو کشور:

- ✓ یادداشت تفاهم اتاق‌های بازرگانی
- ✓ موافقت‌نامه ترجیحات تجاری
- ✓ تشکیل کمیته سرمایه‌گذاری
- ✓ موافقت‌نامه تأسیس بانک مشترک در سوریه (در دست پیگیری)
- ✓ موافقت‌نامه همکاری‌های اداری گمرکی
- ✓ موافقت‌نامه حمایت و تشویق از سرمایه‌گذاری
- ✓ موافقت‌نامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف
- ✓ موافقت‌نامه همکاری‌های نمایشگاهی
- ✓ موافقت‌نامه گمرکی
- ✓ موافقت‌نامه بازرگانی ۱۳۵۷
- ✓ موافقت‌نامه حمل و نقل دریایی
- ✓ موافقت‌نامه حمل و نقل جاده‌ای
- ✓ موافقت‌نامه حمل و نقل هوایی

- ✓ موافقت‌نامه حمل و نقل ریلی
- ✓ یادداشت تفاهم در زمینه استاندارد و حفظ کیفیت
- ✓ یادداشت تفاهم در زمینه گردشگری
- ✓ موافقت‌نامه تأسیس شورای مشترک بازرگانی ایران و سوریه
- ✓ موافقت‌نامه تجارت آزاد (به استثنای ۸۸ قلم کالا از هر کشور)
- ✓ سند همکاری‌های بلند مدت راهبردی اقتصادی بین دو کشور بهمن ۹۷

- ✓ یادداشت تفاهم همکاری‌های ریلی بهمن ۹۷
- ✓ یادداشت تفاهم همکاری‌های مسکن بهمن ۹۷
- ✓ یادداشت تفاهم همکاری‌های سینمایی بهمن ۹۷
- ✓ یادداشت تفاهم همکاری‌های ژئوماتیک بهمن ۹۷
- ✓ یادداشت تفاهم همکاری‌های مبارزه با پولشویی بهمن ۹۷
- ✓ یادداشت تفاهم همکاری‌های سرمایه‌گذاری بهمن ۹۷
- ✓ یادداشت تفاهم همکاری‌های فرهنگی و آموزش و پرورش بهمن ۹۷
- ✓ تفاهم‌نامه نمایشگاهی بهمن ۹۷

۸-۶-۳-۷- قراردادهای خدمات فنی و مهندسی

ارزش قراردادهای منعقد شده خدمات فنی و مهندسی جمهوری اسلامی ایران با کشور سوریه طی سال‌های ۱۳۸۰ لغایت سال ۱۳۸۹ بیش از دو میلیارد دلار می‌باشد. به کارگیری ظرفیت‌های خالی، توسعه بازار، محدودیت بازار داخلی، ارتقا

دانش فنی و کسب تجربه بین المللی و تحکیم موقعیت سازمانی به جهت عدم وابستگی به بازار داخلی از دلایل روآوری شرکتها به خدمات فنی و مهندسی می باشد. در سال های اخیر سرمایه گذاری و صدور خدمات فنی و مهندسی به کشور سوریه مورد توجه خاص قرار گرفته است و برخی از شرکت های ایرانی توانسته اند در این زمینه به موفقیت های قابل توجهی دست یابند.

۸-۶-۴- برقراری ترتیبات بانکی

در این قسمت فعالیت هایی که در حوزه بانکی بین دو کشور انجام شده است معرفی می گردد:

۸-۶-۴-۱- بانک صادرات

بانک صادرات ایران در مورد تشکیل بانک مشترک با بانک تجاری سوریه در دمشق توافق نموده است. و موضوع تأسیس این بانک مشترک هم اکنون مجدانه در حال پیگیری می باشد.

۸-۶-۴-۲- بانک توسعه صادرات

براساس توافقات به عمل آمده، به منظور توسعه صادرات غیرنفتی به سوریه بانک توسعه صادرات تسهیلاتی را اعطا می نماید و سقف پوشش صندوق ضمانت صادرات ایران برای اعتبارات کوتاه مدت اعطایی به کشور سوریه، معادل ۵۰ میلیون

دلار و برای اعتبارات میان و بلندمدت ۱۰۰ میلیون دلار تعیین گردیده است. طبقه بندی ریسک این کشور نیز پنج گزارش شده است. لازم به ذکر است بازپرداخت اعتبارات کوتاه و میان مدت قابل اعطا به خریداران سوری مشروط به گشایش اعتبار اسنادی از Commercial Bank or Syria اعتبارات بلندمدت در قبال تضمین دولت آن کشور می‌باشد.

۸-۷- تشکیل انجمن دوستی ایران و سوریه

باتوجه به سوابق و پیشینه تاریخی، فرهنگی و روابط دیرینه دوستی میان دو کشور، انجمن دوستی ایران و سوریه در تاریخ ۱۳۸۱/۳/۲ تشکیل گردید و در اداره ثبت شرکت‌ها به ثبت رسید. این انجمن دارای چهار کمیته کاری اجرایی می‌باشد که برای تحقق اهداف انجمن، زیر نظر ریاست آن فعالیت می‌نماید. کمیته‌های یاد شده عبارت‌اند از:

- ✓ کمیته فرهنگی، تاریخی، هنری، ورزشی، گردشگری
- ✓ کمیته علمی، آموزشی و پژوهشی
- ✓ کمیته اجتماعی و ارتباطات
- ✓ کمیته اقتصادی (صنعتی، بازرگانی و تجاری)

اهداف و وظایف کمیته‌های فوق‌الذکر به شرح زیر می‌باشد:

- ✓ تشکیل گروه‌هایی و همایش‌های توسعه روابط صنعتی، تجاری بین دو کشور

- ✓ مساعدت و تلاش در برگزاری نمایشگاه‌های صنعتی، تجاری بین دو کشور
- ✓ تلاش و کوشش در جهت تسهیل در توسعه روابط بازرگانی، صنعتی و تجاری دو کشور از طریق ایجاد ارتباط بین تجار، بازرگانان و صاحبان صنایع دو کشور
- ✓ فراهم نمودن اطلاعات مورد نیاز بازرگانان، تجار و صاحبان صنایع و اتاق‌های صنایع و بازرگانی دو کشور
- ✓ تلاش و فعالیت در جهت توسعه مطلوب و متوازن روابط اقتصادی دو کشور
- ✓ برقراری روابط و همکاری با دستگاه‌ها و سازمانهای دولتی و غیردولتی ذی‌ربط دو کشور جهت تحقق اهداف فوق

۸-۸- فعالیت‌های نمایشگاهی و هیأت‌های تجاری

یکی از شیوه‌های تبلیغ و معرفی محصولات غیرنفتی صادراتی ایران و نفوذ به بازار سوریه، برگزاری نمایشگاه‌های عمومی و اختصاصی در این کشور است. امروزه نمایشگاه‌ها از حالت سنتی خود خارج شده و نه تنها به عنوان محلی برای داد و ستد آنی کالاها یا خدمات تلقی نمی‌گردند بلکه تبدیل به محلی شده اند که خریداران بالقوه و فروشندگان بالفعل از نزدیک با یکدیگر ارتباط برقرار می‌نمایند و از ویژگی کالاهایی که قابلیت صدور دارند به نحو کامل مطلع می‌گردند و در خصوص امکان مبادله کالا با یکدیگر به گفتگو می‌نشینند.

برگزاری و یا شرکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی فرصت مناسبی جهت توسعه صادرات به شمار می‌رود. اینگونه نمایشگاه‌ها با فروش کالاها به صورت خرده‌فروشی و یا عمده‌فروشی می‌تواند موجبات افزایش صادرات کالاهای غیرنفتی را فراهم آورده و با استفاده از این موضوع می‌توان شناختی از لحاظ بازاریابی، شناخت ذوق و سلیقه مشتریان، تشخیص میزان قدرت خرید آنان و تبلیغ برای معرفی کالا را به دست آورد. در حال حاضر همکاری نمایشگاهی بین دو کشور در سطح مطلوبی قرار دارد و طی دوازده سال گذشته (۱۳۸۷-۱۳۷۵) هر دو کشور همه ساله در نمایشگاه‌های بین‌المللی یکدیگر مشارکت نموده‌اند.

اولین نمایشگاه اختصاصی کالاهای ایرانی در سوریه با مشارکت بیش از ۱۵۰ شرکت ایرانی در بخش‌های مختلف نفت، گاز، پتروشیمی، خودرو، قطعات یدکی، صنعت، مصالح ساختمانی، صنایع غذایی، صنایع پزشکی، کشاورزی، ارتباطات و غیره، از تاریخ چهار تا نه بهمن ماه سال ۱۳۸۶ در دمشق برگزار گردید. لازم به ذکر است دیگری تفاهم نامه همکاری‌های متقابل نمایشگاهی بین شرکت سهامی نمایشگاه‌های بین‌المللی ج.ا.ایران و سازمان نمایشگاه‌های بین‌المللی سوریه در مرداد ماه ۱۳۸۷ با اعتباری دوساله به امضا رسید، که این تفاهم‌نامه به صورت دوسالانه بین دو کشور به امضا می‌رسد. آخرین تفاهم نامه در بهمن ۹۷ جهت برپایی نمایشگاه برای عرضه کالاهای ایرانی در سوریه صورت گرفته است.

۸-۹- همکاری‌های دو جانبه با سوریه

جدول (۸-۶): همکاری دوجانبه ایران از سوریه

ردیف	اجلاس کمیسیون مشترک	متولی اجلاس	تاریخ	محل برگزاری
۱	نخستین اجلاس کمیسیون مشترک دو کشور	وزارت مسکن و شهرسازی	اردیبهشت ۱۳۷۵	دمشق
۲	دومین اجلاس کمیسیون مشترک دو کشور	وزارت مسکن و شهرسازی	اسفند ۱۳۷۵	تهران
۳	سومین اجلاس کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی	وزارت مسکن و شهرسازی	مهر ۱۳۷۷	دمشق
۴	چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی	وزارت مسکن و شهرسازی	آذر ۱۳۷۸	تهران
۵	پنجمین اجلاس کمیسیون مشترک	وزارت مسکن و شهرسازی	خرداد ۱۳۸۰	دمشق

			همکاری‌های اقتصادی	
دمشق	بهمن ۱۳۸۲	وزارت مسکن و شهرسازی	ششمین اجلاس کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی	۶
تهران	بهمن ۱۳۸۳	وزارت مسکن و شهرسازی	هفتمین اجلاس کمیته عالی سیاسی - اقتصادی مشترک	۷
دمشق	اسفند ۱۳۸۴	وزارت مسکن و شهرسازی	هشتمین اجلاس کمیسیون مشترک و سومین اجلاس کمیته عالی سیاسی و اقتصادی	۸
تهران	اسفند ۱۳۸۵	وزارت مسکن و شهرسازی	نهمین اجلاس کمیسیون مشترک و چهارمین	۹

			اجلاس کمیته عالی سیاسی و اقتصادی	
دمشق	اسفند ۱۳۸۶	وزارت مسکن و شهر سازی	دهمین اجلاس کمیته عالی همکاری‌های اقتصادی دو کشور	۱۰
تهران	اسفند ۱۳۸۷	وزارت مسکن و شهرسازی	یازدهمین اجلاس کمیته عالی همکاری‌های اقتصادی دو کشور	۱۱
تهران	تیر ۱۳۸۸	وزارت مسکن و شهرسازی	هفتمین نشست کمیته پیگیری و توسعه همکاری‌های اقتصادی دو کشور	۱۲
تهران	دی ۱۳۸۸	وزارت مسکن و شهرسازی	هشتمین نشست کمیته پیگیری و توسعه همکاری‌های اقتصادی دو کشور	۱۳
دمشق	اردیبهشت ۱۳۸۹	وزارت مسکن و شهرسازی	دوازدهمین اجلاس کمیته عالی	۱۴

			همکاری‌های اقتصادی دو کشور	
تهران	اسفند ۱۳۸۹	وزارت راه و شهرسازی	سیزدهمین اجلاس کمیته عالی همکاری‌های اقتصادی دو کشور	۱۵
تهران	اسفند ۱۳۹۰	وزارت مسکن و شهرسازی	نهمین نشست کمیته پیگیری و توسعه همکاری‌های اقتصادی دو کشور	۱۶
تهران	آبان ۱۳۹۲	وزارت مسکن و شهرسازی	اجلاس کمیته مشترک ایران و سوریه برای بررسی مشکلات پروژه‌های ایرانی فعال در آن کشور	۱۷
تهران	خرداد ۹۷	وزارت مسکن و شهرسازی	دور دوم اجلاس تدوین موافقتنامه همکاری‌های بلند مدت اقتصادی دو کشور	۱۸

دمشق	شهریور ۹۷	وزارت مسکن و شهرسازی	دور سوم اجلاس تدوین موافقتنامه همکاری‌های بلند مدت اقتصادی دو کشور	۱۹
دمشق	بهمن ۹۷	وزارت مسکن و شهرسازی	چهاردهمین اجلاس کمیته عالی همکاری‌های اقتصادی دو کشور	۲۰

۸-۹-۱- اقدامات اخیر انجام شده در زمینه توسعه روابط

تجاری با سوریه

- ✓ مشارکت ایران در نمایشگاه‌های سوریه
- ✓ امضای موافقت‌نامه تجارت آزاد میان دو کشور
- ✓ برگزاری همایش‌های معرفی فرصت‌های تجاری در بازسازی سوریه
- ✓ تشکیل شورای مشورتی بازرگانی سوریه
- ✓ پیگیری حذف ۴ درصد عوارض و ۸۸ قلم کالای مستثنی شده از تجارت آزاد

- ✓ مشارکت در تدوین موافقتنامه همکاری‌های راهبردی بلند مدت ایران و سوریه
- ✓ مشارکت در چهاردهمین اجلاس کمیسیون مشترک سوریه بهمن ۹۷
- ✓ اعزام ۲ هیات تجاری کی توسط اتاق ایران یکی توسط شرکت پارس رستاک بهمن ۹۷

۸-۹-۲- برنامه‌های آتی

- ✓ پیگیری حذف ۸۸ قلم کالاهای مستثنی از موافقتنامه تجارت آزاد
- ✓ مشارکت در نمایشگاه بازسازی سوریه ۱۰-۱۴ مهر ۹۸
- ✓ مشارکت در شصتمین نمایشگاه بین‌المللی بازرگانی سوریه ۱۵-۲۴ شهریور ماه ۹۸
- ✓ مشارکت در نمایشگاه پزشکی سال ۹۸
- ✓ تشکیل کمیته مشترک تجاری و صنعتی
- ✓ پیگیری و اجرای راهبرد توسعه صادرات ایران به سوریه (سال ۱۴۰۰) و برنامه‌های عملیاتی آن

۸-۱۰- مشکلات و موانع اساسی

- ✓ حاکم شدن فضای بعد از جنگ در کشور سوریه و غیر فعال شدن بخش خصوصی و انتظار بخش دولتی برای دریافت کمک بجای انجام مبادلات
- ✓ موضوع حمل و نقل زمینی با توجه به هزینه بر بودن مسیر ترانزیت ترکیه و محدود بودن ظرفیت و نا امن بودن ترانزیت از قلمرو عراق و محدودیت حمل و نقل دریایی
- ✓ موضوع قیمت تمام شده محصولات مبادلاتی دو کشور که عمدتاً غیر رقابتی است و فعالان اقتصادی بخش خصوصی در چارچوب قیمت‌های پیشنهادی طرف سوریه برای خرید و فروش کالا تمایلی به تجارت ندارند
- ✓ عدم آزادی سازی و تمدید ضمانت نامه‌های بانکی به رغم اتمام و تحویل قطعی پروژه‌ها و نهایتاً افزایش هزینه‌های جاری پیمانکاران ایرانی
- ✓ افزایش قیمت‌ها و هزینه‌های عملیاتی متأثر از کاهش ارزش لیر سوریه بالاخص در خرید تجهیزات مورد نیاز در اجرای پروژه‌ها
- ✓ عدم اعمال نرخ تعدیل در ارزش قرار دادها با توجه به نرخ تورم
- ✓ عدم ایفای تعهدات دولت سوریه مبنی بر پرداخت به موقع مطالبات شرکت‌ها
- ✓ مطالبات فراتر از مبالغ قانونی جهت آزاد سازی تضامین از جانب بانک‌های سوری بر خلاف دستور مقامات و تحمیل کارمزد بالا به صادر کنندگان ایرانی در فرایند آزادی سازی ضمانت نامه‌های بانکی

- ✓ مشکلات مربوط به ورود و خروج ماشین آلات و تجهیزات (عدم صدور به موقع مجوز خروج و خطر استهلاک و سرقت ماشین الات و تجهیزات)
- ✓ فقدان سیستم امنیتی مناسب و خطر سرقت مواد اولیه در گمرکات سوریه و در مسیرهای منتهی به کارگاهها

۸-۱۱- راهکارها و اقدامات حمایتی مورد نیاز

- ✓ تقویت جایگاه‌های سازمانی مربوط به سوریه در سازمان‌های اصلی مرتبط مانند سفارت، سازمان توسعه تجارت، گمرک و غیره
- ✓ تشکیل ستاد بازسازی سوریه مستقل از عراق تحت نظر ریاست جمهوری و راه اندازی کارگروه‌های تخصصی مانند ساختمان، نیرو، خدمات، و غیره
- ✓ بهره‌گیری از ظرفیت تشکل‌ها و انجمن‌های صادراتی در بازسازی
- ✓ تدوین سیاست‌های تشویقی ویژه برای تجارت با سوریه
- ✓ تسریع در برگزاری اولین جلسه کمیسیون مشترک پس از جنگ با محوریت وزارت راه
- ✓ احیای موافقت‌نامه تجارت آزاد تجاری و بازرگاری آن ضمن تشکیل کمیته بند ۱۹ موافقت‌نامه
- ✓ تسریع در اجرایی کردن خط اعتباری دوم سوریه
- ✓ تقویت پوشش بیمه‌ای صندوق ضمانت صادرات برای کشور سوریه
- ✓ شناسایی موانع موجود و تسهیل تجارت در زمینه‌های بانکی، حمل و نقل و قوانین و برنامه ریزی جهت رفع آنها

- ✓ تسریع در راه‌اندازی بانک الامان ایران در سوریه و راه‌اندازی شعبه بانک تجارت سوریه در ایران
- ✓ تسریع در استقرار و ثبت شرکت‌های خدمات فنی و مهندسی در سوریه و اخذ رتبه بندی (به جهت امکان استفاده از منابع مالی بین‌المللی)
- ✓ تسریع در راه‌اندازی خطوط راه آهن ایران - عراق به سوریه
- ✓ راه‌اندازی خط مشترک کشتیرانی، حمل و نقل زمینی

۸-۱۲- مرادوات ایران و سوریه

جدول (۸-۶): مرادوات ایران از سوریه

عنوان	شامل	وضعیت	توضیحات
برگزاری اجلاسها و کمیته‌های مشترک تخصصی	اجلاس کمیسیون عالی	✓	در سال ۱۳۹۷ برگزار گردید
	اجلاس کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی و بازرگانی	✓	چهاردهمین در سال ۱۳۹۷ برگزار گردید
	کمیته مشترک بازرگانی و صنعتی	✓	در سال ۹۵ برگزار گردید
	سایر کمیته‌های تخصصی	✓	بهمن ۹۷ کمیته موافقت‌نامه

همکاری‌های بلند مدت برگزار گردید- کمیته سرمایه گذاری در سال ۱۳۸۵			
در اسفند ماه ۱۳۸۹ امضا و از تاریخ ۹۱/۱/۲۹ اجرایی گردید.	✓	تجارت آزاد	موافقت‌نامه‌ها و یادداشت تفاهم‌های تجاری
در سال ۱۳۸۴ امضا شده است و از ۱۳۸۸ لازم الاجراست	✓	تجارت ترجیحی	
در سال ۱۳۷۵ امضا شده است	✓	بازرگانی	
۱۳۸۶ تاریخ آخرین تمدید مجدد در بهمن ۹۷ امضا شد	✓	یادداشت تفاهم همکاری نمایشگاهی	

	-	یادداشت تفاهم همکاری سازمان توسعه تجارت	
در بهمن ۹۷ امضا شد		موافقتنامه همکاری‌های بلند مدت	
در سال ۱۳۷۵ امضا شده است	✓	اجتناب از اخذ مالیات مضاعف	موافقت‌نامه‌ها و یادداشت تفاهم اقتصادی و مالی
در سال ۱۳۷۶ امضا شده است در بهمن ۹۷ هم امضا شد	✓	تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری خارجی	
در سال ۱۳۸۳ امضا شده است	✓	گمرکی	
در بهمن ۹۷ امضا شد.	✓	تفاهم نامه ترتیبات بانکی	
	✓	تفاهم‌نامه همکاری صندوق‌های ضمانت صادرات	
در بهمن ۹۷ امضا شد	✓	یادداشت تفاهم مبارزه با پول‌شویی	

در سال ۱۳۷۶ امضا شده است	✓	هوایی	موافقت‌نامه‌های حمل و نقل
در سال ۱۳۷۸ امضا شده است	✓	دریایی	
در سال ۱۳۶۳ امضا شده است	✓	زمینی	
در سال ۱۳۷۹ و ۱۳۹۷ امضا شده است	✓	ریدی	
	-	اتاق مشترک بازرگانی	همکاری‌های اتاق بازرگانی
در اتاق بازرگانی در حال برگزاری می‌باشد موافقتنامه در سال ۱۳۸۶	✓	شورای مشترک بازرگانی	
	-	تأسیس مرکز تجاری	
در ۱۳۸۴ چارچوب موافقتنامه	-	تأسیس شعبه بانکی ایرانی	روابط بانکی

تاسیس بانک پیگیری شد			
در حال مذاکره برای بانک الامان	-	بانک مشترک	
	✓	کارگزاری	
تنها بانک مورد قبول این کشور، Commercial Bank of Syria با سقف پوشش ۱۰ میلیون یورو برای اعتبارات حداکثر یکساله (کوتاه مدت) می باشد. خط اعتباری نیز با اختصاص مبدغ یک میلیون دلار راه اندازی شده است ولی هنوز تأمین اعتبار	۱ میلیارد دلار	میزان خطوط اعتباری تخصیصی	

اجرای نگریده است			
	۵	درجه ریسک کشوری	
در سال ۱۳۸۴ امضا شده است	✓	یادداشت تفاهم استاندارد	همکاری‌های استاندارد

فصل نهم

اهمیت استراتژیک سوریه برای ایران

۹-۱- مقدمه

از زمان استقلال سوریه تا پیروزی انقلاب اسلامی، رابطه بین دو کشور ایران و سوریه بیشتر خصمانه بود؛ اما با پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ یکی از محورهای مهم در سیاست خارجی ایران، کشور سوریه بوده است. در طول ۷۹ سال گذشته، سوریه به دلایل و عوامل متعددی همچون ایدئولوژی مشترک مبارزه با رژیم صهیونیستی، مخالفت با غرب، همراهی و همکاری با نیروهای فلسطینی و حزب الله لبنان همواره جایگاه خود را در سیاست خارجی ایران حفظ نموده است.

با بررسی تاریخی حضور و نفوذ استعمار، ساختار سیاسی، اجتماعی، شکاف‌های قومی و مذهبی، همجواری با رژیم صهیونیستی و غیره، می‌توان به این نتیجه رسید که سوریه همواره مورد توجه بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای قرار گرفته است. نفوذ گسترده ایران در سوریه و همچنین تقویت نیروهای حزب الله در مرز رژیم صهیونیستی، ایالات متحده را بر آن داشت که با همکاری ترکیه و برخی از کشورهای عرب، دامنه اعتراضات کشورهای تونس، لیبی و مصر را به سوریه بکشاند. در طول بحران، کشورهای مخالف بیشترین حمایت‌ها را از مخالفین به عمل آوردند و به دنبال آن هستند تا علاوه بر سرنگونی اسد از نفوذ ایران در منطقه بکاهند. با توجه به همسایگی سوریه با فلسطین، روابط با حزب‌الله، هرگونه تغییر در جایگاه سوریه موجب تغییر در معادلات سیاسی امنیتی آینده خاورمیانه خواهد شد و موازنه قدرت ایران در خاورمیانه را با شکست روبرو خواهد نمود.

شکل (۹-۱): سوریه

۹-۲- اهمیت استراتژیک سوریه در منطقه

در میان مناطق بزرگ تنش قابل شمارش در سطح کره زمین، منطقه مدیترانه که بطرف خاورمیانه کشیده می شود منطقه پر اهمیتی تلقی میشود. این موضوع هم از دیدگاه مردم این منطقه و هم از دید گاه جهانی قابل تایید است. اگر تعمق عمیقی در مناطق جهان به عمل آوریم، مشاهده می کنیم که حادثترین مسائل ژئوپلیتیکی در منطقه خاورمیانه وجود دارد. با این همه خاورمیانه فقط یک پانزدهم کمربند پیرامونی زمین را تشکیل می دهد. مهم ترین دلیل وجود تنش (بالقوه) در این منطقه، وجود رژیم نامشروع رژیم صهیونیستی است که با غضب سرزمین فلسطین و توسعه طلبی روز افزون خود همواره عوامل تنش در منطقه را تقویت می کند.

کشورهای عربی خاورمیانه از بدو پیدایش رژیم صهیونیستی در حال مبارزه با این رژیم بوده اند. البته این مبارزه به طور نامحسوس از دهه ۱۹۸۰ و بعد از اشغال کویت توسط عراق بطور محسوس رنگ باخته است. از طرف دیگر، اهمیت ژئواستراتژیک مدیترانه نیز چشمگیر است و سوریه بعنوان عضوی از این منطقه در معادلات آن صاحب نقش است. اهمیت منافع موجود و تنشهای اطراف مدیترانه نخست ناشی از این واقعیت است که در این بخش از جهان حد و مرزهای چندین مجموعه ژئوپلیتیکی با ابعاد جهانی با یکدیگر تلفیق شده و یکدیگر را قطع می کنند. از سوی دیگر موضوع منطقه ای مطرح است که به ویژه از نظر سیاسی بی ثبات است. زیرا بخش مهمی از کشورهای موجود در منطقه بخصوص آنهایی که در سواحل

جنوب شرقی قرار گرفته‌اند با یکدیگر رقابت دارند و شاهد تنش‌های داخلی روز افزونی هستند.

شکل (۹-۲): سوریه

کشور سوریه در منطقه مدیترانه از موقعیت خاصی برخوردار است. می‌توان گفت این کشور پل ارتباطی سه قاره اروپا، آسیا و آفریقا می‌باشد. سوریه با ۱۸۶ کیلومتر ساحل در دریای مدیترانه با کشورهای حاشیه این منطقه ارتباط دارد. بخصوص که سوریه از طریق خط لوله نفت در بندر بانیا، بخشی از نیازهای نفتی کشورهای حاشیه را تامین می‌کند و از این راه در معادلات منطقه نقش دارد. با توجه به مطالب فوق در خصوص عوامل ژئوپولتیک بودن سوریه می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

الف. واقع شدن این آشور در منطقه راهبردی خاورمیانه

اگر به مسائل مطرح جهان نگاهی بیاندازیم متوجه می‌شویم حادثترین مسائل و بحران‌های جهان در این منطقه است و این منطقه همواره در جهان خیرساز و توجه جهانیان را به خود جلب می‌نماید حال این مسئله روزی جنگ‌های اعراب و رژیم صهیونیستی روز دیگر پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی و روز دیگر تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان، جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، صلح خاورمیانه، حمله عراق به کویت، درگیری آمریکا و عراق و اشغال این کشور توسط آمریکا می‌باشد. همه این موارد نشان از راهبردی بودن این منطقه و اهمیت آن در جهان دارد. سوریه در اکثر این بحران‌ها دارای نقش محوری بوده است.

ب. واقع شدن سوریه بر کناره شرقی دریای استراتژیک مدیترانه

این کشور حدود ۱۸۳ کیلومتر ساحل در کنار دریای مدیترانه دارد. این ساحل سوریه را به عنوان یک کشور حوزه دریای مدیترانه قرار داده است. وجود سوریه در این منطقه در واقع پل ارتباطی سه قاره آسیا، آفریقا و اروپا به حساب می‌آید و با توجه به برنامه‌های دولت سوریه می‌تواند یکی از مراکز مهم انتقال انرژی (نفت و گاز) به اروپا به حساب آید.

ج. همسایگی در آثار رژیم صهیونیستی، لبنان، ترکیه و عراق موقعیت ویژه‌ای را به این کشور داده و چنانکه در بالا اشاره شد می‌تواند تاثیرات زیادی در این آشورها گذاشته و به عنوان بازیگر عمده منطقه‌ای به حساب آید. این تنها سوریه است که در میان کشورهای منطقه در حال بازی کردن نقش عمده است در حالی آه سوریه

هنوز به اردوگاه آمریکا و غرب وارد نشده و علی‌رغم فشارهای زیادی که از سوی غرب و هم‌پیمانان این کشور علیه سوریه وارد می‌شود این سوریه است که هنوز نقش تعیین‌کننده‌ای را در منطقه چه لبنان، چه عراق و چه فلسطین الغاء می‌نماید. تنش در روابط با رژیم صهیونیستی یا بهتر گفته شود عدم دستیابی به صلح بین سوریه و این رژیم می‌تواند از چالش‌های مهم منطقه برای آمریکا به حساب آید. رژیم صهیونیستی بارها بر این مسئله تأکید کرده است که تنها ارتشی عربی که می‌تواند امنیت رژیم صهیونیستی را در معرض تهدید قرار دهد ارتش سوریه است. آوشش‌های بشار اسد در تقویت ارتش این آشور به سلاح‌های پیشرفته به خصوص روسی بارها مورد اعتراض آمریکا و رژیم صهیونیستی قرار گرفته است.

۹-۲-۱- جمهوری اسلامی ایران

بدون شک اتحاد ایران و سوریه یکی از مهم‌ترین اتحادهای سطح خاورمیانه به شمار می‌رود. این اتحاد در ابتدا از یکسو، باهدف مقابله با تهاجم عراق، اسرائیل و نفوذ آمریکا در خاورمیانه، ماهیت تدافعی داشت از سوی دیگر به نگرانی ایران از خلیج فارس و نگرانی سوریه از شام بر می‌گشت. لذا می‌توان گفت تلاش دو کشور در طی این مدت، ضمن هماهنگی سیاست‌ها، پیشبرد منافع کشور بوده است. با سقوط حکومت شاهنشاهی در سال ۱۱۹۱، حافظ اسد اولین رهبر یک کشور عربی و سومین کشوری بود که ایران را به رسمیت شناخت. حمله عراق به ایران باعث تقویت روابط بین ایران و سوریه شد. سوریه از همان ابتدای شروع جنگ، حمله بغداد را محکوم نمود. سوریه با قطع خط لوله نفت عراق به دریای مدیترانه و کاهش

صادرات نفت به بیش از نیم میلیون بشکه در روز و زیان ۱۹ میلیون دلاری در روز را برای عراق، توانست حسن همکاری خود را به ایران نشان دهد. پس از جنگ سرد روابط دو کشور باگسترش روابط اقتصادی، سیاسی و نظامی وارد مرحله جدیدی شد، اما ایدئولوژی‌های مشترک آنها در این دوره یک جبهه ضد امپریالیستی بود که متشکل از گرایشهای ضدآمریکایی و ضد صهیونیسم و حمایت از گروه‌های آزادیبخش فلسطین بود. ضدیت با صهیونیسم به منشوری تبدیل شد که می‌توان همه تحولات خاورمیانه را بر اساس آن نگاه کرد.

با سقوط صدام و اشغال عراق، همکاری بین ایران و سوریه افزایش یافت. حضور آمریکا در منطقه دو کشور را بیش از پیش به هم نزدیک ساخت و باعث مخالفت سوریه با منافع آمریکا در عراق و لبنان شد با شروع بحران سوریه، ایران با تمام توان از انجام اصلاحات، حفظ حاکمیت ملی ۴ و دولت سوریه حمایت نموده است. از نگاه ایران، اعتراضات داخلی سوریه مردمی نیست؛ بنابراین، هوشیارانه مسائل سوریه را رصد نموده و بر این باور است که در صورت موفقیت ایالات متحده در سوریه، هدف بعدی ایران خواهد بود. دانیلون ۵، یکی از مشاوران امنیت ملی ۶ آمریکا، پایان رژیم اسد را موجب بزرگترین عقب نشینی ایران در منطقه و برهم زنده توازن قوای راهبردی و تغییر آن در منطقه علیه ایران می‌داند.

ایران با مینا قرار دادن اظهارات رهبری ایران که سوریه در عمق استراتژیک قرار دارد با درک شرایط موجود از بحران به این نتیجه رسیده است که در صورت سقوط اسد، دولت بعدی تمایلی به همکاری با ایران نخواهند داشت بنابراین، تلاش نموده تا با برگزاری جلسات مشترک بین گروه‌های مخالف و دولت سوریه نقاط تفاهم را

بین آنان فراهم سازد، اما ایالات متحده و عربستان نه تنها مانعی در برگزاری چنین جلساتی بوده‌اند بلکه از حضور ایران در اجلاس‌های بین‌المللی (از جمله ژنو) در رابطه با حل بحران جلوگیری می‌نمودند و همواره در تلاش برای منزوی نمودن ایران در منطقه بودند.

۹-۳- راهبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال بحران سوریه

برابر قانون اساسی ایران، مهم‌ترین هدف حفظ موجودیت و تأمین امنیت ملی کشور است. ایران، امنیت را با پرهیز از دخالت در امور داخلی کشورهای دیگر و احترام متقابل دنبال می‌کند. در اصل ۱۵۴ قانون اساسی ایران بر خودداری از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر و حمایت از مبارزه حق طلبانه مستضعفان در برابر مستکبران، تأکید شده است. بنیان‌گذار ایران با تأکید بر اصل ۱۵۴ قانون اساسی بیان داشته: «امیدوارم که صلح جهانی بر پایه استقلال ملت‌ها و عدم مداخله در امور یکدیگر و غیره، بنا گردد».

بحران سوریه با پیچیدگی‌هایی که دارد، اثرگذاری‌هایی را بر سیاست خارجی ایران در برداشته است. با توجه به دخالت کشورهای منطقه و فرامنطقه‌ای و قدرت‌گیری گروه‌های رادیکال در سوریه، آینده سوریه حکایت از آن دارد که در صورت ادامه بحران، تحمیل الزامات اساسی را بر سیاست خارجی ایران در بر خواهد داشت. معمای امنیتی ایران در سوریه و ادامه بحران در آن کشور به ویژه در صورت تغییر

قدرت حاکم، چالش‌هایی را در قالب قطع پل ارتباطی ایران با حزب الله، کاهش و یا قطع قدرت نفوذ ایران در آن منطقه، آسودگی خاطر رژیم صهیونیستی، گسترش گروه‌های رادیکال مخالف با ایران و غیره را به دنبال خواهد داشت. در چنین فضایی انتخاب رویکردی قابل اعتنا در جهت افزایش امنیت و نقش منطقه‌ای ضرورتی اساسی است. به نظر می‌رسد با توجه به شرایط فعلی سوریه و حوزه نفوذ ایران، از بین دو رویکرد واقع‌گرایی تهاجمی و واقع‌گرایی تدافعی، واقع‌گرایی تدافعی از قابلیت بیشتری در تحلیل سیاست خارجی ایران در طی بحران سوریه برخوردار باشد.

سیاست خارجی تدافعی به دنبال افزایش امنیت نسبی دولت‌ها در صحنه نظام بین‌الملل است. بر این اساس می‌توان گفت دولت‌ها پیوسته در پی افزایش امنیت خود هستند. برخی از نظریه پردازان معیارهای همچون عملکرد ایدئولوژیک دولت، سیاست‌های اقتصادی، نوع روابط با همسایگان، نوع روابط با قدرت‌های بزرگ و به کارگیری سیاست ائتلاف را در جهت تشخیص سیاست خارجی واقع‌گرایی تدافعی به کار می‌گیرند. در این پژوهش، سه رویکرد ایدئولوژیک و عملگرایانه، استراتژیک و دفاع فعال، اتحاد و ائتلاف، برای فهم سیاست خارجی ایران در قبال بحران سوریه از منظر واقع‌گرایی تدافعی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۹-۴- رویکرد ایدئولوژیک و عملگرایانه

با توجه به ویژگیهای سیاسی امنیتی و فرهنگی، سیاست‌های منطقه‌ای ایران همواره متأثر از دو مؤلفه مهم واقعیات ژئوپلیتیک و جهت‌گیری ایدئولوژیک بوده است. سیاست خارجی ایران در صورتی ایدئولوژیک خواهد بود که ایران صرفاً از

ایدئولوژی شیعی به منظور دستیابی به اهداف مشخص شده سیاست خارجی استفاده نماید. بر اساس رویکرد واقع‌گرایی تدافعی، در جهت افزایش منافع ملی، استفاده از ایدئولوژی در سیاست خارجی ایران در مواجهه با بحران سوریه، ابزار مفید و مؤثری برای تقویت گروه‌هایی همچون حزب الله لبنان و علویان سوریه خواهد بود. گرچه سیاست خارجی ایران بیشتر تحت تأثیر ایدئولوژی قرار دارد، اما عملکرد آن با توجه به نیازهای سیاسی امنیتی و منافع ملی کشور، تحت تأثیر ملاحظات عمل‌گرایانه نیز قرار خواهد گرفت. سیاست خارجی زمانی عملکردگرایانه خواهد بود که از ابزار ایدئولوژی به عنوان وسیله‌ای برای ایجاد روابط دوستانه با دولت‌های ملی و گروه‌های سیاسی استفاده نمود. ایران همانند سایر کشورها به دنبال حفظ تمامیت ارضی، استقلال سیاسی و آزادی عمل در نظام بین‌الملل است و بر این باور است که ناامنی و بی‌ثباتی در منطقه هزینه‌های امنیتی زیادی را برای آن کشور در بر خواهد داشت. این ناآرامی‌ها به نحوی تهدید کننده منطقه‌ای، شروع رقابت‌های منطقه‌ای، بحران‌ها، درگیری‌های نظامی و همچنین زمینه حضور قدرت‌های خارجی را در منطقه فراهم می‌سازد. از دیدگاه ایران، ناامنی در منطقه به معنای ناامنی برای ایران و برعکس، ناامنی برای ایران به معنای ناامنی برای منطقه تفسیر می‌شود.

ایران همواره از دو طریق برای افزایش امنیت ملی خود تلاش می‌کند اول، سعی می‌کند تا آزادی عمل یا استقلال خود را حفظ و احتمالاً افزایش دهد؛ دوم، تلاش می‌کند تا امنیت خود را از طریق ایجاد و افزایش نفوذ خود بر کشورهای دیگر حفظ افزایش دهد. بدون شک، بحران سوریه و دخالت قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در آن، یکی از مواردی است که ارتباط فراوانی با امنیت ملی ایران دارد. به منظور

پیشگیری از تهدیدات احتمالی درآینده، ایران به دنبال افزایش نقش و حضور گسترده در نظام سیاسی - امنیتی و فعالیت‌های اقتصادی در سوریه می‌باشد. با دستیابی به نقش فعال تر از سابق در سوریه و بهره‌گیری از گروه‌ها و احزاب همسو همچون حزب الله در جهت مطالبات مشترک و منطقه‌ای، ایران می‌تواند در رسیدن به اهداف سیاست خارجی و منافع ملی گام بردارد. به عنوان مثال ایران می‌تواند از طریق حکومت اقلیم کردستان عراق که دارای روابط حسنه با ایران است، حوزه نفوذ خود را در مناطق کردنشین سوریه که در حال حاضر دارای دیدگاه بدبینانه‌ای نسبت به ایران نیستند، افزایش داده و از شرایط موجود در راستای امنیت ملی ایران استفاده نماید و از این طریق از ایجاد تهدیدات امنیتی جلوگیری نماید.

۹-۴-۱- رویکرد استراتژیک و دفاع فعال

براساس این رویکرد، سیاست خارجی ایران واکنشی به تهدیدات امنیتی به وجود آمده از سوی دولت‌های مداخله‌گر و ظهور و قدرت یابی گروه‌های تروریستی در طی بحران سوریه است. ژئوپلیتیک ایران و وضعیت چند پارچه قومی - مذهبی خاورمیانه به گونه‌ای است که سیاست خارجی ایران را در مقابل اقدامات استراتژیک قرار می‌دهد. در شرایط فعلی ایران در چارچوب دفاع منطقه بایستی استراتژی خود را در مقابل بحران سوریه گسترش دهد که برخلاف واقعگرایی تهجمی، هدف ایران هماهنگی برای انجام اصلاحات و حمایت از گروه‌های مردمی سوری در جهت خاتمه دادن به بحران آن کشور و جلوگیری از تهدیدات امنیتی است. در همین راستا نسبت

به دعوت از گروه‌های مخالف دولت سوریه در همایش‌ها و اجلاسهای بین‌المللی و داخل ایران دعوت به عمل آورده است.

۹-۴-۲- رویکرد اتحاد و ائتلاف

همانگونه که والت اتحاد دولت‌ها را نه فقط به منظور افزایش قدرت دولت‌ها، بلکه در جهت رفع تهدیدهای خارجی می‌داند اتحاد راهبردی ایران و سوریه نیز از زاویه امنیت و منافع ملی بیشتر در جهت رفع تهدیدهای مشترک ایالات متحده و رژیم صهیونیستی بوده است. این اتحاد، ائتلافی راهبردی مبتنی بر رویکردهای تدافعی واقعه‌گرایانه بیشتر تابع عوامل تدافعی در مقابل قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی و موقعیت ژئوپلیتیکی است. چالش‌های نظام بین‌المللی علیه سوریه و ایران و رویکرد انزوا سازی این دو کشور از سوی غرب، در نزدیک نمودن دو کشور نقش مهمی داشته است به گونه‌ای که این مورد بیشتر در مورد ایران صدق می‌کند، زیرا ایران در جهان عرب اساساً بدیلی غیر سوریه نداشته است.

دولت‌های مخالف ایران، در سطح منطقه و بین‌الملل به شدت در جهت تغییر موازنه قوا به ضرر ایران در سوریه تلاش می‌کنند. ایران نیز نمی‌تواند نسبت به شکست یک متحد منطقه‌ای خود بی‌تفاوت باشد. مسلماً در صورتی که در سوریه تغییراتی حاصل گردد، موازنه قوا به ضرر ایران تغییر خواهد کرد و باعث تضعیف قدرت ایران در سطح منطقه و یا حتی شکست حزب الله توسط رژیم صهیونیستی می‌گردد.

از آنجاکه نقش قدرت‌های مخالف در سقوط اسد تاکنون شکست خورده است، ایران تلاش می‌کند تا از کارت سوریه برای ادامه اهداف خود در منطقه بهره جوید. لذا، به نظر می‌رسد اتحاد سوریه و ایران در دوره بحران سوریه قوی‌تر از دوره‌های قبلی است، اتحاد سوریه، ایران و حزب الله در دوره بحران سوریه، برای ایجاد تعامل قدرت در جهت رفع تهدید در محیط امنیتی و تهدید عمده خارجی است.

با سرنگونی اسد نه تنها منفعتی عاید ایران نمی‌شود بلکه جایگاه ایران بنا به دلایل زیر به خطر می‌افتد:

- ✓ از آنجاکه بیشتر گروه‌های مخالف اسد در سوریه از تندروهای افراطی می‌باشند، در آینده رقیبی برای ایران محسوب خواهند شد
- ✓ تضعیف نفوذ ایران در آن منطقه، خطرات را بر اسرائیل کمتر خواهد نمود
- ✓ ایالات متحده سقوط سوریه را متعادل کننده قدرت اسرائیل می‌داند و در تلاش است تا از آنجا قدرت خود را بر منطقه اعمال کند

در این راستا جمهوری اسلامی ایران سعی نموده با اتکا به نقاط اشتراک خود با روسیه در قبال بحران سوریه، از آن کشور به عنوان یک متحد استراتژیک استفاده نماید؛ زیرا دو کشور ایران و سوریه به دلایل مختلف تاریخی، ژئوپلیتیکی و حفظ منافع و امنیت ملی خود با گسترش حوزه نفوذ سیاسی، اقتصادی و نظامی جهان غرب در مناطق پیرامون خود مخالف هستند؛ بحران سوریه ماهیت روابط ایران و روسیه را از یک چارچوب منفعل تاریخی نسبت به نقش منطقه ای یکدیگر به یک قالب فعال مبتنی بر همکاری‌های منطقه ای و در جهت تامین منافع ژئوپلیتیک تغییر داد.

به عنوان یک واقعیت می‌توان گفت سوریه به لحاظ ژئوپلیتیکی، سرزمینی، اقتصادی تعریف خاصی در منافع ملی و سیاست خارجی ایران دارد. مروری کوتاه بر روابط ایران و سوریه از سال ۱۱۹۱ تا شروع بحران سوریه نشان می‌دهد که دو کشور طی چند سال گذشته به دلیل وجود تهدیدات مشترکی از جمله، رژیم صهیونیستی، صدام، آمریکا، عربستان، حمایت از نیروهای حزب الله و جنبش آزادی بخش فلسطین کماکان درصدد تقویت اتحاد بین خود بوده‌اند. در این مدت ائتلاف ایران و سوریه منجر به رفع تهدیدهای اسرائیل و افزایش قدرت چانه زنی ایران در سطح منطقه برای تأمین منافع راهبردی‌اش شده است.

با شروع بحران ۲۰۱۱ در سوریه، نیاز به همکاری و گسترش روابط بین دو کشور بیشتر از گذشته احساس شد. لذا ایران علیرغم فشارهای منطقه‌ای و بین‌المللی با توجه به ملاحظات امنیتی و منافع ملی کشور و همچنین ایفای نقش قدرت خود در سطح منطقه، به بازیگر کلیدی در مسائل سوریه تبدیل شد و نقش مهم‌تری در رابطه با بحران سوریه بازی نمود. ایران به منظور حفظ موقعیت استراتژیک خود در سوریه از عدم تغییر وضع موجود حمایت می‌کند. ایران با تمام توان خود سعی نموده که مانع از سقوط اسد شود، چون سرنگونی اسد علاوه بر ایجاد مشکلات امنیتی برای ایران، باعث کاهش نمایش قدرت و منزوی شدن ایران و قطع رابطه با نیروهای حزب الله در منطقه خواهد شد و ایران کانال استراتژیک خود را در آن منطقه از دست خواهد داد. لذا، می‌توان گفت مجموعه هزینه‌هایی را که ایران بر اساس اهداف و اولویت‌های سیاست خارجی خود در طی بحران سوریه پرداخته است، ضمن انطباق با آرمان‌های آن، تقویت‌کننده اهداف استراتژیک ایران به شمار می‌آید.

فصل دهم

تجزیه و تحلیل SWOT

۱۰-۱- مقدمه

یکی از مدل‌های تحلیل اصلی موجود برای ارزیابی و انتخاب راهکار مدل تجزیه و تحلیل SWOT است. این مدل براساس یک الگوی منطقی ابتدا نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای فراروی توسعه روابط تجاری ایران و سوریه شناسایی شده و سپس متناسب با موقعیت کنونی راه‌کارهایی برای تعامل با وضعیت موجود با هدف رشد مبادلات تجاری، به ویژه صادرات ایران به سوریه پیشنهاد شده است.

۱۰-۲- زمینها و شاخصهای مورد نظر در انتخاب راهکارها

با توجه به اصول حاکم بر تدوین راهکار، راهکارهای پیشنهادی برای توسعه صادرات محصولات ایران به سوریه بر اساس زمینهها و دلایل ذیل انتخاب و معرفی شده اند:

- ✓ رسالت یا ماموریت‌های سازمان توسعه تجارت
- ✓ چشم انداز توسعه صادرات غیرنفتی کشور
- ✓ اهداف استراتژیک توسعه صادرات ایران به کشورهای منطقه و همسایه از جمله سوریه
- ✓ سابقه روابط تجاری و اقتصادی ایران و سوریه در سال‌های گذشته
- ✓ نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای فراروی توسعه صادرات ایران به سوریه

۱۰-۳- تحلیل موقعیت (SWOT)

در این قسمت بعد از بررسی روابط موقعیت استراتژیک سوریه در جهان و تاثیر آن بر ایران سعی خواهیم کرد برای ایجاد چشم اندازی از وضعیت آتی روابط دو کشور، وضعیت موجود را ارزیابی و تحلیل کنیم. به این منظور از روش تحلیل موقعیت استفاده خواهیم کرد.

در این راه ابتدا عوامل خارجی تأثیرگذار بر این روابط شامل تهدیدها و فرصت‌های موجود را معرفی می‌کنیم و سپس نقاط ضعف و نقاط قوت روابط دو کشور را بررسی می‌کنیم. جدول زیر، نقاط ضعف و قوت روابط دو کشور را معرفی می‌کند.

جدول (۱۰-۱): تحلیل موقعیت (SWOT)

<ul style="list-style-type: none"> ❖ واگذاری بازسازی سوریه به ایران توسط دولت این کشور ❖ تداوم رشد صادرات سوریه به ایران طی توافق‌نامه بهمن ۹۷ ❖ اقبال عمومی مردم سوریه به کالاهای ایرانی ❖ محبوب بودن ایرانی‌های در میان مردم سوریه بخاطر مدافعان حرم ولایت ❖ انطباق نیازمندی‌های سوریه با توان فنی و تجاری ایران ❖ نیروی انسانی و سرمایه ارزان قیمت در سوریه ❖ توافقات تجاری، بانکی، گمرکی و تعرفه‌ای اخیر بین ایران و سوریه ❖ در حال احداث بانک مشترک بین دو کشور ❖ روابط سیاسی مستحکم ❖ وجود مشترکات فرهنگی مستحکم 	<h2>فرصت‌ها (O)</h2>
--	----------------------

<ul style="list-style-type: none"> ❖ استفاده از حساب تسویه جهت اخذ بدهی‌های ایران از سوریه ❖ توسعه فعالیتهای ITC محور و وجود بازار گسترده خدمات محور ❖ توسعه سرمایه‌گذاری در خدمات فنی و مهندسی 	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ حضور رقبای قدرتمند در بازار سوریه ❖ رقابتی شدن بازارهای جهانی ❖ نرخ‌های متنوع تعرفه‌ای و مالیاتی سوریه ❖ حضور دو کشور قدرتمند اقتصادی، روسیه و چین جهت سرمایه‌گذاری در بازسازی سوریه و بازار این کشور ❖ کمبود سیاست‌های شفاف در اقتصاد سوریه ❖ بورکراسی شدید ❖ ناکافی بودن سیستم بانکی سوریه 	تهدیدها (T)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ توان و تخصص فنی ایران در تولید کالا و خدمات مورد نیاز سوریه ❖ موقعیت برتر اقتصاد ایران نسبت به سوریه ❖ سرمایه‌گذاری‌های انجام شده قبلی ❖ سوابق درخشان در بخش خدمات فنی و مهندسی 	نقاط قوت (S)

<ul style="list-style-type: none"> ❖ نیروی انسانی جوان و تحصیل کرده و متخصص و فاقد بازار کار داخلی مناسب ❖ وجود تعداد زیاد و متنوع شرکت‌های دانش بنیان و فنی در زمینه‌های مختلف ❖ مفید بودن مشوق‌ها ❖ سیاست‌های برنامه ششم توسعه 	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ حمل و نقل نامطلوب ❖ زیرساخت‌های صادراتی نامناسب در برخی موارد ❖ رقابت ناسالم بین بنگاهی ❖ دولتی بودن اقتصاد ❖ قوانین ناپایدار ❖ ضعف در مهارت‌های مذاکره و بازاریابی ❖ ناکافی بودن مشارکت بخش خصوصی در تصمیمات 	نقاط ضعف (W)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ با استفاده از اعتماد و رابطه محکم سیاسی و فرهنگی بین دو کشور وجود دارد سهم ایران از فرصت سرمایه‌گذاری‌های بازسازی سوریه را با مذاکره مناسب به حداکثر ممکن برسانند ❖ با توجه به اینکه شرکتهای دانش بنیان زیادی موجود در ایران می‌توانند فرصت سرمایه 	راهبردهای SO

<p>گذاری را در زمینه خدمات فنی و مهندسی، اقتصادی، فناوری اطلاعات و ارتباطات و غیره، را افزایش بدهند</p> <p>❖ با توجه به نیروی انسانی تحصیل کرده و متخصص فراوان و شرکت‌های فنی زیاد و با کیفیت می‌توان کار و فعالیت با کیفیت بالا و قیمت مناسب جهت مذاکره پیشنهاد داد</p>	
<p>❖ از سوابق درخشان فعالیت‌ها و سرمایه‌گذاری انجام شده قبلی جهت تصاحب نمودن سهم بیشتری از بازار سوریه استفاده کرد</p> <p>❖ از شرکت‌های دانش بنیان و فنی متنوع در ایران جهت رقابت شدید در بازار سوریه و با توجه به دو شاخص کیفیت بالا و قیمت مناسب استفاده شود</p>	<p>راهبردهای ST</p>
<p>❖ اجرایی کردن سریع توافق نامه انجام شده بهمن ۹۷ در زمینه تجاری، تعرفه‌ای، گمرکی و بانکی</p> <p>❖ ایجاد بانک مشترک بین دو کشور</p>	<p>راهبردهای WO</p>
<p>❖ ایجاد راه ارتباطی و حمل و نقلی بین ایران و سوریه که از کشور عراق می‌گذرد</p>	<p>راهبردهای WT</p>

بازارهایی مانند سوریه به دلیل قرابت و هم سانی که با ظرفیت‌ها، توان فنی و تولیدی کشورهای نظیر ایران دارند، راهبردی ترین عمل و ابزار در راستای اهداف توسعه بخش بازرگانی کشورمان محسوب می‌گردند. در حقیقت کشورهایمانند سوریه به دلیل نزدیکی سیاسی، فرهنگی و اجتماعی با ج.ا.ایران راهبردی‌ترین اهداف و فرصت‌های اقتصادی به شمار می‌روند. سوریه از جمله کشورهای است که در زمره بازارهای نوظهور قرار دارد و اساساً به دلیل تشابه تقاضا این دسته از کشورها مهم ترین عرصه فعالیت کشورهای در حال توسعه نظیر ایران محسوب می‌گردند. در بخش زیرساخت‌ها با فعالیت در سه حوزه راهبردی بانکداری، بیمه و بورس به عنوان حلقه‌های متصل راهبردی می‌توان بر اقتصاد آن جامعه تأثیرگذار بود. از سویی دیگر صنعت پتروشیمی نیز با پوشش دادن به انواع کالاها و خدمات از بخشهای مهم فعالیت در این کشور محسوب می‌گردد و تجارب شرکت‌های ایرانی در این عرصه بهترین بستر را برای ایجاد و گسترش این صنعت در سوریه پدید می‌آورد.

فعالیت و سرمایه گذاری در زمینه فناوری اطلاعات و اتوماسیون اداری، نیروگاه و انرژی نیز منجر به حضور مؤثر در این کشور می‌گردد. از طرفی حضور فعالانه شرکت‌های ایرانی در بخش‌های توریسم، سیمان، سیلو، خودرو، کشاورزی، صنایع تبدیلی کشاورزی، نساجی، نوسازی پالایشگاه‌ها و نیروگاه‌ها، آهن و فولاد، لوازم خانگی و غیره، در کشور سوریه با عنایت به وجود بسترهای مناسب در این بخش‌ها قابل توجه می‌باشد. شرکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی و برپایی نمایشگاه‌های اختصاصی و تخصصی در این کشور به منظور فراهم آوردن امکان تبلیغ و معرفی محصولات غیرنفتی و شناخت ذوق، سلیقه و قدرت خرید مشتریان، شرکت در همایش‌های تجاری که توسط دستگاه‌های ذی‌ربط دو کشور برگزار می‌گردد به

منظور شناخت فرصت‌ها و مزیت‌های فراروی همکاری‌ها در بخش‌های مختلف، حضور در ترکیب هیأت‌های تجاری اعزامی به کشور سوریه به منظور بررسی زمینه‌های لازم جهت توسعه فعالیت‌های تجاری در بخش‌های مختلف، پایش همه‌جانبه فعالیت رقبا در بازار این کشور و مهم‌تر از همه توجه به اصول بازاریابی نوین در صدور کالا و خدمات به سوریه، با در نظر گرفتن اینکه اصلی‌ترین کالاهای صادراتی ایران به سوریه شامل محصولات و صنایع کارخانه‌ای پایه می‌باشد که مطابق با نیازهای وارداتی سوریه نیز شمار می‌رود، اهتمام جهت حضور فعال در بازارهای این کشور و افزایش صادرات این دسته از اقلام با در نظر گرفتن بسته بندی مناسب کالا، ارائه قیمت رقابتی، تحویل به موقع کالا و توجه به سلیقه مشتریان، استفاده از نمایندگی بومی برای عرضه محصولات به طور کلی توجه دقیق به اصول بازاریابی می‌توانند عوامل مؤثری در گسترش و تسهیل فعالیت‌های تجاری شرکت‌های ایرانی در سوریه محسوب گردند.

از نکات حائز اهمیت می‌توان به تدوین یک برنامه استراتژیک دقیق توسط شرکت‌های ایرانی برای حضور در بازار سوریه اشاره نمود. بسیاری از شرکت‌های ایرانی فاقد یک برنامه ریزی راهبردی و مدون جهت دستیابی به اهداف موردنظرشان می‌باشند و بسیاری از آنها با اصول و مبانی بازاریابی آشنایی کافی ندارند و بازاریابی را تنها به معنای فروش بیشتر می‌دانند. لذا تدوین یک برنامه جامع و دقیق و جامع نگر، آشنایی با اصول بازاریابی و کسب آخرین اطلاعات در مورد رقبا بالفعل و بالقوه محصولات صادراتی موردنظر در بازار سوریه و پایش آن‌ها، اطلاع از آخرین موافقت نامه‌های امضا شده بین رقبا و دولت سوریه و امتیازات متقابل اعطایی،

آشنایی دقیق و ملموس از بازار سوریه و ویژگی‌های آن در موفقیت شرکت‌های ایرانی در امر صادرات به سوریه بی شک نقش اساسی را داراست.

فصل یازدهم

تعرفه‌های صادرات به سوریه ۲۰۱۸

۱-۱- تعرفه‌های عوارض گمرکی صادرات به سوریه

۲۰۱۸

در جدول ذیل تعرفه‌های عوارض گمرکی صادرات به سوریه از ابتدای سال ۲۰۱۸ و متوسط تعرفه‌های قبلی و تغییرات آن درج گردیده‌است. متوسط تعرفه‌های قبلی به صورت حسابی بدون در نظر گرفتن وزن ارزشی کالاهای صادراتی تعیین گردیده است.

جدول (۱-۱۱): تعرفه‌های عوارض گمرکی صادرات به سوریه ۲۰۱۸

ردیف	کد	نام کالا	نرخ تعرفه
-	-	کل محصولات	
۱	۱۷۳	محصولات آهن یا فولاد	۱۴
۲	۱۸۵	ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی و قطعات آن؛ ضبط و پخش صوت، تلویزیون و غیره	۱۳
۳	۱۳۸	محصولات شیمیایی دیگر	۶
۴	۱۲۹	مواد شیمیایی آلی	۰
۵	۱۳۰	محصولات دارویی	۴
۶	۱۸۴	ماشین آلات، وسایل مکانیکی، راکتورهای هسته ای، دیگهای بخار؛ قطعات آن	۷
۷	۱۰۸	میوه و آجیل خوراکی؛ پوست مرکبات یا خربزه	۳۳
۸	۱۹۰	نوری، عکاسی، سینما، اندازه گیری، چک کردن، دقت، پزشکی و جراحی و غیره	۵
۹	۱۰۴	محصولات لبنی؛ تخم مرغ پرندگان؛ عسل طبیعی؛ محصولات خوراکی از منبع حیوانی، در جای دیگر نیست و غیره	۱۶
۱۰	۱۲۱	آماده‌سازی‌های مختلف خوراکی	۱۹
۱۱	۱۳۹	پلاستیک و محصولات آن	۶

۳۵	وسایل نقلیه غیر از قطار راه آهن یا تراموا، و قطعات و لوازم جانبی آن‌ها	۱۸۷	۱۲
۳	سوخته‌های معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات تقطیر آنها. مواد قیری؛ معدنی و غیره	۱۲۷	۱۳
۱	مس و محصولات آن	۱۷۴	۱۴
۲۸	شیشه و ظروف	۱۷۰	۱۵
۶۸	دیگر محصولات نساجی ساخته شده مجموعه‌ها؛ لباس پوشیدنی و مواد نساجی پوشیده شده؛ جوراب‌ها	۱۶۳	۱۶
۴۹	آماده سازی غلات، آرد، نشاسته یا شیر؛	۱۱۹	۱۷
	کالایی که در جای دیگر مشخص نشده است	۱۹۹	۱۸
۴۲	محصولات سرامیک	۱۶۹	۱۹
۹	ابزار، ابزار، کارد و چنگال، قاشق و چنگال، از فلزات پایه؛ قطعات آن از فلزات پایه	۱۸۲	۲۰
۸	لاستیک و محصولات آن	۱۴۰	۲۱
۲	آهن و فولاد	۱۷۲	۲۲
۸	کاغذ و مقوا؛ محصولاتی از خمیر کاغذ، کاغذ یا مقوا	۱۴۸	۲۳
۶	نمک؛ گوگرد؛ زمین و سنگ؛ مواد گچبری، آهک و سیمان	۱۲۵	۲۴

۱	مواد معدنی؛ ترکیبات آلی و معدنی فلزات گران‌بها، فلزات و غیره	۱۲۸	۲۵
۲۲	دخانیات و جایگزین‌های تنباکو تولید شده است	۱۲۴	۲۶
۱۰	مواد آلومینوئید؛ اصلاح شده نشاسته؛ چسب آنزیم‌ها	۱۳۵	۲۷
۱۲	واشر، احساس و غیر بافته شده؛ نخ مخصوص طناب، طناب، طناب و کابل و محصولات آن	۱۵۶	۲۸
۶	لاک؛ آدامس، رزین‌ها و سایر ساپ‌ها و عصاره‌های گیاهی	۱۱۳	۲۹
۴۲	آماده سازی سبزیجات، میوه، آجیل یا سایر قسمت‌های گیاهان	۱۲۰	۳۰
۲۹	صابون، مواد فعال سطحی آلی، مواد شستشو، آماده سازی روغنکاری، مصنوعی و غیره	۱۳۴	۳۱
۸	محصولات متفرقه	۱۸۳	۳۲
۷	عصاره برنزه کردن یا رنگرزی؛ تانن‌ها و مشتقات آنها؛ رنگ‌ها، رنگدانه‌ها و دیگر رنگ‌ها و غیره	۱۳۲	۳۳
۲۵	پوست و پوسته خام (غیر از پوست خز) و چرم	۱۴۱	۳۴
۱	پالپ چوب یا مواد دیگر سلولزی فیبری؛ بازیافت (ضایعات و ضایعات) کاغذ یا و غیره	۱۴۷	۳۵

۷	مواد کاشت سبزیجات؛ محصولات گیاهی که در جای دیگر مشخص نشده یا گنجانده نشده‌اند	۱۱۴	۳۶
۳۳	محصولات صنعتی دیگر	۱۹۶	۳۷
۷۳	نوشیدنی‌ها، ارواح و سرکه	۱۲۲	۳۸
۶	الیاف مصنوعی ساخته شده	۱۵۵	۳۹
۱۶	کتاب‌های چاپی، روزنامه‌ها، تصاویر و سایر محصولات صنعت چاپ؛ نسخه‌های خطی و غیره	۱۴۹	۴۰
۴۷	کفش، گتر و مانند آن، بخشی از چنین محصولات	۱۶۴	۴۱
۲	دانه‌های روغنی و میوه‌های حبوبات؛ دانه‌های دیگر، دانه‌ها و میوه‌ها؛ صنعتی یا دارویی و غیره	۱۱۲	۴۲
۳۵	درختان و گیاهان دیگر زندگی می‌کنند؛ لامپ، ریشه و مانند آن. گل بریده و شاخ و برگ تزئینی	۱۰۶	۴۳
۵۲	مبلمان؛ ملافه، تشک، بالشتک و مصالح ساختمانی مشابه؛ و غیره	۱۹۴	۴۴
۱۱	آلومینیوم و محصولات آن	۱۷۶	۴۵
۷۹	محصولات پوشاک و لوازم جانبی، بدون یا با بافندگی	۱۶۲	۴۶
۳۲	سبزیجات خوراکی و برخی ریشه‌ها و غده‌ها	۱۰۷	۴۷
۷	چوب و محصولات چوب؛ زغال چوب	۱۴۴	۴۸

جدول (۱۱-۲): تعرفه‌های عوارض گمرکی واردات از سوریه ۲۰۱۸

ردیف	کد	نام کالا	نرخ تعرفه
-	-	کل محصولات	
۱	'۱۵	چربی‌ها و روغن‌های گیاهی و حیوانی و محصولات شکافت آن؛ چربی‌های خوراکی آماده شده و غیره	۳۰
۲	'۱۲	دانه‌های روغنی و میوه‌های حبوبات؛ دانه‌های دیگر، دانه‌ها و میوه‌ها؛ صنعتی یا دارویی و غیره	۹
۳	'۹۶	محصولات صنعتی دیگر	۱۶
۴	'۰۷	سبزیجات خوراکی و برخی ریشه‌ها و غده‌ها	۳۵
۵	'۰۹	قهوه، چای، مات و ادویه جات ترشی جات	۲۴
۶	'۵۸	پارچه‌های ویژه بافته شده؛ نساجی پارچه خزنده؛ توری؛ نگین دار منسوجات؛ گلدوزی	۳۴
۷	'۶۱	محصولات پوشاک و لوازم جانبی، بافتنی یا قلاب دوزی	۵۵
۸	'۶۳	دیگر محصولات نساجی ساخته شده مجموعه‌ها؛ لباس پوشیدنی و مواد نساجی پوشیده شده؛ جوراب‌ها	۵۴
۹	'۶۲	محصولات پوشاک و لوازم جانبی، بدون یا با بافندگی	۵۵
۱۰	'۷۰	شیشه و ظروف	۲۵
۱۱	'۹۲	آلات موسیقی؛ قطعات و لوازم جانبی چنین محصولات	۵۰
۱۲	'۸۴	ماشین آلات، وسایل مکانیکی، راکتورهای هسته ای، دیگرهای بخار؛ قطعات آن	۱۳
۱۳	'۸۵	ماشین آلات و تجهیزات الکتریکی و قطعات آن؛ ضبط و پخش صوت، تلویزیون و غیره	۱۹

منابع

۱. دهشیری، محمدرضا. ملکبان بروجنی، نجمه. "بررسی اهمیت استراتژیک سوریه برای جمهوری اسلامی ایران از منظر واقع گرایی تدافعی". کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی، ۱۳۹۵.
۲. برزگر. کیهان، "سیاست خارجی ایران از منظر رئالیسم تهاجمی و تدافع". فصل‌نامه روابط خارجی، دوره ۱، شماره ۱، ص ۱۱۳-۱۵۳، ۱۳۸۸.
۳. التیامی نیا، رضا. "تبیین نقش قدرت‌های منطقه‌ای در منطقه شامات و چشم انداز پیش رو". فصل‌نامه مطالعات بیداری اسلامی، شماره ۴، ص ۶۳-۹۴، ۱۳۹۲.
۴. محمدی، مصطفی. "مثلث ایران، روسیه و چین در بحران سوریه". پیام انقلاب، شماره ۶۶، ۱۳۹۱.
۵. "راهنمای تجارت با کشور سوریه". سازمان توسعه و تجارت، ۱۳۸۸.
۶. عزیزاده طباطبایی، سید موسی. "سوریه در یک نگاه". گزارش تهیه شده در سفارت جمهوری اسلامی ایران، دمشق، ۱۳۸۸.
۷. نادمی، رضا. "روابط ایران و سوریه". پایان نامه دوره کارشناسی، دانشکده روابط بین‌الملل، ۱۳۹۰.
۸. "سوریه". دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۸۹.
۹. ایزدی، جهانبخش. اکبری، حمیدرضا. "برآورد دهه ی سوم مناسبات راهبردی جمهوری اسلامی ایران و سوریه، همگرایی بیشتر یا گسست".

- فصل‌نامه‌ی سیاست‌گذاری سیاسی، دفاعی و امنیتی، سال اول، شماره دوم، ۱۳۸۹.
۱۰. امامی، محمد علی. "سیاست و حکومت در سوریه". تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۷۶.
۱۱. "کتاب سبز سوریه". تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۷۸.
۱۲. خالدزاده، مهدی. "روابط ایران و سوریه با تاکید بر روابط فرهنگی (نگاهی به ۳۰ سال روابط)". فصلنامه رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در دمشق، سال سوم، دوره جدید، شماره ۱۲، ۱۳۸۷.
۱۳. شکوهی، عباس. "سیاست و اقتصاد در سوریه". رساله ارتقاء مقام، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۸۱.
۱۴. دبیری، محمدرضا، "سوریه؛ یک قرن در یک نگاه". ۱۳۹۰، ["http://irdiplomacy.ir/fa/page/1898605"](http://irdiplomacy.ir/fa/page/1898605).
۱۵. "کتاب واقعیت جهان، سوریه". ["https://www.cia.gov"](https://www.cia.gov).
۱۶. "سالنامه آماری گمرک جمهوری اسلامی ایران".
۱۷. "سایت مرکز تجارت بین‌الملل"، ["www.ITC.org"](http://www.ITC.org).
۱۸. "سایت ویکی‌پدیا"، ["www.wikipedia.org"](http://www.wikipedia.org).
۱۹. "سایت"، ["www.syria-Report.com"](http://www.syria-Report.com).
۲۰. "سایت وزارت صنایع سوریه"، ["www.wyrianIndustry.org"](http://www.wyrianIndustry.org).
۲۱. "سایت صندوق ضمانت صادرات"، ["www.egfi.org"](http://www.egfi.org).
۲۲. "سایت سازمان توسعه تجارت ایران" ["www.tpo.ir"](http://www.tpo.ir).

۲۳. "مجموعه گزارش‌های بانک جهانی".
۲۴. "مجموعه گزارش‌های صندوق بین‌المللی پول".
۲۵. "سایت‌های مختلف داخلی کشور سوریه".
۲۶. "بولتن ریسک سیاسی کشورها، صندوق ضمانت صادرات".
۲۷. "سایت مرکز تجارت بین‌الملل - نقشه تجاری"، "trade map".
۲۸. "سایت مرکز تجارت بین‌الملل - نقشه محصول"، "product map".
۲۹. "اطلاعات اخذ شده مربوط به شرکت‌های مجری خدمات فنی و مهندسی ایران در سوریه از واردات مسکن و شهرسازی، سایت سازمان توسعه تجارت".
۳۰. "سایت وزارت اقتصاد و تجارت سوریه".
۳۱. "نشریات مختلف داخلی سوریه".
۳۲. www.syrianindustry.org
۳۳. www.banquecentral.gov.sy
۳۴. www.cbs-bank.com
۳۵. www.syrian-insurance.com
۳۶. www.investmentmap.org
۳۷. www.syrecom.org

